

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

V. DEMETRIUS

Matei Dumbărău

ROMAN

ALCALAY & Co.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V. DEMETRIUS

BCU Cluj-Napoca
FILRL 0000 00285

MATEI DUMBĂRĂU

— URMAREA ŞI SFÂRŞITUL ROMANULUI „ORAŞUL BUCURIEI" —

Că dacă n'ar fi, nu s'ar povesti.

I-a EDIŢIE

UNIVERSITATEA
Seminarul de Limba şi literatura română
CLUJ

BUCUREŞTI
EDITURA ALCALAY & Co.
1920

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DE ACELAȘ AUTOR

Lucrări originale, publicate

„Versuri“ 1901, vol. epuizat.
„Trepte rupte“, versuri, vol. epuizat, 1906.
„Puterea farmecelor“, nuvele, 1913.
„Tinerețea Casandrei“, roman, 1914, vol. epuizat.
„Sonete“, 1914.
„Cântăreața“, nuvele, 1916, vol. epuizat, premiat de Academia Română.
„Canarul mizantropului“, versuri, 1916, vol. epuizat, premiat de Academia Română.
„Școala profesională Episcopul Gherasim“, nuvele, 1916.
„Dragoste neîmpărtășită“, nuvele, 1919.
„Orașul Bucuriei“, roman, în 2 volume, 1920.
„Strigoiul“, povestiri fantastice, 1920.

Lucrări încă nepublicate

„Păcatul Rabinului“, roman.
„Domnul Deputat“, roman.
„Domnul Colonel“, roman.
„Povestiri și povești“, nuvele.
„Poezii“.
„Setea“, nuvele.
„Pentru părerea lumii“, nuvele.

Traduceri, publicate

„In pădurea de portocali“, roman, de Blasco Ibanez.
„Moartea Zeilor“, roman, de Dimitrie Merejkovschi.
„Coliba blestemată“, roman, de Blasco Ibanez.
„Neamul Marana“, roman, de H. de Balzac.
„Răzbunare“, nuvele, de Guy de Maupassant.
„Floare de Mai“, roman, de Blasco Ibanez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/micri1901-1932

O anonimă şi, ca urmare, cearta iscată între doi îndrăgostiţi, precum şi împăcarea.

Orfanii răposatului Mascuris, un băiat şi o fată, depărtaţi dela căminul părintesc de către însăşi mama lor, cu învoirea tatălui vitreg, turburau oleacă, prin amintire, viaţa lui Matei Dumbărău.

Carol Mascuris, băiatul, se apropia de vârsta majorităţii, avea vre-o douăzeci de ani. Işi isprăvise liceul într'un pension, la Iaşi, cu multe corigenţe, repetenţe, cu scandaluri repetate, înăbuşite cu bani, şi se înţelesese de-adreptul cu tutorele, (pentrucă cu maica-sa nu mai coresponda, ştiind-o cu minţile pierdute, şi aşteptând să se vindece), să urmeze iarna cursurile facultăţii de drept din Iaşi, unde avea mulţi prieteni acum şi unde avea să fie toată promoţia clasei lui, iar vara s'o petreacă, fie la Plătăreasa, una din moşiile lor, fie la vre o staţiune balneară. Tutorele se 'nvoise să-i dea câte o mie de lei pe lună; pe care tânărul o ridica dela o bancă locală. In vacanţe, banca avea instrucţiuni să'i elibereze domnului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Carol Mascuris renta pentru patru luni de-odată.

Matei n'ar mai fi vrut să dea ochii cu fostul lui elev, cu acela dela care i se trăgea fericirea. Pe tânărul acela slab, deşirat, foarte oacheş, cu ochii afundaţi, în cari strălucea privirea maică-si, arzătoare şi sălbatecă, Matei îl visa une-ori noaptea, când ca pe o lighioană turbată, cu care trebuia să lupte, ca s'o isgonească sau s'o ucidă; când strâmbându-se la el şi ameninţându-l de departe, ca un maimuţoi răutăcios.

Fata răposatului Mascuris, Elisabeta, nu-i da mari îngrijorări. Vestea că ea voeşte să se călugărească, în institutul catolic în care primea educaţia, îi plăcuse părintelui vitreg. Dacă Elisabeta îşi dăruia, la vremea ei de majorat, partea ce i se cuvenea din averea familiei Mascuris, Matei avea cu cine sta de vorbă liniştit. Cu o instituţie, care are felurite şi multe interese ca să câştige prietenia unui atotputernic, o excelenţă se poate înţelege de minune, chiar când e vorba de milioane de lei.

Catolicismul pescuise multe suflete candide în vâltoarea turbure a inconştienţei româneşti, şi totdeauna pe ale unor moştenitoare avute. Fastul ritului, orga, frumoasa cultură literară a pescuitorilor, confesionalul, în care tânăra virgină simte plăcerea pipăirii sufletului ei, cu o voluptate rafinată, senzuală, erau atâtea râme la undiţa nevăzută, în mânile catifelate şi cu inel de ametist.

Din partea fetei, Matei era mai-liniştit. Cu Carol însă, presimţea că va trebui să stea de vorbă. Şi profesorul, care îndurase multe obrăsnicii ele-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

vului, într'o vreme când cel dintâi era un biet fecior de cârciumar sărac, de pe la Obor, iar celălalt odrazla bărbătească a unui ministru din neam de prinţ, cu toată însemnătatea ce o dobândise în lume, se întoarse oarecum la starea în care îl cunoscuse mucosul acela de elev.

Nu se temuse şi Aspasia, muma lui, că băiatul i-ar strica plăcerile căsătoriei? Pe fată pregătise, s'o îndepărteze, şi numai gelozia, părerea căzută de odată în spiritul ei, că s'ar putea ca el s'o placă pe fie-ta, o hotărâse.

Vara trecuse. Concediul de odihnă ministerială Matei şi-l petrecuse fără odihnă, când la Sinaia, când la Constanţa, când la moşia lui din Balta, din pricina Margaretei.

Frumoasa cochetă nu prindea rădăcini nicăiri. Visa să câştige la cărţi, la bulă, la ruletă, la căişori, sute de mii de lei, şi o ghină îndrăcită o urmărea pretutindeni. Pasionatei jucătoare i se părea că banii lui Matei sunt vinovaţi, şi-i făcea îndrăgostitului ministru zile negre. Putea s'o mai certe, că pierde?

Une-ori bărbatului i se părea că e urât ca o cobe, ca ceva hidos şi toate demnităţile pe cari le răpise pentru femeia iubită, prin cutezanţa lui şi prin averea lui Mascuris, nu le mai preţuia atunci. Işi privea în oglindă cutele tot mai multe pe lângă ochi, şi smulgea firele albe de păr răsărite în barba lui neagră. El care dorise să pară mai vrâsnic, ca să nu se deosebească prea izbitor de nevastă-sa Aspasia, şi să dobândească mai cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rând matura înfățișare a unui vrednic bărbat de Stat, ar fi voit acum să fie tânăr, mlădios, cuceritor. Ideia că și Margareta, bosumflată și ursuză cum se purta cu el, avea să-l strige într'o zi «parvenitule!» sfâșia inima lui Matei Dumbărău.

Nici privelișteа munților, nici lumina și frământarea valurilor n'o îmbiau la plimbări și la reverie pe Margareta Zizu. Nu deschidea ochii, nu se îmbrăca decât pentru cazinou. Diadema, cerceii și inelele scumpe, numai acolo puteau să-i dea întâetatea necesară orgoliului ei.

Valurile și munții! Ea se credea singură un spectacol, pe care-l îmbogățea cu fanfaronul dispreț de bani cu care întindea și lățea cu mânușița ei strălucitoare de nestimate — câte două, câte cinci mii de lei, pe masa de joc. Și pierdea! Și râdea ca să i se vadă dinții mici și măcinători ca mărgăritarele.

Râdea la cazinou, pentru ca acasă, posomorâtă și rea, să poată cere încă douăzeci treizeci de mii de lei ghinionului ei de amant.

Atâtea pierderi bănești îl usturau pe Matei, și în mai multe dăți încercase să-și pună darul lui de convingere oratorică la întrebuințare, dar femeia cochetă și risipitoare se uimea dela primele cuvinte, și un dispreț de ciocoi scânteia în ochii ei de smaralde. Privirea asta n'o putea suferi fiul de cârciumar și, îndulcit, schimba tonul. In cele din urmă, lua trenul și-o sbughia în altă localitate.

Intr'un rând, printre mulțimea capetelor spil-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuite din jurul meselor de joc, lui Matei i se păru că zăreşte o figură neplăcută. Un fior străbătu în taină persoana ministerială. Privi cu încordare vedenia şi se strecură numai decât printre grupurile respectuoase, pe uşe. Cum ajunse la hotel, îşi pregăti geamantanele de plecare. Il văzuse pe Carol Mascuris.

Fiul vitreg, îşi văsuse şi el, de sigur, părintele. Pe un ministru, mai ales într'o sală de joc, deşi i se ascunde importanţa ce i se dă, ca într'un loc de egalitate socială fără pereche, îl vede toată lumea şi-l simte prezent. Carol Mascuris avea prieteni şi se înţelege că aceştia i-l arătaseră pe părintele lui, tachinându-l, sau din ipocrizie. Cine nu ştia, din lumea asta de bogătaşi, de pierdevară clevetitori, povestea căsătoriei lui Dumbărău?

Şi ideia că nu fusese în mediul acela numai ministrul cutare, ci mai cu seamă o poveste piperată şi un parvenit extraordinar, sângera inima şi întuneca viaţa lui Matei. De adevăratele lui merite, caracudele neputincioase nu pomeneau, nu, de sigur. Şi care dintre ei n'ar fi făcut la fel ca el, fără să fi fost în stare să i ticluiască lui Mascuris discursuri vrednice de nemurire?

De data asta, ministrul nu se mai duse într'un oraş de petrecere, ci, amărât cum era, plecă la moşie. Pe Margareta se văzu nevoit s'o lase acolo, singură, poate va toca mai puţini bani.

Nu sosise de patru zile la conacul boeresc, şi dorul de Margareta îl prididi. Nepăsarea de părerea şi de şoaptele lumii îl câştigase: când primi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morri1901-1932

o scrisoare dela Sinaia! Scrisul de pe plic îi era necunoscut. O anonimă.

«*De cum a-ţi plecat dumneavoastră din Sinaia, — i se spunea în epistolă, — stricata de Margareta s'a înhăitat cu fiul dumneavoastră vitreg. Veşnic sunt nedespărţiţi; trăesc în aceiaşi odaie la hotel, şi-l toacă şi pe el ca şi pe tată-său*».

Scelerata anonimă putea să mintă, să scornească, dar cele ce spunea, i se păreau lui Matei că seamănă mai degrabă cu adevărul, decât cu o minciună. Deşi epistola era negreşit trimeasă tot de o mizerabilă cocotă, pizmaşe pe huzurul şi luxul Margaretei, şi Matei nu i se simţea îndatorat pentru pâră, el era sigur că nu minte.

Vreme îndelungată se gândise la tânărul acela, la pretenţiile pe care le-ar fi putut avea, la răfuiala cumplită ce-o putea deslănţui, la scandalul nesuferit ce-l putea stârni în jurul lui.

Dumbrău luase multe măsuri: toate actele de vânzare, de cedare, de închiriere, erau semnate de tutorele minorilor, dar... ce nu putea face un om rău, care ar fi putut ce'i drept avea o îndoită avere, dacă maică-sa nu se mărita din nou, sau dacă se căsătorea cu un ins tot aşa de bogat ca ea.

Matei pricepea cât de lesne poate fi arătat ca un despoetor. Ducerea la o casă de sănătate a soţiei, într'adevăr bolnavă, era mai legală decât toate actele ticluite de el şi iscălite de Mindirescu, de omul de pae pe care'l puseseră Aspasia şi el, tutore. Avocaţi îndemânateti şi hotărâţi, puteau să-l acuze de jaf, de hoţie, puteau să-l zugrăvească în aşa fel,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaharnisvoi.ro/mdr1901_1932

încât să fie nevoit să'şi dea demisia din minister, până'i va răpune, sau va fi răpus.

Majoratul lui Carol se apropia, şi poate că ar fi fost prielnic să stea de vorbă cu el, să se împrietenească, dar fusese destul să'i vadă capul, ca să fugă din locul în care se afla, să ia trenul şi să se depărteze de tânărul om, cu poştii întregi.

Tânărul om! Oare merita turburătorul unei vieţi aşa de temeinic clădite, să se numească om? Şi dacă, totuş, tocmai prin Margareta, care nu e proastă când poate să profite larg, s'ar putea lega cu ticălosul acela, ceva aşa ca o amiciţie, un fel de înţelegere? Lucruri şi mai urâte se văzuseră. Lumea e plină de incesturi şi de compensaţii... Şi nici n'ar fi incest, ci o simplă murdărie mai mult în maidanul plin de scârnăvii al vieţii de toate zilele. El era cu siguranţă unul din oamenii cei mai curaţi, cei mai nepătaţi. Pâciulescu, colegul lui de minister, nu trăia cu două verişoare, în ştirea lumii, iar acum de curând, sătul ca Faust de Margareta, în căutarea frumuseţii cu faimă eternă parcă, îşi luase de amantă pe vestita soţie a gazetarului ardelean Bubău? Şi câţi, din cei o sută două de cârmuitori ai ţării, se puteau mândri cu virtuţile teologale? Şi ce-ar fi însemnat virtuţile astea fără talent oratoric? Ca să guvernezi, ce'ţi trebue altceva decât guriţă, poză şi avere?

Miriştile întinse, foşnetul de rips şi uneori larma de cascadă a porumbiştii, nu linişteau spiritul enervat şi încărcat al lui Matei.

Trădătoarea şi turburătoarea epistolă anonimă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

părea să spună că Margareta pozează în lumea, care firește că'i cunoaște bine pe amândoi, și pe ea și pe Carol, ca o mumă vitregă și tânără, cochetând cu fiul ei, adolescent. Se făcea de sigur haz pe socoteala încornoratului «papa». Scrisoarea destăinuia că dorm în aceiaș cameră! Dar în lume, să fi avut oare tânăra pereche aerul a doi îndrăgostiți? Nu căutau măcar să salveze aparențele?

Mai putea el, Matei, să vină între ei, ca bine cunoscutul amant al femeii și ca tată al băiatului? Era vinovat, foarte vinovat, nu de alta, ci pentrucă se prea arătase în societate cu ea! Prea se arătase bărbatul unei cocote!

Margareta nu era altceva decât o cocotă! Trebuia să se fi gândit de mult la lucrul ăsta! Tot așa o prețuia și lumea. Atât mai bine că se întâmplase ca acum să fie prea mult în tovărășia fiului lui vitreg, om cu avere personală, stăpân desăvârșit pe gusturile lui, major ca mâine, treaba lor! a amândorora! Da!

Dacă n'ar fi iubit-o însă pe netrebnica asta, ce simplă, comună și vrednică de snoavă ar fi fost întâmplarea! Dar omul îndrăgostit suferea. Margareta era întâia lui iubire, și cheltuise un turgon de bani pentru capricioasa asta!

Să'i telegrafieze Margaretei: Vino București sau vino Constanța? și să se ducă și el acolo? Răutăcioasa și perfida, cap la cap cu Carol Mascuris, ar fi citit depeșa într'un hohot de râs excitant. Și la ceasurile în care el ar fi așteptat-o, cu nădejdea că va veni, sau disperat, afurisita ar fi petrecut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sardanapalic cu celălalt. N'ar fi venit! Perversitatea ei, așa de dulce în amor, o silea să nu se supue nici odată, să nu facă nici un act de bunătate!

Și ochii ministrului, înfiorat de amintiri senzuale scumpe și de răutatea iubitei lui, înotau în lacrămi, ridicându-se spre cerul vast de țară, de deasupra conacului boeresc.

Nu mai era tânăr, și'și prăpădise tinerețele în brațele vijelioase și negre ale Aspasiei. Femeia aceasta lacomă, trecută, isterică, «domnița», cum îi ziceau slugile, căzuse asupra lui ca o panteră devoratoare. Aprinsă dintru început întodeauna, toată mișcarea ei părea sfâșiere, brutalitate, jaf. Dar turbarea cu care marea și respectabila cucoană îl prăvălise, văpăile cari îl sfogoriseră din ochii, din pările, din gura ei smăcinătoare, gata să se strâmbe într'o parte de pasiune, îl tăcuseră bărbat. Și ce bucurie sălbatecă avusese femeia aceia, și cum leșinase aproape, ca iar să geamă și să scrâșnească! Și tinerețea lui nevinovată răspunsese ardoarei patimei aceleia: cu putere, din curiozitate, din condescendență, apoi din obișnuință și din amintirea primelor zile.

Când înțelesese ce viitor strălucit îi sta la îndemână, prin dragostea cu care îl împresura Mascuris ca pe un urmaș al lui, când îi scria discursurile cari îl făcuseră ilustru în lumea politică pe bătrânul ministru, Matei era sătul și scârbit de legătura lui cu Aspasia, — dar planul de-a o lua de soție, fusese cel mai fericit plan din viața lui.

Deși zilele se micșoraseră simțitor, cu greu tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuseră douăzeci şi patru de ceasuri dela primirea anonimei. Omul energic, hotărât în toate cumpenele, venise la gara îndepărtată de conac, cu un ceas mai nainte de ora în care trenul trebuia să sosească, să stea un minut şi să plece.

N'avea gazete, nu'şi luase nici o carte cu el, şi în staţia pustie numai ţârâitul telegrafului şi al unui greere, undeva în pereţii crăpaţi ai clădirii, dădeau viaţă pustietăţii. Nesfârşită părea câmpia în toate laturile scundei staţiuni. Şinele lucii păreau că duc la infinit, şi Matei obosea şi i se părea că îmbătrâneşte, numai privindu-le. Se plimba pe peronul de-o schioapă al gării, îşi troznea gâtul încordat, şi mereu îi cădea privirea pe liniile strălucitoare, ca să alunece cu ochii departe pe ele, departe, zadarnic, să osteneaască şi să se enerveze.

«E un început de neurastenie! îşi zise el. Poate că nu; poate că nu e decât neodihna mea, căşunată de supărare».

Şi gândul că Margareta îi poate provoca atâta turburare, îl îngrijoră. O iubea aş dar, serios, profund? Era aceasta semn de tinereţe, sau de ramolisment? Tinereţe sau nu, n'ar fi fost până şi în interesul ei, s'o lase, fie chiar lui Carol Mascuris? De ce nu? Şi să n'o mai vadă? Ea putea căuta alt bărbat, pe care să-l iubească. Parcă el n'ar fi găsit oricâte metrese? Câte femei, unele chiar măritate, câte vădane şi domnişoare veniseră în cabinetul lui cu ochi dulci şi decoltate scandalos? Inlocuirea Margaretei se putea realiza uşor, despărţirea de ea însă era anevoioasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Chiar acum în aşteptarea trenului, unde plănuia el să se ducă? Pe cine dorea să vadă? Şi ce aştepta, ca un bolnav, să se întâmple? Nădăjduia să se convingă, nerodul! că anonima fusese mincinoasă. Avea de gând, va să zică, să se ducă la Sinaia, să tragă, natural, la hotelul lui obişnuit şi să se urce în apartamentul ştiut, despărţit printr'o uşe deschisă de camera Margaretei...

Trenul sosi, în sfârşit! Valiza ministerială, geamantanele, fură urcate în vagonul de clasa întâi, de însuşi şeful staţiei, care tot timpul, cu capul descoperit, aştepta un cuvânt de mulţumire, un zâmbet graţios. Dar excelenţa se urcase în neştire şi, primit cu plecăciuni adânci de către doi domni senatori, gata să părăsească compartimentul, ca să-l lase singur, vorbea franţuzeşte.

Şeful de tren, încunoştiinţat, nu da ordin de plecare. Credea că ministrul mai are pe cineva, care nu se urcase în vagon. Şeful de tren întrebă pe şeful de staţie. Pentru un ministru, un tren poate să mai întârzie câteva minute. Locomotiva se puse în mişcare, vagoanele se întreciocniră şi Matei, în tovărăşia celor doi senatori, pe cari îi oprise lângă el, discuta posibilitatea unei revoluţii în Albania.

Cei trei oameni politici nu prea aveau ce să'şi spună. Senatorii nu făceau parte dintre cârmuitorii partidului, ci din aşa numiţii mameluci. Conductorul venise şi controlase permisul ministerial. Trecuse apoi în celelalte cabine şi se apucase să spună cine se urcase în tren.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trenul alerga într'un gând. O tânără doamnă, micuță, rotofee ca o păpușe, învelită pe cap cu voaluri de călătorie, prin care însă răsbăteau sclipirile diamantelor din urechi, se așează la fereastra din co idor, din dreptul cabinei în care se afla ministrul. Vântul îi flutura voalul, și'i pătrundea în păr. Ea întorcea capul, și ochii ei, întâmplător firește, se oglindeau în ochii excelenței și se căutau parcă. Ca o undrea de aur pornea săgeată câte o privire provocătoare din ochii micei și catifelatei blonde.

Babalâcii din compartimentul lui Matei îșî șoptiră ceva și plecară din cabină, ușor, strecurându-se ca și cum ei ar fi avut de pus la cale ceva tainic.

Femeiușca era tare drăguță, după părerea lor, iar ministrul observase și el și se uitase țintă la ea de vre-o trei ori. Trebuia să-l lase singur; om delicat, el nu spusese nimic, dar se putea să le poarte pică. Blondina îi privi, recunoscătoare.

Care om nu are impresia, vagă la suprafață dar adâncă în inima plină de speranțe nebune, că distanța pe care trenul, gâfâind, spintecând văzduhul, tăind zările, rupând dela pământ și repezindu-i înapoi, ca în trecut: arbori, stâlpi de telegraf depărtați; care om nu are impresia, călătorind fără familie firește, că distanța pe care trenul o îmbucă, o absoarbe, îl depărtează de partea monotonă a vieții lui, de plictiseala aceloraș senzații, aceloraș bunuri și a aceloraș nemulțumiri, și că îl va pune în mijlocul altei vieți, altor împrejurări, și îl va împrospăta până la senzația că este alt om?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

Printre destinele necunoscute, enigmatice, din lanţul de vagoane-săltăreţe şi fugare pe întinsul pământului, iluzia noastră îşi caută perechea şi o găseşte, pentru un ceas, pentru o zi, mai lesne ca ori unde..

Plin de nădejdea clipei, amantul trădat al Margaretei Zizu, de cum plecară moşnegii, după ce-şi privi într'o oglindă cravata şi faţa, netezindu-şi cinstita barbă, se sculă de pe canapeaua-i moale. Necunoscuta scoţându şi capul pe fereastră, vântul îi desprinsese din pieptănătură o şuviţă de păr, i-o răvăşise pe obraz şi ea, râzând, întorsese iarăş capul spre Matei. Ii ardea de joacă.

— Ce ferìcit aşi fi să-mi permiteţi să vă aşez eu şuviţa la loc, se sculase în picioare ministrul în uşa cabinei, şi se înclină.

— Da? râse şi mai voios cocheta, şi dinţii ei, ca ai Margaretei, îi rumeneau şi mai focos guriţa mică, poftitoare.

Şi fără şovăire, ea întinse mâna ministrului:

— Sunteţi d-l Matei Dumbărău?

Excelenţa se închină iarăş, şi ţinând strâns mânuşiţa încredinţată lui cu atâta voe bună:

— Poftiţi! poftiţi! o invită el în colivia lui goală.

«E ca o păpuşe! gândea el, pipăind-o cu ochii. Aşa de bine e făcută, strengăriţa, că nici nu poartă corset. Frumoasă aventură! In tren e totdeauna mai plăcut o cunoştinţă nouă...»

Micuţa cochetă era soţia unui director din ministerul lui. Matei îl cunoştea bine: un hoţ fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pereche. Nimeni nu era în stare ca el să strecoare ministrului o hârtie, la iscălit. Semnatarul dobândea sau nu ceia ce cerea. Statul piersdea sau se făcea de batjocoră, numai directorul abil câştiga la sigur. Scumpele bijuterii ale nevestisi erau poate rodul dulcilor ei obide; iar două mari perechi de case, în Capitală, stăteau mărturie că directorul învârtea afaceri minunate. Dar nu era în obiceiul pământului, să se cercetèze isvorul avuţiilor fiecăruia. Pe de altă parte, ministrul, ca toţi precursorii lui, nu se putea lipsi de cunoştinţele birocratice ale potlogarului, pentru că miniştrii purcedeau toţi din baroul avocaţilor.

Matei pierdu o mare parte din plăcerea cuceririi amoroase, când află a cui nevastă este mititica femee. In schimb, fu mai hotărât şi mai îndrăzneţ, dela început. Cu întâia ocazie avea să-i dea bărbatului o îndemnizaţie mai mare. Inchise uşa şi lăsă perdelele, după ce-l rugase cu glasul ridicat, ca să se audă, pe conductor, să deschidă fereastra cabinei lui, pentru aer!

Intr'un târziu, ea îi sguse:

— Mai este un director de minister în acelaş vagon cu noi..

— Cum, eşti cu bărbatu-tău aici?

— Aşi, nu! el a plecat mai de mult la Bucureşti. Directorul ăsta, dela Domenii, e cu dactilografa din minister cu care trăeşte el. Ce porc! întreţine vre-o patru dactilografe de acolo... e o halima!

— Şi sunt singuri şi ei? întrebă curios ministrul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Da. I-a dat el un bacşiş controloru'ui şi i-au închis acolo, ca să nu-i mai deranjeze nimeni. Trenul, balansarea asta, sunt excitante.

«Aventura» lui Dumbărău se ducea la Bucureşti. Matei se hotărâse să se ducă la Sinaia.

Când coborâ în gara celei mai cochete localităţi de munte din ţară, inima redeşteptată, îi bătea de nelinişte. La hotel, portarul îl primi ca întotdeauna, ca şi cum nimic nu se întâmplase. Nu întrebaseră de el, de cât persoane politice, ale căror cărţi de vizită il aşteptau sus, în apartament.

In camerele lui, aceiaş ordine, pretutindeni, nici o fundă căzută la întâmplare, nici o spelcă, nici o jartieră ; patul odihnea în aceleaşi cuverturi întinse. Uşa camerei Margaretei, în comunicaţie cu apartamentul, era închisă. Atâtea semne bune,.. parcă !

Stătu să se spele, să se schimbe, să se odihnească. Sună apoi şi porunci servitoarei s'o vestească pe domnişoara Zizu că el a venit, şi că doreşte să i vorbească puţin.

Dar domnişoara Zizu se mutase în alt hotel, şi sluga întrebă dacă domnul ministru voeşte să se trimeată după dânsa. Matei spusese deocamdată «nu».

Matei se plimba, în seara zilei aceleia, cu inima secată, în parcul feeric al Sinaei, neräspunzând cu nimic, ca un bolnav, frumuseţii statornice şi măreţe din juru-i. Fantasticul avuz îşi ţesea paianjenişul luminos pe fondul sumbru al brazilor: coloane de templu sever şi gigantic. Miresme sănătoase şi grele de pietate umezeau aerul înfrăţit cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răcoarea insinuantă. Munții își scriau pe ceruri piscurile lor îndrăznețe. Oamenii păreau mici, și chipurile lor se ștergeau palide, printre munții așa de temeinic așezați, uriași, într'o culoare. Până și măestritele clădiri păreau mărunte.

Ca o gânganie rătăcită călca aleele ministrul. Scrâșnetul nisipului strivit de ghetele lui îl supăra, și nimic nu era în stare să-l mângâe, să-l facă să cugete măcar. Nelămurit, neștiind limpede ce năzuește, se rostogoli încet, ca un ghem colțuros pe o masă. Când se dumirea, privea lung, întins, trăgea cu urechea. Erau multe perechi, răvășite ici și colo. Se temea să nu-l oprească cineva și să înfiripe obișnuita și searbăda conversație.

Socoti că e vremea cinei; își aduse aminte că a mâncat puțin într'un restaurant de gară, și se bucură oare cum că avea ce face.

In marele restaurant, luminat ca un crin sub soare, puține mese erau ocupate. Peste putință însă să mănânce singur. Lumea flămânzită de vreme de aerul de munte, de excursiuni și de lipsa de preocupări, începuse să sosească la cină...

Inși care i se credeau prieteni excelenței, dar care nu-i citeau în suflet, se alăturară mesei lui solitare. Și ce neînsemnate lucruri mai scoteau la iveală! Noroc că le spuneau în franțuzește, amănunte, în limba țării, ce copilărești ar fi părut!

Către sfârșitul cinei, într'un grup de două «Colagii», apăru în restaurant și Margareta. Cu o privire, tânăra femee împresură tot localul și-l văzu pe Dumbărău. Ministrul o privea pe sub sprincene.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce eleganță voluptoasă imprima femeia asta până și nemișcării ei, și cum se vedea că e sveltă și nebună! Cocheta stătu un răstimp nehotărâtă, apoi se rupse din parchetul pe care se fixase, și veni întins.

— Când ai sosit? întrebă ea, voioasă parcă.

— Acum un ceas două, cu trenul de seară.

Cei doi tovarăși de cină ai ministrului îi priveau. Margareta se așezâ. Ei tocmai își isprăviseră masa, ca și Dumbărău.

— Te voi aștepta să mănânci, spuse Matei.

Cei doi amici plătiră cina lor, și plecară.

Plecaseră oare, pentru că își sfârșiseră cina? se întreba Matei, sau pentru că știu că trebue să urmeze o explicație între amanți?

Era pentru întâia oară când cuteza s'o însoțească în văzul lumii, într'un restaurant. Căzut pe gânduri, omul își privea iubita, îi privea buzele sorbind cu o senzuală plăcere oul nebătut bine din bulion, îmbucând capetele moi ale sparanghelului. Și simțea că o iubește, ori ce s'ar întâmpla, ori ce i-ar face, că-l stăpânește cu nazurile ei, cu voluptatea, cu perversitatea ei capricioasă. Avea să îngenunche, să primească toate condițiile creaturii acesteia rele, dacă ea avea de pus condiții, dacă clocise cine știe ce cereri.

— Ai mare poftă de mâncare, observă el.

— Da, nu mi-ai stricat-o, precum vezi! își arată dinții Margareta.

— Vrei să spui că mi se datorește mie? plăcerii că mă vezi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te-ai purtat ca un mișel! ca un măgar! Ai plecat fără nici o explicație.

— Ți-am spus că mă duc la moșie... stărui bărbatul, împăciuitor. Era nevoe de prezența mea acolo. La moșie, însemnează oare că m'am dus la petrecere? Voiai să mergi și tu?

— Avocat! rosti cu dispreț femeia, și adunându-și șervetul îl trânti ghemuit pe masă.

— Lumea ne privește! șopti Matei.... Stăpânește-te, fii cuminte! Ai venit la masa mea, cum era să te izgonesc? Mă dai în vileag, sunt ministru, nu mi-e permis... O să ai destulă vreme, în odaia noastră, să mă cicălești și să te înfurii.

— Dar de unde pot ști eu, că ai fost la moșie?

— Am la mine o dovadă!.. dădu din cap îndrăgostitul, și-și pipăi buzunarul. Dar haidem! eu înainte, tu după mine, la zece pași te aștept.

Lumea din restaurant, nepăsătoare parcă, mâncând, discutând, nu scăpase nici o privire schimbată între cei doi amanți. Dovada lui Matei era anonima adresată lui și primită la moșie.

Ministrul salută în dreapta și în stânga, împărțind strângeri de mână, afectuos și senin.

Se întâlniră afară, pe o alee; nimeni nu-i privea.

— Să ne plimbăm, până vom găsi un loc singuratec, ca să-mi arăți dovada, pe care aveai aerul c'o ai în buzunar.

Vremea cinei nu se terminase; lumea se îndrepta în pâlcuri spre marele restaurant. Perechea saluta, când se întâmpla să fie surprinsă, zâmbind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marr 1901-1932

grațios, continuu. Parcul se golise. Lumina electrică lumina ca ziua.

Așezându-se pe o bancă, protejată de un boschet, Margareta întinse mâna și Matei, înțelegând-o, îi înmână scrisoarea primită la țară.

Toată epistola avea cinci rânduri. Fără s'o lase din mână, Margareta se dădu pe spate, și un hohot de râs o ținu răsturnată câteva minute, pe spătarul băncii. Apoi, răsgândindu-se :

— Adorabili sunteți, și tu și corespondenta ta! Frumoase scrisori primești domnule ministru Dumbărău! Îți scrie, de sigur, cineva din familie, o inimă îngrijorată de soarta averii tale! Poate că ai pus-o chiar tu la cutia poștei, fițuica asta, când ai plecat din Sinaia. Eu nu știam unde ești, și cucoana asta, pentru că este un scris de femee... era informată!

— Indiferent! indiferent,.. întrerupea Matei, abia stăpânindu-se. Răspunde mai bine la cele ce mi se destăinuesc; răspunde la acuzații.

— Adu-ți aminte, domnule ministru, că ai stârnit în viața ta murdară bănueli mai grave! Se spunea că l'ai otrăvit pe Mascuris, ca să-i răpești femeia și averea !.. Averea!

Matei se repezise la gura și la gâtul ei. Cu o mână o sugruma, cu alta o înăbușea ca să nu strige.

— Mizerabilo ! taci ! taci !

Dacă ar fi strâns-o cu amândouă mânile numai de beregată, cu acciaș putere nervoasă, tot atât timp ar fi ucis-o. Femeia îi încleștase degetele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de coatele lui, neputincioasă. Sufocând, răsturnată pe spate, cu faţa albă ca varul, femeea credea că va muri. Marile ei smaralde strălucitoare se întorseseră şi piereau sub pleoapele de sus, când bărbatul, înduşmănit, dar cu auzul încordat şi cu atenţia veşnic trează ca la un om de stat, auzi un pas strivind nisipul prin apropiere. Îşi luă mâna din gâtul ibovnicei, ascultă. Cu regret şi temere lăsă să'i cadă braţul mânii care astupase gura mizerabilei.

— Nu ştii ce meriţi! borborosi el, şi se reaşeză, înfrânându-şi respiraţia grăbită, alături de perechea lui.

Aspirând puternic, roşie la faţă acum, cu ochii scăpărători, femeia dârje nu contenea:

— Se vede că eşti ucigaş! Vrei să mă omori. Până azi nu ţi-ai dat arama pe faţă! şuera ea.

— Taci! şopti bărbatul, totuş recunoscător, pentrucă ea nu ţipa şi nu mai vorbea tare.

Umbrele munţilor, ca grele hlamide de catifea neagră, cădeau în trene lungi în văi. Voci omeneşti depărtate se stingeau în tăcere.

Sfredelindu-se pe locul ei, cumplit de enervată, Margareta se întoarse către Matei:

— Sunt nevasta ta? Ce drept ai asupra mea? întrebă dânsa. N'ai să mă închizi în casa de nebuni, pe mine! La bătae îţi voi răspunde cu bătae şi cu un picior în spate. Nu ţi-am cerut nici odată şi nici n'am vrut să-ţi fiu nevastă. Eu n'am vrut! să ştii! Mi-ai cumpărat o casă, un bordei păcătos, şi'ndrăzneşti să cugeţi că m'ai cumpărat! că'ţi sunt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

roabă pe veci! A, secătură spurcată! hoț ordinar! Scoală-te de-aici!

Și femeia se repezi, ea de astădată, cu mânile cângi, cu unghiile'i ascuțite în obrazul bărbos al ministrului.

— Margareto! vino-ți în fire! Ai înebunit? căuta să-i coboare tonul și să o potolească nefericitul amant.

Apucată de ambele brațe, fu nevoită să renunțe la sgârâieturile pe cari le și văzuse, cu închipuirea, pe fața lui. Stătu în picioare, cu o mână în șold, lămuritoare:

— Eu, știe toată lumea cine sunt. O cocotă! o putoare! da! Știu și eu asta, și nu cer mai multă stimă decât mi se cuvine. Sunt însă o femeie frumoasă, voluptoasă, — și calitățile astea au fost totdeauna prețuite. Voi, țapi păroși, urangutani, vă târâți poști întregi după noi, ca să ne îmbălați cu admirația și cu dragostea voastră! Pe unul ca tine, l'aș izgoni dela poartă, dacă a-și avea eu însumi averea care mi-ar trebui pentru întreținerea frumuseții și a gusturilor mele. Mă vând. Scump, pentrucă merit și pentrucă așa vreau! Sunt o femeie pierdută, și n'ascund. Dar tu? Cine ești tu? De unde ești tu așa de bogat, ca să mă cumperi și să ajungi ministru? Fecior de cârciumar sărac, te-ai strecurat în casa lui Mascuris, un fanariot bogat, pe care trebuia să-l urăști, și te-ai gudurat pe lângă el, până l'ai ucis și i-ai luat femeia și avutul!

— Ești nebună! se sculă în picioare Matei, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe banca pe care stase tot mai îngrămădit de învinuiri. Cine ţi-a umplut capul cu toate grozăviile astea?

— Nu cine crezi tu! râse nervos femeia înverşunată. De Carol Mascuris, de el te temi! Le ştiam toate, de demult, şi te răbdam. Sunt lucruri cunoscute de toată lumea. Nu ţi le-am înşirat până azi... La ce bun? Dar când ai avut neobrăzarea să îmi arăţi o scrisoare anonimă, în care stă negru pe alb: «îl toacă şi pe el (adică pe Carol Mascuris) ca pe tată-său», (adică pe tine) n'am mai găsit nici o înfrânare în sufletul meu, nimic nu m'a mai oprit să'ţi spun tot ce'mi sta pe inimă.

Sperând să poată face pace, Matei rosti cu solemnitate:

— Iţi jur pe onoarea mea, pe tot ce am mai scump, că scrisoarea asta, nenorocită şi stupidă, am primit o la ţară, şi că nu ştiu dela cine a pornit. Nu ţi-aşi fi arătat-o, dacă nu mi-ai fi cerut o dovadă că am fost în adevăr la moşie. Iar dacă aşi fi bănuit că o să te supere în aşa hal clevetirea unei prietene de-ale tale, pizmuitoare de sigur, îţi dau cuvântul meu de ministru...

Aci, Margareta, care-l asculta, râse batjocoritor, dar Matei urmă să se jure:

— ... că nu ţi-aşi fi arătat-o. Văd că ai fi îndurat mai lesne bănuiala că am altă amantă, decât...

Paşi mulţi se apropiau. Ciripituri franţuzeşti, voci feminine ajungeau până la ei. Perechea sbuciumată tăcu. Margareta se muncea s'o ghicească pe f meea pizmaşe, care trimisese anonima. O

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

concurentă? Ar fi voit s'o înlăture, visa să'i ia locul...

O ceată de viligiaturişti, apoi alta şi altele trecură. Parcul se popula. Lumea revenea dela cină, limbută, voioasă.

— Haidem, murmură Dumbărău, şi în acelaş pas de pereche, se porniră către castelul Peleş, în sus, căutând umbra şi singurătatea.

— Margareto!.. spuse cu glas scăzut, aşezat, ministrul, şi tăcu un răstimp. Tot ce s'a putut imagina mai grozav şi mai hidos, despre mine, ai strâns eu premeditare, şi mi ai aruncat astăzi în faţă. Imi pierdusem cumpătul, ascultându-te. Nimeni pe lume nu mă putea răni mai uşor decât tine, şi nimeni nu era mai dator să'mi fie mângâere şi alinare. Pentru mine n'ai fost o cocotă, de vreme ce te-am iubit. Copil răsfăţat, nerecunoscător! Ai pierdut poate la joc, şi ai rămas datoare... Iţi trebue o sumă mai mare de bani. Aveai la îndemână o mie de feluri în cari să mi-o ceri, tu aşa de frumoasă şi de cu grije iubită.

Acum femeia tăcea. Asculta şi se gândea mai ales, cu încordare, la cine putuse să trimeată anonima.

Din când în când, el întorcea capul, ţinut în piept în mersul lor domol, şi o privea. O vedea tot mai potolită, îi trecuse furia. Cuteză s'o ia de braţ, să-i simtă şoldul rotund şi cărnos, alături, la tot pasul.

— Mi-ai spus vorbe grele şi nedrepte. Purtatu-m'am cu tine în aşa fel, ca să fii îndreptăţită să-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spui «fecior de cârciumar» ? Chiar acum, gândeşte-te bine, n'am dat eu dovadă de stăpânire şi de bună creştere? Da, e drept, tata a fost cârciumar, — dar ce om cuviincios era, cinstit şi măsurat! Nici o cărămidă din hanul lui de mahala, nici un strop din vinul vândut de el, într'o jumătate de veac, n'a fost de furat! Cu adevărat că vinul din cârciuma lui Dumbărău putea să slujească la împărtăşanie! M'am răznit, ce'i drept, de timpuriu, de casa lui curată. Dar el m'a îndrumat pe calea învăţăturii! Am săvârşit greşeli, mari! da! Te 'ntreb însă, (de ce-aşi fi ipocrit cu tine?) ştii sau nu că eu sunt unul dintre oratorii cei mai de seamă, şi că un partid n'are alte podoabe mai mari şi mai strălucitoare ca oratorii, pentrucă fără ei nu vine la putere? Şi te mai întreb: fost-a mai meritos Mascuris, Mascaragachis, Paţachinas şi toţi grecoteii, şi toţi boerii noştri, vitregi cu neamul, decât sunt eu? Eu, cel puţin, sunt român verde, îmi reprezint naţia cu toate cusururile ei, cu dragostea şi slăbiciunea de femei, de eleganţă şi de voluptate, de pe urma cărora tu profiţi atâta. Nu te 'nvinuesc! Nu te supăra iar. Şi încă ceva. Eu muncesc şi acum, ca totdeauna. Fără trudă nu m'aşi fi ridicat, şi Mascuris, ale cărui cuvântări eu i le scriam, iar el le învăţa papagaliceşte, mi-a deschis calea spre măriri, în semn de recunoştinţă. Omul ăsta nu deschisese gura, decât la cursurile de universitate, unde recita pe de rost din cărţi, şi numai mulţumită mie, către sfârşitul vieţii lui, era să fie ales şef al partidului. Înţelegi tu? A

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarsvarna.ro/mdrr1901_1932

murit de bătrâneţe, la şaptezeci de ani, şi se găsesc caraghioşi care să spună că a sucombat otrăvit! De mine!

Margareta par'că nu mai era aceiaş. Tăcea, răspundea monosilabic. In rătăcirea lor pe căi singuratice, ajunseră la un pod, sub care, cu vuet se prăvăleau apele unei gârle de munte. Spumegaiul limpede al râului precipitat înflorea alb în umbra nopţii, în adâncul malurilor.

— Şi nu suntem în stare să ne bucurăm de frumuseţea şi de confortul Sinaei. E atâta linişte şi ne aruncăm în prăpăstii ca apele astea. Din discuţia asta însă, m'am ales cu o idee, am luat o hotărâre. Am să divorţez de nevastă-mea: pe temeiul turburării nervilor ei şi a vieţii nesuferite ce-mi face. Şi atunci, înţelegi, scap de copiii şi de averea lui Mascuris, avut care avea epitropia lui, tutorele lui, numit de familia lor!

— Copiii ăştia, se interesă Margareta eşind din muţenia ei, au averea lor, va să zică!

— Firește că da! Tot ce a rămas dela tatăl lor n'a putut fi de nimeni dosit sau atins. Starea răposatului a intrat în mâna familiei lui, care a instituit o tutelă. Carol Mascuris al tău...

— De ce ești rău? îl întrerupse Margareta.

El o strânse de mână, îşi petrecu unul câte unul degetele printre degetele ei, care-i resistau plăcut, îndelungat.

— Carol va fi bogat, din ziua în care va fi major.

Hotărât, certaţii se împăcaseră. Obosiţi, după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdrr1901-1932

fierberea şi furia lor, se întoarseră împreună la hotel. Apartamentul ministerial îi primi cu aceiaş ordine şi capete de servitori plecate. Dar camera care fusese a Margaretei, şi care era despărţită numai printr'o uşe de apartamentul lui Matei, tot închisă rămăsese. Un necunoscut se mutase acolo. Când află întâmplarea, Margareta râse ca în vremurile ei cele bune.

— Tot aici era să dorm! Să lăsăm, Matei, aparenţele pe mâine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indr 1901 1932

Cât s'a petrecut de bine la balul nunții lui Guță Dumbărău cu d-șoara Clotilda Agnagnastopol.

Abea fuseseră culese ultimele gutui și pere târzii, frunzișurile copacilor dăinuiau roșii, uscate, și rărite pe unde soarele bătuse mai din plin, și un frig, frate cu gerul, se lăsă într'o noapte asupra Capitalei, în primele zile ale lui Octombrie. Frunzele începură să pice, ca tăiate din codiță. Pomii, scuturați de hachițele unui vânt cu toane, numai la răstimpuri dârz, sub cerul scund, întunecat, nepăsător, păreau că se lasă despoiați cu nepăsare, de podoabele lor învechite, sumbre.

Lumea, neștiutoare de ce se petrecuse în noaptea aceia, eșise de acasă după treburi, la funcții, în pardesiuri de toamnă și, pentru că superstiția că: nu e bine să te întorci din drum, dăinuește, ca toate ceresurile, oamenii grăbeau pasul, îngrijorați, nemulțumiți. Prea de vreme venise iarna, multe planuri năruise și sporea cheltuelile.

Pe la orele zece, un soare necunoscut, că o lună săracă, o rotocoală gălbue, privi bolnav Bucureștii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi pieri de grabă, înbolmojită, în vata murdară a norilor. Ca un adio batjocoritor şuera în bătaia vântului, tot mai ridicat, pui de Crivăţ.

Oare va ninge? se întrebau bucureştenii. Mulţi din cei sărmani, nu puseseră murături, nu se aprovizionaseră cu varză şi cartofi, şi aşteptaseră să dea peste vre-un car cu lemne mai ettine. Cei cu copii mici trebuiau să facă foc în cămine, chiar în ziua aceia. Mulţi aşteptaseră să se mute de Sf. Dumitru, ca să cumpere lemne la noua locuinţă, să nu fie nevoie să le transporte şi pe ele, plătind căratul scump, ca în zilele de mutare. Dar multele haine de iarnă, dela ciorapul de lână al copilului trimis la şcoală, până la paltonul tatii şi, fireşte, la manşonul mamei! Şi chiar dacă vremea avea să se îmbuneze la loc, preţurile tuturor lucrurilor apucau să se urce şi nu se mai coborau!

In de obşte bucureştenii nu fac economii, trăesc din belşug, trecând totdeauna peste cât au, împrumutându-se, şi sunt prinşi de împrejurări nepregătiţi. Până şi cârmuitorii sunt neprevăzători... cu avutul ţării! Sporurile bugetare sunt irosite ca şi veniturile ordinare, ca şi cum ele ar fi o chezăşie că mâine ţara va fi şi mai mănoasă ca azi. Marile venituri ale petrolului, neaşteptate, ploae de aur, n'au lăsat în cassa Statului nici un stoc metalic, vădit purces din ele; nu se văd nicăiri instituţele de binefacere şi de cultură, înălţate depe urma lor. Puţinii români îmbogăţiţi ca proprietari sau ca explotatori, ori sunt aceiaşi bogătaşi din agricultură, ori sunt ajunşi iarăş la sapa dela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

care plecaseră, cu deosebire că odinioară săpau ţarinele lor. Veniturile petroliştilor au scumpit traiul. Veniturile Statului, din petrol, au îngroşat şi mai mult clasa diformă a funcţionarilor, cărora Statul nu le-a putut spori lefurile, faţă de scumpetea vieţii. Pe de altă paate, umflarea masseĭ de funcţionari n'a avut nici scuza protejerii elementului cult şi civilizator al ţării acesteia, tostă provincie turcească şi tarapana fanariotă. In mijlocul ei trebuia să înflorească amorul de ştiinţă, literatură naţională şi artă. Din potrivă. Massa a covârşit profesorimea, avocaţii, până şi studenţimea, şi s'a revărsat până şi asupra scriitorilor, moralmente. Nici zece la sută din funcţionării noştri n'au în casa lor bibliotecă. Deşi mai toţi au diplome de bacalauriat şi de ştiinţă, nu cheltuesc douăzeci de lei pe an pentru cartea patriei, românească, nu cunosc pictura, sculptura, nu iau parte la audiţii muzicale, decât la chefurile lor dese. Şi totuş, nimeni nu agoniseşte, iar săracul, după pilda bogatului, e plin de gusturi, cărora nu le rezistă, şi de lene orientală.

Va veni o zi când nu se va mai găsi petrol în pământ. Totul seacă. Se gândeşte cineva să creeze o industrie, care să rămână, cu banii din comoara găsită din păcură?

Ca un furnicar risipit se zorea lumea pe străzile Capitalei. După amiazi începură să iasă la iveală paltoanele, catenelele se umplură, pe când primii fulgi de zăpadă pluteau nehotărâţi către pământ. Stelele de omăt, calde la culoare şi reci pe mâna întinsă bucuros să le primească, se topeau pe palmă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

pe obraji, pe haine, pe țărână. Dar cu lăsarea nopții timpurie, vântul se oțeri, se înstăpâni pe orașul Bucuriei, în care intrase numai ca o iscoadă, și fulgi mari, mulți, puzderie, începură să cadă hotărâți, să acopere pământul și să dea culoarea lor feluritelor fețe, de case, de arbori, ale Bucureștilor.

Tocmai în ziua aceia, Guță Dumbărău părea mai o upat ca totdeauna. De cinci ori trecuse pe calea Victoriei, oprindu-se mult pela cele mai de seamă magazine și, vădit, cu treburile încă nesfârșite, abia la început, pleca în sborul muscalului în strada Lipscani, în piața Ghica, pe Smârdan, ca iar să se ducă cine știe unde. Părea sigur că depe trotuare, din cafenele, din ferestrele caselor, e urmărit cu atenție, și, împlinit și frumușel cum era, își netezea mustăcioara, își arcuia sprânceana serioasă și sta cu atitudine pe pernele moi ale trăsurii. Nu se lăsa cufundat, pradă gândurilor, ci stătea gata să ia cuvântul în ori și ce chestiuni, cu un zâmbet de succes sigur pe buzele'i roșii, de om tânăr și sănătos.

Tot așa, de sigur, avea să stea și la fotograf, pe la care îl rugase tată-său să se ducă împreună cu mireasa, ca să aibă și el, Tase, în fruntea casei, portretul fiului lui.

Guță se însura, și căsătoria lui avea să se săvârșească în seara zilei aceleia, la biserica Domnița Bălașa. După oficiere, cea mai aleasă lume a Capitalei avea să i viziteze chiar acasă la el, unde se pregătise un bal și șampanie. Naș avea să fie în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suşi Iorgu Bolohan, şeful partidului, carele singur se îmbiase.

Viitoarea soţie se numea Clotilda. Răposatul ei părinte, Spirache Agnagnastopol, fusese un om politic, nu dintre cei mai fericiţi, fusese numai prefect de judeţ, dar o mână de fier. Când se făceau alegeri sub el, opoziţia trebuia să renunţe la candidaturi.

Clotilda era nepoată de a treia spiţă, a şetului, a boerului Iorgu Bolohan, şi se înrudea mai de aproape cu fraţii Paţachinas, cu Ovanezian din Constanţa şi cu nevasta lui Ganciu din Balta, adversar politic.

Guţă facuse o partidă bună. Fata nu era frumoasă, avea un an mai mult decât el vârstă; iar zestrea ei toată era o moşioară în judeţul Tărcăuţi şi o vie pe deal, tot pământul ca la nouă mii de pogoane. Mai avea şi întemeiate speranţe de moştenire. Nu avea casă în Bucureşti, în schimb avea relaţii cu aristocraţia, iar naşul avea să le fie ca un părinte protector. Apoi, în Tărcăuţi, se ivise un loc de senator, prin moarte. şi Bolohan îl hotărâse pe deputatul judeţului, Alexandru Cristei, să se aleagă din nou, la Senat, ca să poată pătrunde în Cameră tânărul orator Dumbărău, despre care avea să se vorbească, şi care ca şi unchiu-său, avea să fie fala parlamentului.

La nouă seara avea să se oficieze în giuvaerul de biserică Domniţa Bălaşa, cununia isbânditorului tânăr. Mariile croitorese din Capitală, cusătoresele, manicuriştii, coafezele, ştiau despre importantul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eveniment; aristocraţii primiseră invitaţii; gazetele o anunţaseră.

Athanase Dumbărău fusese văzut şi dumnealui în trăsură pe calea Victoriei, drept ca un trunchi pe pernele vehiculului, cu palmele'i cuprinzătoare pe genuchii despicaţi furcă, trecând cu ochii ca cu grapa peste trotuare, doar l-o vedea vreun consilier comunal. Cu ei se răfuia el, şi'n visele'i de noapte. In ciuda lor dase el, om sărac, bătându'l pe spate, unui reporter afurisit, două hârtii de câte douăzeci de lei, ca să scrie la gazetă pe larg despre cununie, şi să nu care cumva să uite numele naşului.

Nouă şi jumătate erau ceasurile când naşul şi mirele coborâră din cupeu şi urcară printre mulţimea strânsă şi afară pe treptele bisericii. Sfântul locaş se dovedea a fi prea mic, pentru nunta unei atât de însemnate perechi.

Naşa, în cupeu cu mireasa, sosise cu un minut două mai apoi şi fură primite după tradiţie cu buchete de flori în pragul bisericii.

Murmure de admiraţie, ploconeli, zâmbete, semne uşoare din evantai, întâmpinau fericita pereche, care înainta în foşnet de trenă, urmată pe dată de grupul de vestale şi satiri moderni, al domnişoarelor de onoare şi al cavalerilor. Zamfira, sora mai mare a ginerelui, emoţionată, dar fără să facă greşeli, fericită, era printre vestale.

Arhiereul Silvestru Băltăţeanu avea să împreune în faţa altarului cucernicele făpturi.

Mirosul de smirnă şi de tămâie leşinase, bătut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1937

de parfumele tari, ridicate până'n slava turlei din vestmintele înaltei societăți.

Muma ginerului se silea din răsputeri să stea dreaptă, «ca să se vadă că este mândră de fiu-său și de bărbată-său!» precum i se spusese. Biata bătrână, mereu încovoiată la miile de treburi ale casei, obosea stând țeapănă de dreaptă. Sudori multe o podideau, și ea nu-și luase decât o batistă, și aceia subțire, potrivită cu împrejurarea simandicoasă.

Tase se descheiase cu luare aminte la fracul, pe care-i venea mereu să-l închee, ca să i se vadă pe vestă lanțul gros, de aur, de mare proprietar.

Păuna, sora mai mică a ginerelui, și din timiditate și pentrucă se găsea ofensată de nebăgarea ei în seamă, se amesteca în mulțimea care n'o cunoștea, în rochița ei albă, care-l costase destul pe hangiu.

Matei, fără nevastă și aci, era trist, plin de amintirea propriei lui cununii, tot la Domnița Bălașa încheiată, și pe care acum avea s'o desfacă, în sfârșit.

Nașul, nașa, de-a dreapta și de-a stânga mirelui și a miresei, așteptau să fie serviți cu ceremonia ce se pregătea în altar.

Dulcea limbă franceză sgomota ca într'o prisacă, în biserica prea plină. Se vorbea despre noile scandaluri, despre cancanurile politice în legătură cu adulterele și încuscririle, despre teatru, despre luxul marilor cocote.

«Nici nu se poate să te îmbraci decât ca ele, ca să poți fi în lume; ca să ai partea ta de feri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cire!» mărturisea o blondă fată unei brunete mărunte, care spunea că: «nu'şi aduce toaleta decât direct dela Paris, pentrucă metresa lui Jorj se îmbracă la croitoreasa care fusese mai 'naînte a ei». Doamna Ivănescu, într'un grup, îl întreba pe Stoicescu, directorul vămilor: «Nu ţi se pare că mireasa are ceva în nas? Stă aşa... nu ştiu cum... Pun rămăşag că are o nară înfundată». Pe domnul Ivănescu îl tachina soţia unui secretar de minister: «Mă mir că n'ai venit şi aici cu copoii dumitale. Nu te pricepi decât să vânezi. Când ai să te hotărăşti să'mi faci curte serios?»

Slujba religioasă începuse. Conversaţiile nu încetaseră.

«E drăguţ mirele, nu'i aşa?» întreba o cucoană voluminoasă pe alta uscată şi fină. «Câţi băeţi, urmă tot ea, trebue să fie în corul ăsta! Auzi, ce glasuri frumoase... « — Nu sunt din lumea noastră!» făcu oacheşa.— Eh! tot una! Eu una mă topesc după tenori.... Să nu crezi însă că am avut parte de vreunul!»

Arhiereul, solemn, binecuvânta. Corul bisericesc înălţa şi scădea cântarea, după tipic. Ici colo, conversaţii încolţeau tare. « Cum îţi place arhiereul? Se zice că are patru copii... »

Guţă era fără cusur. Îi şedea bine şi cu pirostriile pe cap. Se simţea în rol. Mireasa, bătoasă, cu gâtul înţepenit, părea mereu supărată de ceva în fundul nasului. Ai fi zis că tânăra fată strănutase luni întregi, din clipă'n clipă, şi că acum o păsuise beteşugul, dar că ea se temea să n'o prindă din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
rev.statranslvania.ro/mdrr1901-1932

nou. Hotărât că trebuia să strănute odată, şi cât mai curând, silabisindu-şi numele de familie cu tărie : Ag ! nag ! na ! stopol ! în sfârşit, şi să fie iatăş păsuită o vreme.

Muma ei, (Clotilda Agnagnastopol era de demult orfană de tată) o privea în reverie şi se uimea vădit, de câte ori căzându'i privirea pe ginere, înţelegea că tânărul acela, ca o poză de frumos, va fi bărbatul fie-si, drăguţa de ea !

Acasă la Guţă Dumbărău, unde avea să purceadă nunta, în cupeuri, automobile şi trăsuri, încăperile burlacului îşi schimbaseră înfăţişarea, cu desăvârşire. Biroul de avocătură se făcuse salon, fiind odaia cea mai spaţioasă, iar mobila îi sburase de-ocamdată în pod. Vestibulul primea pe covoare noi şi cu pretenţiuni de seră pe invitaţii noilor căsătoriţi. Uşile, prin care vestibulul corespundea cu camerele, în fund şi 'n dreapta, fuseseră scoase, iar în locul lor draperii uşoare lăsau aerul să circule şi muzica să străbată. Casa, cu numai şase încăperi, în afară de bucătărie şi atenanţe, pusese cinci la dispoziţia mosafirilor.

Un mare număr de invitaţi nu fusese pottit şi-acasă. Pe de altă parte mulţi nu veniseră la biserică, fie pentrucă serviciul divin îi plictisea, fie pentrucă nu voiau să arate de două ori aceiaşi toaletă, ameninţată într'o înghesuială posibilă la biserică, fie pentrucă voiau să cineze acasă obişnuit, şi-apoi, cu veselia sătulului, să danseze şi să filtreze.

Candelabre colosale de cristal, cu gaz aerian, cu becuri nenumărate, iluminau serbarea. Lămâi, por-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tocali, rodii, mascau colţurile camerelor, plante tropicale înflorite sufereau căldura sobelor de teracotă, acum nealimentate, dar încinse de cu ziuă, dogoritoare. Pe o estradă, în odaia din mijlocul clădirii, banda cea mai vestită de lăutari, da brânci lumii să se 'nvârtească până la ameţire, pe parchetul lunecos.

După ce noii căsătoriţi, părinţii lor şi naşii fură, ca şi la eşirea din biserică, felicitaţi de unii din mosafiri: sărutându'i pe frunte, pe mireasă şi pe mire, doamna şi domnul Raluca şi Iorgu Bolohan se retraseră. Dopurile primelor sticle de şampanie săriseră, chelnerii, anume angajaţi pentru noaptea aceia, serviseră după cuviinţă; bufetul era la dispoziţia tuturora şi dansul începu.

Matei Dumbărău, în înţelepciunea lui plină de tact, socotise că nu trebuie să'şi urmeze nepotul şi acasă, la bal. Bătrânii imitară pilda cumpănitului şef de partid Bolohan, şi plecară. Nu toţi. Unii, crezuţi tineri, de ei, rămaseră la dans, să-l vadă.

Mireasa făcu un tur de vals cu ginerele, domnişoarele de onoare profitară de exemplu, privite de toată lumea.

Apoi, adevăratele perechi, acelea care se pândeau de departe, se încălziseră privindu-se, se apropiară ca dorinţele, se îmbrăţişară şi alunecară pe parchet.

Undele valsului scuturaseră de povară trupurile şi le purta uşoare, asemenea penajurilor albe, penelor de pasărea paradisului şi croselor scumpe din coifurile, turnurile şi artisticele fantasmagorii de păr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
rev.staff.ans.kvenaro/mdrr1901-1932

depe capetele femeilor, nepăsătoare de-acum, îmbătate de cântec.

Condurii din picioruşele femeilor săltau ca nebuni, porumbei albi, îndrăgostiţi, printre corbii pantofilor de lac ai bărbaţilor cu care dansau. Oacheşe, blonde, smede, fine şi trupeşe, toate ispitele şi tot felul de frumuseţe femeiască erau de faţă, ca într'un paradis al voluptăţilor.

De cum obosea o pereche, sau se încălzea prea tare, trecea la bufet.

Se bea mult, toată lumea golea cupele revărsate, invoalte. Neatinse rămâneau siropurile, pe când şampania, vinul Bordeaux, de Malaga, de Chianti, de Cotnari, gâlgâiau voioase până şi 'n mânile de floare albă ale fetelor, lacome 'n seara aceia de tot ce e oprit. Erau şi câţiva care beau şi din răutate, ca să-l coste scump pe mire balul nunţii.

Găseşti de toate la bufetul ăsta! spunea frumosul ofiţer Burcan, care făcuse prostia să ia o fată fără dotă, soţiei senatorului Picinschi. Şi, zărindu-l pe Guţă, glăsui: — Numai mititeii lipsesc.

Camerele se înfierbântau. Ca să se răcorească, perechile dădeau mereu câte o raită pela bufet, apropiau de buze, cu sufletele ivite la ferestrele ochilor, potirele cu şampanie spumegândă, înţepătoare, şi le sorbeau cu deliciul dorinţei din privirea lor senzuală.

Pe la miezul nopţii însă nu se mai putea dansa în nici una din încăperi. Veniseră pe semne toţi cei poftiţi, şi care fuseseră invitaţi fără să se ţină socoteala de neîncăperea localului. Oameni politici,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de afaceri, din finanțe, din diplomație, nesuferiții lui Tase tovarăși din consiliul comunal, și tot tineretul ciocoesc, care avea să ocupe mari demnități, se amestecau cu lumea temeiască, și mai numeroasă.

Nici un bărbat nu sta lângă soția lui, nici o fiică lângă părinți. Puțini dintre mosafiri se găseau strâmtorați, stingheri, în învălmășala petrecerii. Toți erau încălziți, și fiecare simțea în spatele său concav o convexitate care-l dogorea. Subțirile dantele de Bruxelles, de Chantilly, care acopereau trădător puțina parte neînvăluită a sânilor femeești, aproape întregi la vedere, le-ar fi aruncat bucuroase depe ele, Evele înfierbântate.

Și muzica viorilor suspina mereu, chema perechile la beția dansului și a iubirii, deși nu se mai putea dansa.

Amestecul parfumelor, întâi plăcut și ciudat, acum degenerase într'un miros aproape de duhoare.

Miresmele fuseseră răpuse de odoarea subțioarelor asudate, și un miros de plăcere consumată, se 'nteția cu cât apropierea dintre trupuri era mai strânsă, mai nepermisă.

Era cald! In zadar împăunatele evantaiuri, cari în unele mâni renunțaseră să se mai legene, se sbăteau. Nu numai în sânii lor, ci în tot corpul, simțeau femeile dospirea care crește aloaturile lângă cuptoare; iar bărbații se pătrundeau prin ele de aceleași senzații.

Puțini se îndurau să se rupă din intimitatea și căldura moleșitoare. Numai când somnul duse pela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridn1901-1932

ochii celor mai în vârstă penelul lui muiat în miere, începu să se rărească mulțimea, valsul își redobândi înțelesul lui de joc, dar farmecul pierise și lumea era obosită.

Gazetele partidului anunțară a doua zi, la loc de cinste, căsătoria lui George Dumbărău și petrecerea nunții din casele lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Unde nepoata face o vizită unchiului ministru, iar mai apoi e vorba de acelaș poet

Teatrele Bucureștilor erau pline în fiecare seară, de când o direcție inteligentă, de oameni trăiți în frământarea Capitalei, înlăturase dramele și tragediile sângeroase, grave și pedante, și alcătuise un repertoriu modern. Adulterul, în toate împrejurările psihologice, în cea mai înaltă societate, pasiona lojile și stalurile, iar galeria melodramelor fusese răpită și ea de noua cultură.

Aglaia Bugulescu ajunsese la glorie prin suspinele ei de nefericită amantă, de pasionată dorință, ca și prin eleganța corpului ei, bine și după ultima modă învesmântat, veșnic stârnind admirația sălii cu o etolă, cu o brățară, cu o diademă, cu o dantelă, cu o mantilă. Ascuțitele tocuri ale pantofilor ei de păpușe, mulți senatori le simțeau cu voluptate și durere, ca virginele, călcând pe inima lor de Cleopatră nesățioasă de emoții.

Publicul o prețuia, fusese cucerit, dar teatrul avea și alte valori artistice de scos la iveală. Actri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţele, unele mai vechi pe scenă, altele tot aşa de risipitoare de senzaţii, de lux şi de frumuseţe trupească, suferiseră monopolul rolurilor de amoreză ca pe o nedreptate.

Artemiza, camarada Aglaei, aceia căreia îi răpise ea, fără precugetare, pe Mascaragachis, avea în sfârşit un ministru de amant. Tirania Aglaei se sfârşise. N'aveau s'o mai vadă spectatorii în piesele cu adulter, singurele care făceau serie şi umpleau lojile şi stalurile. Toaletele ei n'aveau să mai fie văzute decât în muscal, la sosea şi între culise. Marele galantar al scenei îşi trăsese obloanele pentru ea. Pentru toată stagiunea nu i se încredinţaseră decât două roluri, dintre care unul într'o piesă românească, în versuri. Piesa românească de un necunoscut, Mihail Oprişanu, se putea foarte bine să nu se joace de fel, iar cea streină să nu facă serie, pentrucă era plină de morală, ca un popă spân.

Primejduită în tot ce avea ea mai scump, cu ambiţia sgândărită până la sânge, Aglaia suferea cumplit. Sbuciumul ei sufletesc fusese aşa de încordat, că actriţa se gândise la toate armele posibile celor dezarmaţi. Pe noul ei amant îl prăvălise în mijlocul relaţiilor lui sociale, dela care trebuia să stoarcă protecţie pentru ea în teatru. Se duse ea însăş, blajină, gata să se lipească şi să miaune la picioarele directorului de teatru, şi-l rugase s'o ocrotească. Refuzase ea vreun rol? Nu fusese la dispoziţia directorului in toate împrejurările? I se ceruse ceva şi se arătase nesupusă? Nu fusese aplaudată la scenă deschisă, de atâtea ori, chiar de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

loji? N'o cunoşteau şi pe ea miniştrii? Nu avea toalete, după ultimul jurnal, nearătate încă la rampă, de zeci de mii de lei? Cum rămâneau toaletele ei? Ştia oare domnul director că ea, după mumă, se numea Dumbărău, pentrucă ministrul Matei Dumbăru era fratele mă-si? Pe cine trebuia să-l înduplece ea, dacă nu pe directorul ei, ca să'i facă dreptate, ca să n'o pedepsească fără vre-o vină şi în disproporţie cu aprecierile lumii? Inlocuitoarea ei avea să joace mai bine? era mai frumoasă şi mai elegantă? avea mai mult talent? Nu i se recunoşteau nici sacrificiile băneşti făcute, când ar fi putut pune banii deoparte şi să se îmbogăţească? Işi da cineva seamă cât cheltuise ea, pentru succesele ei, care se revărsaseră şi asupra teatrului?

Aproape tot aceleaşi întrebări neliniştite le puriase Aglaia şi la cei câţiva membri din comitet, cari se interesau de mersul instituţiei, prinzându-i ca de pulpana hainei, pe unde putuse, pela ei acasă, pe culoarele de labirint ale teatrului.

I se răspunsese cu blândeţe şi potrivit cochetăriei ei, că este una din forţele teatrului, de care se ţine seama, şi care va fi chemată să se reafirme, ori de câte ori va fi nevoe de un element puternic. Dar fusese prea mult încercată şi îmoovărată în toată sesiunea, şi publicul ar fi început să simtă monotonia variatului ei talent. Oare teatrul avea numai o femee, căreia putea să-i încredinţeze rolurile prime? Ce nemulţumiri clocoteau printre artiste! Mai mult spirit de camaraderie nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

strica. Un an de mai mulră odihnă, cu mai mult studiu teoretic ca de obicei, întăreşte, cizelează un talent adevărat, şi scena câştigă, iar publicul îşi variază gustul, amenințat să se anehilozeze. Veşnic aceiaş artistă, acelaş glas silit să se moduleze la infinit! Avea resurse bogate, fără îndoială! şi direcția se gândise să i încredințeze roluri de altă natură, mai superioară, ca să i sporească fondul artistic si să i adaoge o glorie mai mult. Nu era adevărat aşa dar că fusese înlăturată, pentru că din capul locului fusese o nedreptate, faţă de celelalte colege, să i se încredințeze numai ei toate rolurile principale, cu succes, din piesele moderne. Acum nedreptatea se repara. Ii părea foarte bine directorului de înrudirea ei cu domnul ministru Dumbărău, dar, nu-i aşa? domnul ministru nu se amesteca în teatru, cu alți domni de pe banca ministerială. Ori cum, el avea să studieze din nou chestiunea şi dacă se va mai putea face ceva...

Aglaia înțelese că de-adreptul cu directorul şi cu comitetul teatral nu-i nimic de făcut. Bărbaţii din teatru, actorii, către care se plânse, nu puteau nimic, dădeau din umeri, însuşi Tulpin, care îi ajutase să pătrundă în teatru, o asculta mut, cei mai mulți parcă se bucurau de zâzania femeiască.

Artemisa, înlocuitoarea ei, care îi cunoştea tot sbuciumul, care era informată asupra tuturor stăruințelor Aglaei, o sfida cu măreție. Alte două camarade, care suferiseră monopolul ei, fierbeau acum împotriva nouei tiranii. Personajiile mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

mărunte se împărțiseră în tabere, se ciorovăiau pentru dreptatea uneia sau a celeilalte.

Într'o zi, Aglaia simți atât de jicnitor oțelul privirii adversarei, încât își pierdu cumpătul și se repezi s'o pălmuiască. Până să se hotărască ea, Artemisa îi întoarse spatele. Aglaia nu-și opri avântul, avea s'o lovească pe la spate. Înaltă, puternică, tovarășa se întoarse dintr'odată ca un lup. Palma agresoarei se strânse pumn, brațul i se întinse și pumnul se înfundă în obrazul dușmanei, în nas și în buza de sus. Un răcnet străbătu culisele, și artista lovită se lăsă toată asupra celei care o isbise cu putere. Era într'o oră din preajma repetiției. Până să intervină alți artiști, ca să le despartă, pălăriile amândorora, (căci abia sosiseră actrițele), erau pe scânduri, cocoloșite, bluzele fuseseră sfâșiate, fețele lor drese cu artă: sgâriate. Batjocorindu-se, gâfâind, strângând din dinți, se trudeau să se răstoarne una pe alta. Aglaia, mai slabă, fu întoarsă la un moment de umăr, un toc dela gheata ei, prins într'o bortă, se rupse, și actrița se răsuci și căzu pe podele. Peste trupul ei însă, apăsat cu putere de mânile vânjoase ale dușmancii, picau ici colo stropi de sânge, din nasul sângerat de prima lovitură a Aglaei.

Rivalele fură despărțite, certate de tovarăși; repetiția trebuia să se înceapă, direcția dacă afla, avea să le pedepsească. Amândouă se înfundară în cabinele lor, împresurate de prietene.

Aglaia făurea une ori, în așternut, nepuiând să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

doarmă, planuri de ucigaşe. Ar fi vrut să'şi otrăvească înlocuitoarea.

Cum ar fi putut pune mâna, se întreba ea, în chinurile insomniei şi urii, pe licorile, pe parfumurile minunate, din care e de ajuns un strop sau odoarea lor, ca să dea moarte? Toate crimele din romanele senzaţionale citite în prima adolescenţă şi le aducea aminte.

Nu le putea mărturisi nimănuia gândurile ei, care, ce-i drept, n'o mai păşteau ziua în amiaza mare. Bomboanele, prăjiturile, mâncarea otrăvită, cu cari, sub masca unei prietenii prefăcute, foarte posibile în insomnia ei, îşi îmbia rivala, n'o mai preocupau, ca şi fiolele de parfum asasin, pe cari reuşea să i le trimeată printr'un comisionar.

Disperată de lipsa de căi spre ţintă, Aglaia visa să-i răpească vrăşmaşei pe ministrul acela care o proteja. Dar protectorul Artemisei nu se arăta nicăieri, nu călca în teatru şi prin localurile de petrecere nocturnă. Putea Aglaia să se ducă la el acasă? Putea să i se înfăţişeze omului necunoscut şi să'i spună verde că amanta lui nu merită să joace roluri atât de însemnate, şi că rolurile acelea i se cuveneau ei? Sub ce pretext avea să'l vadă şi cum avea să ajungă la ceiace o durea pe ea? Să se bizue pe splendoarea celor mai de preţ şi mai decoltate toalete şi pe frumuseţea ei, pălită acum din pricina supărărilor? Poate că «genul» ei de femeie nici nu'i plăcea ministrului, de vreme ce'şi luase de metresă o matahală, ca mizerabila ei rivală! Mascaragachis! Mascaragachis! suspina

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aglaia, nu te-am ştiut preţui! Prin tine am ajuns, şi cum nu te mai am, am fost detronată ca regina Stuart!

La nenea Matei, se 'nţelege că nepoata se gândise dintr'un început. Dar pe ei, pe Bugulești, îi ţinuse la distanţă fratele mă-si. Aglaia nu-şi aducea aminte să fi stat de vorbă cu ea, familiar, să fi fost în copilăria ei mângâiată pe păr, sărutată de unchiul acesta aşa de ocupat şi de ferit de atingerea cu neamurile. Par'că ceilalţi Dumbărăi puseseră mâna pe el şi-l ţineau strâns, cu gelozie. Tase şi Guţă îşi făceau de sigur treburile cu el. Muma Aglaei abea 'l văzuse de două ori, de când era ministru, şi Matei îi spusese să vorbească totdeauna cu Guţă ori cu Tase, pentrucă el n'avea vreme.

Tase, de când divorţase soră-sa, nu mai voia să audă de ei, de nebuna, cum spunea el, care s'a lăsat de bărbat, ca să aibă mai mulţi, şi şi-a făcut fata actoriţă, măscărici!

Până şi Guţă, din prietenos cum se arătase totdeauna, la nunta lui nu'i poftise decât la biserică, unde ele, Maria şi Aglaia, nici nu luseseră, de ciudă.

Aglaia se gândise mult la trecerea şi la puterea pe cari le avea un coşcogeamite ministru, faţă de un director de teatru, demnitate care se vedea limpede că are să scadă mereu. Pe Matei ea îl văzuse de câteva ori printre spectatori. Ministrul o binoclase chiar, şi părea că o urmăreşte cu bunăvoinţă şi satisfacţie. Jocul ei o interesase, şi el,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

excelenţa, se gândise de sigur că artista aceia e ruda lui. Totuş, plecarea capului, înaintea unei rubedenii, i se părea mai grea decât alte umilinţe. Şi Aglaia o amâna, socotind că încercarea aceasta o să fie cea din urmă, iar acum când rămăsese numai la ea, se temea s'o trimeată 'n foc, tocmai pentrucă cu ea i s'ar fi isprăvit toate iluziile.

Vrăjmaşa Aglaei jucase în vremea asta în două roluri principale, şi dela întâiul reuşise şi ea să câştige publicul. Avea talent.

Disperarea Aglaei n'avea margini. Trăsese nădejde că va fi nevoe de ea, că publicul n'are să aplaude, că are să golească sălile, nemai văzându-şi idolul la rampă, că nimeni nu'i poate lua locul în rolurile de amantă, de pasiune, de femee înşelată sau înşelătoare. Dar şi adversara ei trecea dela frivolitate la patimă, ba chiar gazetele, în care sperase mult înlăturata, găseau că s'a făcut un progres, că uniformitatea a dispărut.

Hotărât, Aglaia trebuia să încerce şi pe lângă unchi, reabilitatea ei în teatru. Ajunsese să creadă că era şi în interesul lui, ca să nu fie călcată în picioare şi, înbărbătată, plină de raţionamente şi de dreptatea cauzei, se decisese să-l vadă. Ştia bine în ce toaletă avea să-l viziteze, la ce oră, şi ce figură să prezinte privirii ministeriale la început; îşi auzea primele cuvinte, îşi cunoştea perfect modulările de glas şi schimbările de înlăţişare prin care avea să treacă, argumentând.

Maică-sa, căreia i se destăinuise, o aprobase, ca o femee neştiutoare, pierdută şi ea de nenorocirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

fetei ei. Căderea de pe acoperişul casei lor, a soldatului acela nătâng, le purta ghinã. Şi ea, Maria Dumbărău,—căci se divorţase deplin de Bugulescu bărbatu-său, — pierdea la cărţi ca un agiamiu, şi dacă n'ar mai fi călcat-o prietenii pe picior, cine ştie cât ar fi pierdut! Noua casă, cu două intrări, nu le fusese cu noroc! Bietul Masearagachis! dela moartea lui relele se ţineau lanţ! Fie-i ţărâna uşoară!

In preajma vizitei la minister, Aglaia, preocupată cum era, îl întrebă la întâmplare şi pe Jorj, dacă găseşte cu cale să se ducă la unchiu-său. Jorj o îndemnase în zeci de rânduri, plictisit de nervii ei, să se ducă la Matei Dumbărău, om foarte gentil, ireproşabil cu femeile. Şi într'un moment de inspiraţie, Jorj spuse:

— Ştii tu ce-ar trebui să faci? Să-l ameninţi la urma-urmelor că eşi din teatru, că-ţi faci o trupă, care va juca în Bucureşti, şi că vei pune pe afiş aşa: Aglaia Bugulescu-Dumbărău! Pricepi? Te asigur că asta are să-l usture tare!

— Mizerabile! îl trăzni Aglaia. Murdărio! Crezi tu că arta compromite? Hai? ce crezi?

— Nu m'ai înţeles! nu m'ai înţeles! Nu cred deloc; dar ca ameninţare.....

— Crezi că ar fi o fală pentru mine numele ăsta Dumbărău, nume de cotigă de gunoi?

— Te superi prosteşte. Dă-mi pace atunci. Treaba ta. Te asigur însă că dacă i-ai spune aşa, l-ai hotărâ să intervină în favoarea ta, cu siguranţă!

In cele câteva clipe de când fusese aruncată în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901_1932

capul ei — ideia numelui fermentase. Aglaia zâmbi:

— Știi că nu ești idiot? Tu ești pur și simplu genial, caraghiosule!

Amanții se împăcară. Jorj șuera. Aglaia, influențată, se gândea mereu, deși vag, la cum va fi la unchiu-său, îngâna cu voce cântecul șuerat de Jorj: « Non je ne marche pas!.... »

— Ascultă Jorj, se întrerupse ea; fără să-ți treacă prin minte că m'ai putea refuza, pentrucă nici odată nu m'am gândit să'ți cer așa ceva, trebue neapărat să-mi pui mâine la dispoziție trăsura ta de casă. Nu pregeta de loc: trebue! Mâine te scoli mai de dimineață, și vii aici la ora zece fără un sfert. Tu rămâi aici, în așteptarea mea, eu plec cu trăsura ta, ridic coșul, firește, și ți-o aduc înapoi, imediat ce scap de vizita asta, la Dumbărău! Înțelegi tu, canalie mică: pentru ca să fiu sigură de primire, nu voi da servitorului lui nici un nume. Sluga vede trăsura de casă, eleganța mea, hermina, îi spune boerului, — și sunt cu siguranță primită.

— Și la cât trebue să mă scol? se înspăimântă Jorj.

— E! la cel mult zece dimineața, să fii aici.

A doua zi, cupeul de casă al noilor căsătoriți pătrundea în curtea pavată și strălucitoare a palatului Mascuris, și se oprea la scara cu lei gigantici.

Un servitor în livrea, aruncând cu dispreț gardistului dela poartă o privire, deschidea cu înlesnire cupeul, cu capul plecat:

— Nu-ți spun numele meu, ciripi Aglaia. Spune domnului avocat că o doamnă voește să'i vorbească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Servitorul se înţepeni oleacă, ţinând uşa cupeului deschisă, culese cu ochii lui, fără păreri la suprafaţă, tot interiorul trăsurii, făcu o scurtă reverenţă, închise uşor uşa şi plecă.

Când i se spuse lui Dumbărău că o doamnă, venită în cupeu de casă, voeşte să-i vorbească, dar că n'a voit să-şi destăinuiască numele către lacheu, el nu se putu stăpâni şi întrebă:

— Cum era doamna?

— Foarte frumoasă excelenţă! Cu blană de hermină...

— S'o poftești în camera de alături, arătă Matei spre odaia orientală.

Aventurile galante sunt dese în viaţa de ministru. Compania profitabilă în multe feluri, a excelenţelor, e căutată.

Aglaia îl găsi pe Dumbărău citind pe divan cu atenţiune. Intrarea ei, fără sgomot, pentrucă păstrase hermina peste umeri, iar rochiile ei opresate nu puteau susura cu graiul mătăsii, se putea să nu fie auzită. Ministrul, care o aştepta, zărise, firește, imagina sveltă, pătrunzând în camera orientală. Cu multă uşurinţă, după câteva clipe, se ridică din afundatul divan, şi întrebă cu politeţe:

— Cu ce vă pot servi?

— Excelenţă, grăi limpede Aglaia, nu ştiu mai întâi dacă mă cunoaşteţi.

Vorbeau franţuzeşte. Matei o privi îndelung.

— Cred că vă cunosc.... Sunt sigur... Nu ştiu însă de unde. O mie de scuze... Amintiţi-mi..,

— Artista Aglaia Bugulescu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A, da! da! da! se 'nveseli ministrul. Poftim ia loc, ia loc! Da ce frumoasă eşti!

Şi ministrul voia s'o vadă bine, se da doi paşi la dreapta, doi la stânga.

— E prea cald! Imi daţi voie! făcu Aglaia, şi scoase mantaua de hermină şi o aşeză pe un fotoliu.

— Aşa, aşa! aproba ministrul şi trecuse s'o vadă din spate, apoi iar se aşeză în faţa ei, în cercetare, mulţumit, voios.

— Excelenţă! murmură Aglaia, protestând par'că în potriva înaltei admiraţii.

— Eşti mai excelentă dumneata! glumi Dumbărău, puţin meşter la glume de obicei. O, da! da! da! O, da! da! şi o bătu amical pe moalele de după spare.

— Sunt foarte nenorocită! suspină actriţa.

— Cum aşa? cum aşa? E cu putinţă? Cu asemenea graţii? asemenea corp? şi ministrul o luă de mijloc, ca s'o aşeze alături de el pe divan.

Aglaia se temuse de o posibilă sfiiciune, de morga ministerială, sau, de o indignare a ei, ce'i drept nepotrivită, acum vedea bine. De câte ori se gândise la vizita asta mântuitoare, şi o isgonise din minte! Şi ce prietenos, amoros chiar, se purta unchiul acesta! Alături, ca unui duhovnic monden, ea'i destăinui toate mizeriile din teatru şi toată nedreptatea ce i se făcea, ei, care jucase, o văzuse şi el, cu talent, cu iscusinţă, în toalete princiare! Şi toate astea pentrucă adversara ei avea de amant un ministru!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi, dacă-ai fi metresa mea, glumi excelența, ce avantagii ai avea? și o apucă ușor de obraz.

— Dar sunt ruda dumitale, rudă de aproape.

— Vezi bine că n'ajunge...

— Pot adăoga la numele meu pe afiș, pe al mamei, să mă numesc Bugulescu-Dumbărău.

— Ești deșteaptă, văd, hoțoaico! zâmbi ministrul. N'are să fie nevoe însă. Voi interveni. Dar se mai poate? Cred că e târziu. Repertoriul teatrului este, nu-i așa? aranjat tot, pe tot anul ăsta, așa că numai anul viitor se poate interveni cu succes, cu temei, cu rost. Dacă a-și interveni acum, când toate rolurile sunt încredințate rivalei tale, când ea le știe pe de rost, cum trebue, iar tu nu le știi, așa face un lucru zadarnic și prin urmare un lucru care mi-ar compromite intervenția mea de ministru. Ce rău îmi pare!...

— Nu excelență, nu'i așa! protestă Aglaia, sfâșiată de durere de astădată, cu tot succesul ei, ea femee, pe lângă el, pierit. E adevărat că rolurile ei nu le mai pot lua, și pentrucă s'ar face scandal. Dar sunt piese de anul trecut în care am jucat eu, și cari ar putea să fie reluate cu succes.

— Piese de anul trecut? întrebă ministrul gândindu-se că nepoată-sa ar putea foarte lesne să-și adaoge numele de Dumbărău pe afișe.

— Piese cu succes sigur, încă o stagiune.

— Și câte vreai să joci?

— Măcar cinci.

— Bine. Cinci. Am să-l văd chiar astăzi pe di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rector. Cinci din repertoriul anului trecut, în care domnişoara Bugrlescu avea succes. Dar fii veselă, păpuşe! se'ntoarse ministrul spre ea, însă nu'i mai petrecu braţul peste talie. Cu lacrimi în ochi! o dojeni el. Numai pe scenă să plângi! Joci foarte bine, ştiu, complimentele mele!

Şi ministrul se sculă de pe locu-i, dând sfârşit convorbirii.

Acasă la ea, Jorj o aştepta făcându-şi unghiile. Aglaia reuşise. Vestea cea bună pătrunsese până la apartamentul mumei. Artemisa nu avea să fie înlăturată, dar scena n'avea să fie monopolul ei, cum fusese al Aglaei. Inverşunatei rivale i se tăiase unghişoara. Numai ea, Aglaia, fusese în stare să ţină toate rolurile prime şi să nu împartă aplauzele publicului cu altă femee.

Maria Dumbărău aşteptase pe ghimpi întoarcerea fetei. Inchipuindu-şi cam ce se petrecea acasă la frate-său, Mariţa îl ocărâse şi se înduioşase dela minut la minut. Ii svâcneau tâmplele şi pusese felii de cartofi de jur împrejurul capului, într'un fel de bandaj. Intinsese de trei ori cărţile de dat.

Noroc cu ele, căci nu'i spuseseră rău. Acum nu se mai sătura s'o descoasă pe Aglaia, dacă a fost primită bine dela început, dacă palatul era ne mai pomenit pe dinăuntru; dacă Matei arăta mai bătrân; dacă mai zărise pe cineva pe acolo; dacă el s'a uitat după ea pe fereastră, ca s'o vadă că a venit în cupeu de casă; dacă i-a sărutat mâna; dacă şi-a dat în petec şi cu ea, cu nepoată-sa, ca un mare crai ce era şi, în sfârşit, dacă spera Aglaia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să se țină de cuvânt dumnealui, care rușine să'i fie! era fratele ei dintr'un tată și o mamă, și după ce că nu venise odată s'o vadă, nici nu întrebase de ea.

Legătura dela cap, cu cartofi, și-o luase Marița Dumbărău, de cum auzise vestea cea bună. Se întâmplase să fie tocmai Sâmbătă în ziua aceea, iar Marțea, Joia și Sâmbăta, in apartamentul ei, unde era bună stăpână, se intindea în zilele acestea anumite, câte un joc de cărți de pomină! Coana Marița juca și ea, pierdea uneori, dar pe de altă parte câștiga, și încă mult, cu caniota. Era în stare să ducă ea singură, pe banii ei, gospodăria mare a casei. Ofițeri, funcționari, firește, nelipsiții avocați, profesori, până și medici, aveau destulă vreme ca să joace până la ziuă, dela nouă seara, și destule sute de lei, ca să le piardă în jocul de cărți. Azi câștiga cel care pierduse alaltăeri, ca să piardă mâine și mai mult decât câștigase. Lunar pierdeau cu toții, afară de pungașii de meserie, de măslui torii și de acei înțeleși între ei să-și facă semne, strecurați printre judecători. Șarlatanii aceștia aveau deamintiri profesiuni onorabile. Până și un general de mare neam! fusese pălmuit la jocul de cărți, pentru că trișase. Cei cari câștigau regulat erau numai și numai caniota, în casele particularilor, cluburile și cafenelele.

Chiar în săptămâna ce urmă, Aglaia jucă într'una din piesele îngropate sub noul repertoriu. Matei se ținuse de cuvânt și izbândise.

Mulțumită, Aglaia se trudea să priceapă dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

trebuia sau nu, îndată ori mai târziu, să se ducă să'i mulţumească unchiului. Pregeta. Unchiul ăsta era prea vielean şi un pofticios nelegiuit. Şi mai cu seamă de alteeva se temea nepoata: se prea putea ca lacheul lui Matei Dumbărău să fi primit dela stăpânu-său ordine, ca să n'o mai primească şi să'i spună o minciună oarecare. Atunci Matei n'avusese încotro, nu ştiuse cu cine va da ochii şi se pregătise pentru o aventură galantă.

Zilele treceau în nehotărâre, grăbită nu era, şi uita cu desăvârşire de mulţumirile acelea de recunoştinţă, când, în preajma mesei, într'o bună zi, Aglaia se pomeni cu o pereche de mosafiri: Guţă Dumbărău, şi în urma lui, binişor îmbrăcat, cu pălăria în mână depe treptele puţine ale intrării, cu părul dat pe spate, cu fruntea senină şi cu aerul de om turburat oleacă: Mihail Oprişanu.

Inima Aglaei se împrospătă ca o cameră multă vreme închisă, cu aerul de dimineaţă limpede al adolescenţei. Simţea pentru amândoi bucurii deosebite, şi era preocupată în acelaş timp de întrebările: de ce au venit, şi cum se face că au venit împreună? O întâmplare? cu scop ascuns? Vărusău poate voia să-şi dreagă mojicia: n'o chemase la nunta lui, decât la biserică.

— Să-ţi fie ruşine, Guţă! Nu ne-ai poftit în casa ta, la balul nunţii tale!

— A fost o mizerie, dragă! se scuză el. Nu mi-am putut închipui că o să vie toată lumea, şi neinvitată, pe onoarea mea! ca la bâlci! Ştii ce era? Stăteam ca sardelele. Nu se dansa, nu se pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea respira. Ca să se deschidă ferestrele, însemna să ne înbolnăvim cu toţii. Se nemerise o zi geroasă, deşi era la începutul lui Octombrie. Să'mi mulţumeşti, că nu te-am chemat.

— Mersi! se ploconi Aglaia.

— Pe prietenii mei cei mai buni, urmă Guţă, i-am scutit de corvada asta! S'a băut mult, era prea cald; s'a bârfit mult, — atâta tot.

— Şi-ai venit să te scuzi? întrebă Aglaia.

— Cu tine, verişoara şi prietena mea, nu'i nevoe de mofturi. Am venit pentru amicul nostru Oprişanu. Are o piesă la voi, la teatru, nu'i aşa? Şi tu joci rolul principal. Piesa e într'un act, dar e în versuri, de sigur sublime, ca de el. Se va juca anul ăsta, ori nu? De asta am venit la tine, amândoi. I-am dat lui Oprişan o întâlnire, ca să-l aduc aici. Singur n'ar fi venit.... ruşinos şi desinteresat cum e!....

— Adică de ce n'ai fi venit singur, Mihai? se uită în ochii bardului, actriţa. Ai prietene mai bune acum?

Mihai se înroşise şi protesta fără vorbe.

Dumbărău vorbi iar:

— Eu am să vă las numai de cât. Am o mie de afaceri. Puneţi la cale ce'i de făcut cu piesa.

— Da, Mihai, se bucură sincer Aglaia. Tu n'ai treburi. Rămâi cu mine, te opresc la masă, iar dacă ai piesa la tine, o citim după siestă.

— Vezi că n'o am... făcu mâhnit poetul.

Aglaia râse cu hohote:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi dacă n'o ai, o să stăm de vorbă. De când nu ne-am mai văzut!

Deosebirea dintre poetul stângaci şi actriţa înzestrată cu toate abilităţile, înveseli şi pe Guţă. Secretarul lui Matei Dumbărău urmărea însă alte lucruri.

— Se svonise printre artişti şi prin publicul care se interesează de tine, că ai să intri într'o formaţie nouă de trupă, rosti avocatul.

— Nu! da de unde? A, da, dacă nu aranjam, cine ştie, poate. Dar am fost la... unchiu, şi s'a făcut.

— Ai fost la el? Nu mi-a spus. Va să zică numele tău nu părăseşte afişul. Toată lumea se întreba, ce'i cu Bugulescu? ce'i cu Bugulescu? Numele tău e mai celebru decât al oricui. Pe cine îl cunoaşte lumea, ca pe tine?

— Nu mi ai văzut numele pe afişe?

— Atâta vreme nu l-am văzut, că nu le mai citesc. Credeam că ţi-ai schimbat numele. S'o fi măritat, îmi ziceam. Un milion să'ţi asigure bărbatu-tău şi tot să ţi'l păstrezi!

— Fii tu sigur, Guţă, că nu l-aşi schimba, or cum l-ar chema!.. A, mi se pare că pricep ce vreai să afli! Ticăloşi sunteţi! Te-a trimis el, domnul ministru, ca să mă iscodeşti, până vei afla, dacă pun ori nu numele mamei, al vostru! Guţă!

— Ce tot spui tu? Nu 'nţeleg nimic! se prefăcu vărul. Vezi de fă ceva pentru piesa lui Oprişan. Poetul ăsta e o glorie românească. Dacă ar fi încurajat, ar scri piese de câte patru cinci acte. Eu mă duc, — la revedere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Şi revenind la Oprişin, Guţă îi întinse un carnet :

— Scrie mi ici adresa ta ; se poate să am odată nevoe..... cine ştie ?..

Veselia Aglaei pieri o vreme. « Ce măgari ! » îşi zise ea, petrecându-l pe Guţă până la scară. Întorcându-se însă, dispoziţia îi reveni, tânăra femee se lumină. « Ce'mi pasă ? Mi-am făcut treburile cu ei ! N'am nevoe de numele lor : Dumbărău ! »

Oprişan rămăsese. Actriţa sună, veni o servitoare, Aglaia'i şopti la ureche :

— Spune mamei că astăzi, deşi nu vine Jorj, mănânc fără dânsa. Am un mosafir din teatru. Şi pune masa numai decât.

— Ştii, dragă Mihai, începu ea, apropiindu-se cu scaun cu tot de fotoliul pe care sta copleşit el, că numai gândindu-mă la tine, dar numai la tine, mă înviorez cu adevărat ? Mi se împrospătează inima, ca florile de rouă. Amintirea ta e plină de tinereţe şi e duioasă. E ! dragă Mihai ! lumea e rea, e haină ! O luptă şi o smăcinare tot timpul. Simt că dacă te-aşi vedea în fiecare zi, m'aşi înbuna şi eu ; şi aşi privi cu mai multă seninătate şi faptele şi oamenii şi natura...

— Un om care e aşa de puţin comunicativ ca mine..... făcu Mihai. Mă mir !.. Ce sunt eu tot, dacă nu un biet caet de versuri, care se poate să nu fie la mine 'n buzunar ?...

— Uite ce frumoase şi atingătoare lucruri spui !

— Aşi ! Voi toţi vă rostiţi mult mai adânc şi mai coprinzător. Spusele voastre es din cunoaşte-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rea vieții, sunt pline de seva ei, pe când eu... ciripesc...

— Nu te cârti! nu te micșora! Toată lumea vrea să pară mai mult decât este, se umflă, se acață, și tu te înjosești.

Genuchii ei îi atingeau pe ai lui. Ea se plecase, vorbindu-i, și decolteul ei de dimineață îngăduia să se vadă sânii rotunzi, deslușiți, tineri. Poetul fusese nevoit să stea răsturnat pe spate. Dacă s'ar fi plecat ca ea, peste proprii lui genuchi, ar fi fost cap lângă cap cu frumoasa actriță. Strâmtorat, dar nu fără plăcere, Mihai o asculta pe vechea lui prietenă, pe aceia pe care crezuse odinioară c'o iubește.

— Carăția și sinceritatea ta n'au pereche! spuse ea, cu coatele sprijinite pe genuchi și cu mânile împreunate pe ei. tot plecată înainte, adânc. Sub vorbele tale, știe bine cineva că nu pândește nici un gând ascuns, nici un spion. Grija ta cea mare, când vorbești, o să spui exact cugetarea ce ți-se închiagă 'n minte, exact și frumos. Grija lor, e să nu cumva să ghicești ce cugetă. Dar hai la masă, trebue să-ți fie foame.

Și râzând dulce, Aglaia își puse palma pe mâna lui, strângând-o încet, întârziind gestul de multă prietenie. Un fior cald trecu prin inima nehotărâtă și fericită a tânărului. Privirea lui resfira părul, cugeta pe buzele ei rumene, se adâncea în umbra ușoarelor dantele care lăsau pieptul pătimaș descoperit, și se opri pe mâna ei, fierbinte acum. Un smarald mare, un mărgăritar ca o lacrimă, își în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

gânau luminile pe degetele subțiri ale fetei și, ca o reacțiune, i se trezi în minte, lui Mihai, și scăpă cuvintele:

— Cât trebue să te coste inelele astea!

Și adăogă în gându-i, cu inima de astădată streină și mâhnită: «moralmente mai ales!»

Trecură în sutragerie.

— Și casa asta e a mea! voi să-l bucure Aglaia.

— Da? Frumoasă casă.

Aglaia înțelese ceva din tristețea subită a ciudatului ei mosafir. «Îi pare rău că sunt așa de bogată! Ce am eu, e o întreagă avuție pentru el! se gândea ea, mâncând. El crede că toată lumea trebue să trăiască așa, ca fluturii, și să moară ca ei. Ajungeam în teatru ceva, cu bluzele de stambă și cu ghete scâlciate? E așa de nerod, ca odată ce a pătruns în casa asta mare, să nu bănuiască măcar că am un amic?...»

— Imi pare rău, grăi actrița, că s'a întâmplat să vii tocmai azi, când amicul meu nu-i acasă. Știi, am un amant, care e foarte bine, e un om inteligent, cu care ți-ar fi plăcut să stai de vorbă. El mi-a făcut tot ce vezi. Trăim într'o armonie desăvârșită.

Minciuni peste minciuni. Casa fusese plătită cu cei o sută de mii de lei, economiile ei, așa numite, și Aglaia iscălise pentru restul de bani polițe fără scadență. Își pusese locul din bulevardul Pache în vânzare, și trata tocmai atunci vinderea lui. Noul ei amant nu-i da decât două mii de lei pe lună. Iar cât despre armonie, se și băteau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mer/1901-1932

uneori. Aglaia nu-şi putea suferi ibovnicul, mai pretenţios, mai înfumurat ca Mascaragachis, şi-l ţinea de vreme rea.

Trubadurul, după întâele îmbucături de mâncare bine gătită, cu vânt, se înfometă avan. Pofta lui de mâncare, şi paharele de vin golite de ea, mai schimbară gândurile Aglaei. Fusese pe urma gândurilor lui Oprişanu, şi acum, ca un copoi răţăcit, o pierdea. Poetul părea că se însufleţeşte mâncând.

O privea cu recunoştinţă şi prietenie, pe deasupra farfuriilor îmbietoare şi a paharului repede golit şi umplut de ea, în hohote de râs tot mai intime, la fiecare vorbă de spirit, cât de uşor.

— Dar tu, ia destăinueşte-te, ai pe cineva? Intr'o vreme te credeam amorezat de mine. Desigur că acum nu mă mai iubeşti!

— Aşi putea eu să ţi cumpăr o casă?

— Dar ţi-aşi cere-o ţie, dragă? A, nu mai vorbeşti ca un poet! Te-ai stricat şi tu! De-asta nu mă iubeşti? Crezi că ţi-aşi pretinde ţie un pieptene măcar? un buchet de trandafiri? Mi-ar ajunge dragostea ta curată şi fierbinte.

— Dar ai un amant! o întrerupse, roşu la faţă, Mihai.

— Şi sunt din pricina asta mai urâtă? Pe tine te-aşi iubi dragă! Numai pe tine te-aşi iubi! Ce prost şi miç eşti! se drăgălăşea Aglaia, răsfăţându-se, cu ochii mereu asupră-i, sprijinindu-şi bărbia în masă, ori lăsându-şi capul pe un umăr, lâncedă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Oprişanu tăcea. Mintea i se îngreuiase. Zâmbea întâţişării amicale şi voluptoase. Deasemenea primire, de aşa masă bună, poate n'avusese niciodată parte. Dar nici la asta nu se gândea. Îi era bine, plăcut.

— Haide să bem cafeaua în dormitor, se sculă ea, şi veni să-l ia de braţ.

El se lăsă dus. Nu se clătina. Ea îşi petrecuse braţul în jurul lui şi, în chip firesc, o coprinsese şi el de mijloc. Aşa, ca o pereche tânără şi în deplină înţelegere, intrară în iatac. O mare oglindă de cristal îi primi în apa ei limpede.

— Ia te uită ce bine ne stă! exclamă Aglaia.

Mihai privi lung perechea din oglindă. Îşi desprinse braţul din jurul trupului cald al fetei, şi o umbră de dojană trecu pe faţa lui: îşi adusese aminte de Florica. Abătut, se aşeză pe colţul canapelei din iatac, lângă măsuţa adusă şi alăturată acolo pe nesimţite şi pe care filigeanele cu cafea fumegau uşor.

— N'ai vrea tu, respică stăruitor şi cald actriţa, să vii în fiecare zi în casa asta drăguţă? să fii adevăratul ei stăpân? Ce ţi-ar mai lipsi aici? Ce n'ai avea? Şi bani.... Ţi-aşi tipări versurile. În fiecare an ai scoate câte un volum...

Cu mâni tremurătoare, Mihai sorbea din ceaşca de cafea, pe când ea, ca o pisică, se mlădia şi-l privea scânteetor şi amoros.

— Nu! făcu el sonor, hotărât şi ridicol, şi lăsă filigeanul pe farfurioara lui.

Femeia se sculă în picioare, făcu un pas în spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

el, își întinse gâtul, să mai audă odată. Dar auzise bine.

— Nu e mai frumoasă prietenia noastră așa? adăogă el, ca să mai micșoreze din greutatea refuzului mojic.

Schimbată dintr'odată, furioasă, Aglaei i se păru că Oprișanu o judecă și o dispreţuește. Buzele lui strânse, i se părură că tac o injurie, ochii lui ardeau și o ironie ascuțită scăpăra din ei.

— Cum, canalie, tu vreai să mă judeci? se trezi ea, ca o stăpână vorbind robului ei. Mă osândești poate? Și eu care vream să te pricopsesc! Ca mâine n'ai să mai ai ghete în picioare! Ai să te duci să te încalțe prietenii!...

Oprișan își aduse aminte cu strângere de inimă sporită, că «Nepărtinirea», la care ajunsese însfârșit să scrie și articole, adevărat redactor, își încetase apariția, și că iarăș rămăsese fără slujbă.

— Aglaio! se ridică mosafirul, vorbind rar, îngăimat, și eu și tu, de bucuria revederii pe semne, zâmbi el silnic, am băut mai mult... Era vorba de o piesă...

— Am să refuz să joc în piesa ta!

— Bună ziua! murmură poetul și căuta pe unde ar putea eși mai de grabă.

— Gută te-a adus aici? întrebă Aglaia, vădit învoită cu plecarea lui.

— M'a întâlnit eri și mi-a dat pe astăzi o întâlnire, ca să-mi spue ceva. Eri, nici el nici eu n'aveam vreme...

Peste cinci minute dela plecarea lui Mihail Opri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şanu, Maria, muma fetei, vestită de una dintre servitoare, iscoada ei, intră în iatacul fie-si, ca să vadă în ce dispoziţie a lăsat o mosafirul necunoscut ei. Aglaia începuse să se frizeze. In ziua aceia nu avea rol, nu era hotărâtă să se plimbe la sosea şi nu-şi chemase coafeza.

— Pari tristă... o pipăi mă-sa, după ce o pătrunsese cu ochii.

— Eu? de ce-aşi fi? Şi de ce să fiu veselă? Pentrucă joc în piesele din repertoriul anului trecut? Hâm! ai vrea să ştii cine a fost la mine?

— Să mă bată Dumnezeu, dacă m'am gândit la aşa ceva! se jură muma.

— Să n'ai parte de mine! era să zici; râse silit Aglaia.

— Cine ştie ce supărări ai, şi-ţi verşi focul pe mine. Bietele mume, când n'au casa lor!...

— Au fost aici Gheorghief şi comisarul... spuse şi privi Aglaia răutăcios pe maică-sa.

— Ca o năpârcă înveninată eşti! se sculă Maria rănită, şi ieşi trântind uşa.

Dar nu plecase. Stătuse în sufragerie, unde, roasă de necaz, îşi dase fără să vrea seama, că fusese ospăţ mare în casa fie si. Se întoarse, întredeschizând uşa, şi aruncă vorbele:

— Eu, cu caniota mea, n'am nevoe, să ştii! Am făcut socoteala că în luna asta am câştigat peste o mie de lei!

Fata râse batjocoritor şi începu să fredoneze un cântec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In ziua aceia, Aglaia era hotărâtă să-l pună la locul lui şi pe mizerabilul de Jorj. Cu două mii de lei pe lună, ea nu putea să trăiască omeneşte!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acest capitol suntem martorii furiei lui Tase Dumbărău, când află ce pocinog i-a făcut fata, iar mai apoi aflăm despre mamoşul Hrisostom.

Zilele Crăciunului, albe de ţomăt, ca de florile pomilor în Aprilie, sunt de către toţi românii sărbătorite. Deşi până şi călugării noştri sunt lipsiţi de evlavie, iar bisericile, când sunt goale, nu văd între zidurile lor pe pilduitorii societăţii: mare parte din datinele care însoţesc Naşterea Mântuitorului sunt în fiinţă. Are omul nevoe de anumite zile de răgaz, pentru cari să se pregătească, să'şi desfunde punga, să înlăture alte preocupări. Ţeluri mici, lesne şi de ajuns şi de îndeplinit, de acestea îi trebuesc omului şi cu atât se alege el din religia aspră şi idealistă.

De pe la sfârşitul lui Noembrie, Tase Dumbărău se pregătea de Crăciun. Avea porc la cocină, făina cea mai albă o şi adusese pentru cozonaci, şi se gândea cu plăcere la oaspăţul tihnit din gospodă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniana/nr/1901_1932

ria lui. Il întrebase pe fiu-său Guță, unde face Crăciunul, și feciorul spusese că de sărbători e hotărât să se ducă la moșia lui, — prilej ca s'o mai vadă și să se lege cu oamenii locului.

Asta'l întristase pe părinte. El fusese cel mai fericit om din toată mulțimea dela nunta lui Guță, deși din pricina nevesti-si, stângace în lumea aceia, plecase numai decât din bal, și deși cheltuise iarăș vre-o două mii de lei, bani pe care era vorba să îi întoarcă fiul cu vremea. « Sunt ai surorilor tale ! Gândește-te la măritișul lor ! » îi spusese Tase lui Guță.

Consilierul comunal se văzuse în gându'i cu noră-sa și cu cuscră-sa la masă, într'o familie mai mărită și mai de seamă. Noră-sa și cu Zamfira, fata lui, ar fi putut să fie prietene. In casa lui Guță venea lume bună, veneau tineri, și Zamfira era frumoasă și învățată destul, își luase pian în casă și, cine știe ? putea să se mărite depe urma lui frate-său. Prin cine, dacă nu prin Guță, aveau să găsească fetele lui, soți vrednici de ele ?

In sărbătorile Crăciunului își pusesă multă speranță Tase. Și iată că avea să-l petreacă cu baba lui, cu fetele și, ce să facă ? cu Anton, care n'avea pe nimeni și fusese și în alți ani poftit în asemenea împrejurări deosebite. A ! nu l'ar mai fi poftit, deși era destul de curățel băiatul și era negustor pe seama lui acuma, dacă Guță și nevastă-sa ar fi rămas în București!

— Tase ! îl chemă nevastă-sa într'o dimineață pe consilier. Văd că Zamfirița nu'i bolnavă, și.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Şi? repetă bărbatul. De ce să fie bolnavă? întrebă el, grăbit să plece în oraş.

— Eu mă uit la cămăşile ei, că sunt ale copilului meu, îl desluşi greu, femeia îngrijată şi strâmtorată. Muerea e aşa blăstemată ca de la Dumnezeu cu un soroc. De două luni, poate şi de trei, nu mai văd nimic pe albiturile ei.. de! ce să fie?

— Treburile voastre muereşti! se supără Tase. Ce'mi spui mie? Intreab-o pe ea!

— Am întrebat-o! borborosi femeia, şi se depărtă de Tase, care deschisese uşa, ca să plece.

Fostul cârciumar ar fi avut pricini să fie mai vesel. Pe două din terenurile lui virane reuşise, însfârşit, să le vândă primăriei, şi căpătase pe ele optzeci de mii de lei. Câştiga la ele şaizeci şi opt de mii de lei. Cu tovarăşii lui din consiliu începuse să se împace.

Aveau ifose consilierii, pentru că mulţi din ei erau rubedeniile grangurilor ălora mari, iar alţii, tocmai pentrucă se ridicaseră singuri, numai prin politică şi avere, se sumeţeau. Tase'i înţelesese şi, la o cercetare a planurilor oraşului, se 'nvoiseră frăţeşte câţiva ce străzi să mai deschidă, aşa ca să treacă peste terenuri de-ale fiecăruia din ei. Tase văzuse atunci că şi ei sunt oameni de omenie, în stare să ţină seama şi de interesul lui.

Crăciunul se apropia, iar Tase începuse să se deprindă şi cu ideia că va petrece de sărbători numai cu cei rămaşi în gospodăria lui.

— Îl pofteşti şi pe Anton ăsta de Crăciun la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr/1901-1932

noi ? îl întrebă pe Tase, nevastă-sa, în ultimele săptămâni de post.

— Da !

— Da ?

— Da !

— Păi cu Zamfiriţa ce faci ? întrebă soţia. Oh ! Oh ! Mai bine m'ar trăzni Dumnezeu !

— Cum ? ce este ? se posomorâ omul.

— Ca ginerică 'l potteşti ?

— Te-ai scrintit la cap, babo ! se supără Tase, până să priceapă.

— Da, da, Zamfiriţa şi cu ăsta, cu tejghetarul, fără pirostrii, fără Isaia dănţueşte !...

Omul sbucni depe locu'i, furios şi ridică mâna ca pe un ciomag :

— Când ţi-oi trânti un pumn în cap, aici te fărâm, hodoroago ! răcni el. Da tu, unde erai ?

— Unde te găseşti şi tu ! se dădu în lături femeia, mică de stat.

— Şi unde ţi-e stârpitura de fată ? puiul de nevăstuică ? se holbă el, gata să ucidă.

Se repezi pe uşe, consilierul, străbătu odăile, înşiră bucătăria şi, tot mai furios, ieşi în curte. Voi să deschidă uşa camerei de petrecere a cârciumei, dar uşa era zăvorită pe dinăuntru. Puse umărul s'o scoată din ţâţâni, dar de geaba.

— Antoane ! Antoane ! răcni el, înjurându-l, pe clipă, pe noul stăpân al fostei lui cârciume.

Nici un răspuns. Găinile cotcodăceau de zor, vestind lumea că un ou a fost dat la iveală. Tase, nepotolit, sparse cu o lovitură de pumn geamul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uşii. Omului i se părea că înebuneşte. Îşi privi mâna, la care simţise o prelingere şi căldură, şi văzu sânge. Şi mai furios, cu paşi mari străbătu ograda întinsă, ieşi în drum, unde era să dea buzna, pe trotoar, în spatele cunoscut al unui ins care pătrundea tocmai atunci în cârciumă.

Piedica dinaintea lui fusese prielnică minţii omului peste măsură de năucit. Când trecu pragul cârciumei, şi lăuntrul ei îi pătrunse prin ochi în mintea plină de amintiri, Tase, mai obosit, începuse a judeca oleacă. Anton era după tejghea, galben. Erau acolo, de faţă, Ghiţă Popa, măcelarul, Petrescu dela primărie, pe care Tase îl avansase, şi fostul acsizar, Iancu Oprişanu, înviind în mintea lui alte amintiri, alte vremuri. Anton sta cu braţele încrucişate, cu capul în piept.

— De ce n'ai deschis uşa, tâlharule? spumegă Tase. Să-mi tai mâna? Nu este asta casa mea? Aşa obraz ai, faţă de cine te-a făcut om? Asta ţi-e recunoştinţa, cum se zice? Ai să ai de furcă cu mine! Eu am să te omor! să ştii! Cu mânile mele!

Şi, înfuriat de propriile lui cuvinte şi pentrucă nu putea vorbi pe şleau din pricina celor de faţă, a streinilor de întâmplările acelea, Tase, vânăt, se repezi să-l înhaţe — aşa, peste tejghea. Dar Popa, măcelarul, îl opri la vreme, şi fostul hangiu rupse numai o mânecă dela cămaşa ibovnicului fetei lui.

— Trebuie să stai de vorbă cu mine! gâfâi el.

— Aşi sta bucuros, jupâne, domnule Tase,.. făcu noul hangiu. Sunt om şi eu, slavă Domnu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui! Şi ţin cârciumă ca şi dumneata... Parcă dumneata cu ce ţi-ai făcut onoarea...

— Nu te potrivi cu mine! ură Tase.

— Ba nu, ce să zicem, f cu măcelarul, Anton e băiat de treabă, e levent. Nu'l dau pe mulţi din mahalaua noastră! Nu ştiu de ce vă certaţi...

Şi Ghiţă Popa, liniştit, fără umbră de bănuială, căuta să facă pace.

— Din ce vă luară'ţi? întrebă fostul acsizar, matosit de dimineaţă de câteva pahare de rachiaş, supte pela diferite cârciume, turburat dar nu beat.

Furia părintelui necinstit de fie-sa rămăsese ca sub capac, înaintea atâtor vechi cunoştinţe, (totuş oameni streini, care nu trebuiau să afle nimic), şi 'n cârciuma cunoscută lui, viaţă din viaţa lui. Ca un abur de foc simţea că'i ese pe gură şi pe nări. Stătu fără gânduri, suflând greu, câtva; apoi, omul puternic, nevoit să se înfrâneze, slujindu-se de puterea lui în potrivă'şi, se desdoi, înălţă capu', şi privirea lui, neagră de urgie, se înplântă în omul de după tejghea. Ca două cuţite simţi Anton în obrazul lui. Tase, suflând greu, se smulse din podea, se întoarse pe călcâe şi eşi în drum, întră iarăş în curte şi se strecură covârşit în casă.

Zamfira fusesă ascunsă bine, chiar de maică-sa. Muma, fără să fi hotărât ceva, nesocotindu-se îndrituită să hotărască destinul fetei ei, îşi ferea primul vinovat de mâna lui Tase, după ce'i spusese acestuia ce făcuse odrazla lor.

Tase, întors din cârciumă, nu găsi pe nimeni în casa lui, dar nici nu căuta. De cum intrase în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sală, omul necăjit îşi văzuse pălăria în cuier, stase cu ochii ţintă la ea un răstimp, apoi şi-o pusese pe cap şi plecase iarăş, cotind la stânga în uliţă, ca să nu treacă pe dinaintea fostei lui prăvălii.

Guţă tocmai se pregătea să plece la tribunal, când se pomeni în biroul lui, cu tată-său. Pricepu îndată că ceva neobişnuit se petrecea. Faţa părintelui lui era palidă, ochii 'i căutau înlături şi braţele'i cădeau de-alungul trupului. Tânărul avocat îşi luă părintele de braţ şi trecură împreună într'o cameră vecină şi goală.

— Ce e, tată ?

— Mai bine aşi fi murit eu ! şi tăcu.

— A murit cine-va ?

I se urca un nod în gât, sărmanului tată. Mâna lui largă se ridică părintească să mângâe şi să apropie de el capul copiluiui totdeauna cuminte.

— Ce e tată ? repetă mişcat Guţă.

— Soră-ta Zamfiira.... se tângui Tase, şi se înfrână.

Apoi vorbi cu tărie şi necaz :

— Soră-ta ne-a terfelit cinstea, ne-a făcut de râs... cu Anton.... cu tejghetarul !....

Şi tăcu. Fiul pricepuse. Tăcea şi el. Apoi, fără emoţie, părintelui :

— Lucruri omeneşti ! spuse încet Guţă, ca şi cum ar fi putut auzi cineva. Trebuia să ne gândim la aşa ceva... Anton ăla e băiat foarte frumos.... De-aceia nu'i mai plăcea Zamfiriţei şcoala ! Intr'o zi, salut până la pământ pe un domn, la prima vedere, când văd că domnul se fâsticeşte la salu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tarea mea profundă: era Anton. Trebuia să ne gândim.... Suntem noi vinovaţi, oameni cu experienţă, nu ea... Stă acolo nas în nas cu Zamfira, trebuia să ajungă a sta şi gură în gură. Vezi că eu mai pot şi glumi. N'avea nici o grije! Frumos băiat!

— Să i-o dau lui de nevastă? întrebă Tase nehotărât.

— Aşi! Abea am scăpat de cârçiumă, şi iar să intrăm în ea! Zamfiriţa se poate mărita cu un om sărac, dar de altă teapă, cu un om pe care să-l putem sălta. Copist să fi fost, şi făceam ceva din el, dar cârciumar?

— Şi-atunci, ce să facem? întrebă Tase, aşteptând o lumină.

— Deocamdată o iau eu pe Zamfiriţa, la mine la moşie. După Bobotează o instalez la mine, aici, aşa că să nu-l mai vadă pe dobitocul ăla. Cu nevastă-mea, prin familia ei, are să cunoască societate bună, şi are să înţeleagă cum trebue să fie bărbatul care i se cuvine ei. La mahala, de sigur, cine putea să fie mai frumos ca Anton? Avea şi maniere, te pomeneşti! Se mărită ea şi aşa! Astăzi nu se mai cată!... Zestre ştiu că are, bună; nu'ţi mai face sângele otravă.

Tase Dumbărău se aşezase pe un scaun, ascultând liniştit, în stare să se odihnească. In durerea lui potolită, aproape zâmbea. Ce fecior înţelept avea, şi cât de săritor cu familia lui se arătă la nevoe.

— Dar cum o să-l sutăr eu, Guţă, acolo în blidul meu? Are pe trei ani dreptul să-mi stea ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

un ghimpe 'n talpă. Şi când o vedea el, că nu mai e nădejde s'o ia de nevastă, crezi că nu mă spune la toată mahalaua, măcar aşa, ca să mă facă de râsul lumii? fărâma scaunul Tase, iarăş neliniştit.

— Il nenorocesc, tăticule, dacă n'o fi om de înţeles! El e dela ţară, nu'i aşa? Sunt în stare să'l trimit «*la urma lui*», ca pe un răsvrătit, ca pe un socialist. Plătim câţiva oameni, care să spună că în cârciuma lui se ţin consfătuiri anarhico socialiste!. Mai întâi însă am să vorbesc tot eu cu el, cu linişte, frumos. Să stau un ceas de vorbă cu Zamfirița, şi ştiu ce am de făcut. Deocamdată păstrează-te şi nu face scandal. Crezi că nu mai ştie nimeni?

— Nimeni, fătul meu! asigură Tase. Vorbeşte cu ticăloasa de soră-ta.

— Trebue să plec, tată! se hotărâ Guţă, uitându-se la ceasornic. Fii cuminte. Şi dacă l vezi, fă-te că nu-l vezi. Vin chiar eu pela patru după amiază şi-o iau, pentrucă mâine, nu mai târziu, are să plece nevastă-mea şi cu soacră-mea, care trebue să fie mai din vreme la moşie. Eu o să fiu acolo în ajunul Crăciunului.

— Frumoase sărbători o să petrec! oftă consilierul, şi se despărţiră.

Temeinicele mărturii, albiturile fetei mari, n'ar fi fost de ajuns pentru mumă, ca să fie sigură. Ar fi presupus mai de grabă o boală, trecătoare firește, din miile de boale care năpăstuesc un om pe lume. Dar temerea ei începuse să se îmbine cu unele lucruri neluate în seamă până atunci. Pieptul fetei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1901-1932

sporise, şoldurile se împlineau dintr'o zi într'alta, ochii neprihănitei priveau drept, ştiutori, cântecul ei dogorea, iar vorbele ariilor erau mlădiate când cu vicleşug, când cu patimă, pe un glas mai plin. Muma simţea că fata i se mureşte şi, tot n'ar fi ştiut nimic, dacă nu s'ar fi trezit din somn într'o noapte cu luna cât o ban'ţă în ferestre, într'o noapte geroasă, şi nu i ar fi venit să se ducă să tragă storul în odaia fie-si. Intrată în camera fecioarei, bătrâna îşi aruncase ochii pe pat, îl văzuse desfăcut, iar pe fie-sa nicăiri. Aşteptase, cu un dram de bănuială, privind în bătaia lunii. I se ficuse frig, în cămaşe şi în picioarele goale. Tase putea să se deştepte şi s'o întrebe ce caută şi ce-a găsit. Femeia se îmbrăcă cu paltonul vechi, luat de obicei în cârcă de cine se întâmpla să iasă noaptea pe afară, dar nu-şi găsi fata. Zamfira nu se mai întâlnea în grădină cu Anton, ci chiar în odaia lui de holtei. Muma se întorsese în casă, nu dormise toată noaptea, şi o văzuse pe fie-sa venind către ziuă, păşind ca un hoţ, în taina nopţii şi 'n întunecimea din casă.

Dimineaţa, când toată casa era în picioare, când Tase îşi bea cafeaua în odaia lui, muma îşi chemă fiica în beci, şi-acolo, în beznă, în căldura jilavă de pivniţă, Zamfira trebui să se spovedească. Muma ştia tot. Ce mai putea afla? Pricepuse cine-i ibovnicul fie si, socotise bine vremea legăturilor lor, şi că fie-sa rămăsese, însărcinată. Nu se putuse ţine, să nu se repeadă la odraslă, cu bucata de lemn încăpută la întâmplare în mâna ei, dar Zamfira,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdrr1901-1932

după prima lovitură, apucase braţul bătrânei şi şuerase: «Ce, vreai să ţip? Măritaţi-mă cu el! De ce mă baţi»? Şi muma o lăsase în plata Domnului, ca să se gândească cum are să'i spue, lui Tase, pacostea. Şi tot în ziua aceia, din preajma sărbătorilor, i-o destăinuise.

Chiar când eşise din beci, Zamfira, trecând prin curte, îl zărise pe Anton şi-i spusese repede:

— Mama a aflat! Ea nu ţine pe inimă! O să'i spue şi tatii!

Cârciuma lui Anton Sitaru, cu şapte ferestre privea neclintit casa lui Dumbărău. Prin toate ar fi vrut să privească deodată, fostul tejghetar, şi neliniştit trecea dela un geam la altul, oprindu-se pe la colţurile pervazurilor, doar va vedea ce se întâmplă vizavi, ce face jupânul, a aflat, ori încă nu? Avea să aibă de furcă cu el, chiar dacă 'n cele din urmă avea să'i dea fata. Îl ştia om blajin, dar tot bătuse pe un podgorean care căutase să'l înşele, şi chiar pe el, când era un ţânc, îl urechiase sănătos. Jupânul nu şi părăsise negoţul lui din tinereţe, ca să-şi mărite fata cu un cârciumar. Dar ce avea să facă acum, când fie-sa era ca şi măritată, cu un copil în pântece? Trebuia să-şi plece capul, însetatul de măriri şi, după ameninţare şi ocară, dacă cumva n'avea să tragă cu revolverul ca să l ucidă, avea să'şi dea fata.

Nici un muşteriu nu se abătea pe la cârciumă, deşi era Duminică, parcă s'ar fi dus toţi la biserică. Ba se întâmpla să pice câte unul, şi Sgândărici îl servea repede, îngrijorat şi el, de parcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

simţea ceva. Până şi băiatul, tocmit de câteva luni, sta cu capul între urechi, ca la pândă, cu grije. Urechile'i vâjiau, la răstimpuri, omului cu inima strânsă. Şueră vre-o fabrică, se întreba el, ori nu mi-e teafăr capul? Închisese cu cheia uşa de către curte. Ochii i se împerdeleau şi un gol în stomac îl încovoia. Tase nu'i fusese numai stăpân. Anton îl privea şi ca pe binefăcătorul lui respectat. Jupânul ajunsese ca nealtul consilier comunal, era fratele unui ministru, iar cât despre fiu-său Guţă, vorba lui Gheorghief: «dacă e orator, ce mai vorbă! ajunge ministru la sigur!» In ce familie avea să intre, dacă i-o dădeau de nevastă pe Zamfirița! Dar el nu se gândise, ferească Dumnezeu! la familia ei! O iubea pe Zamfirița! O iubea ca un dezmetic, şi puteau să se lepede ei cu toţii de ea, şi să-l urgisească pe el ca pe un ciumat, şi el tot ar fi fost fericit să-i fie nevastă!

Şi azi avea să se hotărască! Să se hotărască? poate că încă nu. Dar de azi încolo taina dragostei lor se desvăluise. Tot trebuia să se descopere odată. Ar fi fost mai rău să fi fost în preajma naşterii... Acum se puteau cununa, fără să se vadă că fata e însărcinată.

Şi tânărul, gândind mereu, lucru neobişnuit lui, năduşa; îşi scotea batista colorată din buzunarul de sus al hainei şi se ştergea. Era frig şi el asuda. Poate zile întregi, o săptămână, n'avea s'o mai vadă pe Zamfirița lui! Ce putea face? Şi prin ferestre nu se ghicea nimic. Parcă se auzea ceva. Da. Vocea jupânului: mânioasă! S'a isprăvit! Incepe!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anton cercetă încă odată uşa de către curte. Ce asudare pe el! Îi era frică. La uşa din drum se oprise cineva. Ce mai voia şi ăsta? Erau mai mulţi. Jupânul răcnea şi bătea cu pumnul în uşa de către curte, spărsese geamul de sticlă. Oare unde era Zamfira acum, şi ce i se întâmplase şi ei?

Ceata oprită naintea prăvăliei intra înăuntru, oameni cunoscuţi, el le zâmbea, şi venea ca fulgerul şi jupânul, şi avea să intre pe semne tot prin drum. Sgândărici era mai chiacâr decât totdeauna şi mustăcea epureşte din buze. Băiatul cel nou holbase ochii, speriat. Ca cu paşii altuia, Anton trecu după tejghea, galben, liniştit, simţind că se încovrigă peste golul din burtă.

— Dar ce vrea Tase? Întrebă Ghiţă, măcelarul.

— Se ţine măreţ, cum îl ştiţi, rosti Anton, încrucişându-şi braţele. Acum sunt şi eu om, negustor.

Şi Tase intră în prăvălie. Dar nu-şi dădu ifosul şi taina pe faţă.

Când rămăsese cu Ghiţă Popa, cu Iancu Oprişanu, cu Săvescu, cârciumarul Anton se simţi că înviază. Deacum furia jupânului n'avea să mai fie nebună. Tatăl Zamfirei avea vreme să judece în linişte. Aflase; dase ochii cu el, şi se mărginise să-i vorbească, ce'i drept împiedicat de vederea cunoştinţelor din mahala. Va să zică nu voia să se afle... Firește! Ba chiar se temea să nu scape vre-o vorbă lămuritoare. N'avea să facă scandal. Dar avea să se hotărască oase să-i dea de nevastă pe Zamfiriţa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce stai așa de plouat? ținu Săvescu. Se ceartă ei bărbatul cu femeia lui, dar voi că stați într'o curte, oameni streini? Așa e cine-ți face bine; nu-l rabdă inima, și-l strică singur.

— E! înțelese Ghiță Popa lucrurile, din plata chiriei, dintr'o găină, din te miri ce, gâlceava e gata. Dar ție, neică, îl întrebă vechiul amic pe Iancu Oprișanu, pe unde îți strălucesc ochii acum?

— E la noi, la tribunal; zise Săvescu.

— Conu Mișu să trăiască! strigă Oprișanu.

— Da, recunoscu măcelarul, ăla bărbat politic serios! D'al dăștia, arătă el spre casa lui Dumbărău, opt de un leu! Numai pentru ei! Am avut o treabă la primărie, și nici ușierii nu-l cunoșteau.

Anton parcă nu auzea. Bea și el la rând cu mușterii lui, și ochii tot către ferestrele de spre curte-i ținea. Cârciuma înviase. Precupeți, vecini, intrau mereu și se așezau pe la mese, ori beau din picioare, ca la botul calului. Sgândărici se strecura printre lume, băiatul mai mic deasemenea.

Prânzul trecu într'o învălmășeală de vorbe și de fețe. Prăvălia se goli pe la ceasurile două de tot, și o tăcere de pustie încordă iarăș auzul lui Anton.

Casa jupânului părea că e moartă. Era deșartă oare? Ce făcea Zamfira? Anton nu'l văzuse pe Tănase nici plecând, nici întorcându-se. Vântul se umflase pe undeva departe, și venea-venea, fără să mai sosească, deși ca niște vâlnice prăfurii se ridicau de pe șosea și se destrămau prin curți.

Pe la ceasurile patru se opri o trăsură înaintea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

porții, și Guță, bine cunoscut lui Anton, sări din ea sprinten, cu un geamantan foarte frumos în mână, dar care părea gol și nou de noiță.

Ce o mai fi și asta? se întrebă îndrăgostitul. Să știi că mi-o ia pe Zamfiriița! Ah, tâlharii! Și unde au s'o ducă? Unde? doar n'aveau să-i spue lui! O ascundau de el! Va să zică așa: ei se hotărâseră! Nu voiau să i-o dea de nevastă! Nici nu stăseră de vorbă cu el. Ar fi vrut numai să-l bată, și poate că tot mai aveau de gând să-l ciomăgească! Parcă nu erau mitocani? Zamfiriţo, puiule! se înduioșe Anton. Puico! Puico! cum te înduri tu să pleci? Cui mă lași, Puico? se frământa îndrăgostitul, stând după tejghea, plecându-se frânt pe pumnii strânși, neputincioși.

Albă ca varul și cu buzele albe, plânsă, stoarsă ca o rufă, frumoasă pentru Anton ca o cadră, așa năzări în privazul ușii de vizavi, tânăra Zamfira. Din mâna stângă, îi bătea șoldul o cutie mare de pălării, verde. Inapoia ei, nerăbdător, îmbiind o să păşească odată, se arătă frate său.

In scurtul răgaz al unui pas nehotărât, Zamfira aruncase o privire către ferestrele cârciumei, cu o negrăită durere și, pentrucă se ferea de frate-său, își plecă ochii în jos de pe geamuri, și se uită lung, sfâșietor de jalnic, ca o juncă dusă la tăere, și tot odată, crezu Anton, către odăița de becher unde iubise până la suspin.

Guță purta geamantanul cât se poate de drept. Părea nepăsător, nu privea decât spre poartă, la trăsura în care se urcă și el și soră-sa pe dată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anton n'avusese curajul să se repeadă 'n drum, s'o întâmpine şi s'o întrebe pe aceia care era nevasta lui, sufletul, rostul lui pe lume: «Unde te duci? Puico!» Stase legat pe scaunu-i bun de pândă, scofâlcit dela mijloc, cu inima ca un ţipar în piept, cu capul treaz, lacom, jucat ca o păpuşe la panoramă, pe umerii căzuţi.

Şi trăsura plecase. Avea să se mai întâmple ceva? Putea el să facă altceva, decât să aştepte? Oare Zamfira n'avea să mai vină în casa părinţilor ei? Veneau sărbătorile Crăciunului! Putea să le petreacă Tase fără familie? fără fata cea mare şi aşa de frumoasă? E! parcă de sărbători îi mai ardea jupânului! Zamfira îl necinstise! Şi cu cine? cu tejghetarul! când el acuma era goşgogeamite consilier comunal al Bucureştilor, ca un adevărat frate de ministru! Şi el, Anton, era va să zică un nătărău, un golan, un slugoi ajuns să aibă şi el o magherniţă! Zamfira nu era de nasul lui! Nu era? Dar voise şi ea!.. Fusese cu voia ei! Ambiţiile părinţilor, fudulia lor, ce aveau de-aface cu voia deplină şi judecată a fetei? Nu e slobod omul să'şi aleagă de tovarăş pe cine-i place? Pe semne că nu! N'o crescuseră pentru unul ca el, alde Dumbărău!

In trâmbe mari se ridica vântul, şi tropăia pe casă cu paşi mulţi şi grei. Se înopta. Anton nu mai avea de ce să privească vizavi. Doar nu plecase Zamfira, în asemenea zi, pentru un ceas, ori pentru o zi. Indrăgostitul ştia, din spusele iubitei, că Guţă are o moşie şi că are şi o casă cu gospo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdr/1901-1932

dărie în regulă acolo. Fata se lăuda, fără să'i treacă prin minte că l'ar fi putut răni pe ascultător. Făcea ca toată lumea ; toți scoatem de obiceiu la iveală, înaintea prietenului, tocmai ceeace credem că'i lipsește lui mai mult. Acolo, la moșie, avea s'o ducă frate-său, și până după sărbători, Anton n'avea s'o mai vadă! Ah, de-ar fi avut măcar o fotografie de-a ei! Să doarmă cu ea pe piept, pe buze, ca un dezmetic ce era!

De cum se urnise birja, Guță spuse soră-si :

— Vezi de nu te da pe față înaintea nevesti-mi. Numai eu știu nenorocirea ta. Voi, femeile, aveți de-opotrivă nevoe de secrete și de spovedanie. Să nu-ți faci nici un duhovnic!

Și fiindcă soră-ca tăcea, după un timp, Guță urmă :

— Afurisite fete! Cum nu te-a simțit nimeni din casă? De multă vreme te duceai la el? Taci? Taci... Doar nu venea el la tine, în casa plină de oameni, ca un stup! Te-ai amorezat de el, și i te duceai plocon! Sora lui George Dumbărău, nepoată de ministru, să se culce cu un băiat de prăvălie, cu unul care pute a basamac și a duhoare de tavernă! Că a fost și tata cârciumar? Alt om! Și se ridicase. Consilier comunal! Și mama n'avea carte, de l'a luat pe vremea ceia! Tu ești fată cu școală, cu pretenții... Zamfiriță! Zamfiriță!

— Și știa cineva despre dragostea voastră? întrebă iarăș mai apoi, Guță. Știa?

— Nu! murmură fata, și'și duse iarăș batista la ochi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine că n'ai rămas însărcinată! şopti Guţă.

Zamfira se porni pe plâns, şi mai tare. Sughiţuri adânci îi sbucimau pieptul.

— Ori ai rămas? se 'ntoarse fratele către ea, speriat în sufletu'i. Spune! Spune, că e spre binele tău. M'am gândit eu şi la asta. Nenorocită fiinţă! Ai rămas! Şi tata nu mi-a spus. Mai bine că nu ştie! Ce nenorocire! Dar... Atunci nu te mai duc la mine! Te duc la mamoş!..

Zamfira se sguduia toată, plângând. Cutia de pălării, dela picioarele ei, căzu din trăsură.

— Opreşte birjar! strigă Guţă, punând palma în spatele birjarului, şi se dădu jos să ridice cutia.

Cutia rămăsese mult în urmă, capacul îi sărise şi pălăriile de damă îşi fluturau penele în vânt, abia ţinându-se să nu sboare păsăreşte. Un băeţaş le aduna şi le punea la loc, cu stângăcie, când Guţă veni să le culeagă. Cu cutia 'n mână, tânărul avocat venea încet, gândindu-se adânc.

El se hotăra lesne, mai ales când avea temei'a unei hotărâri gata, pentrucă se mai gândise odată la o împrejurare ca aceia. Fără să'i spună lui tată-său, Guţă presupusese că soră-sa se putea să fie însărcinată.

— Intoarce birjar, şi ia-o la stânga, de două ori la stânga. Ştii la doctorul Hrisostom?

Birjarul ştia. Opri la uşa medicului mamoş. Guţă nu'i mai vorbise soră-si nimic. Socotea că e de prisos. Dacă ar fi întrebat-o, se temea că ea ar fi fost în stare să se împotrivească, s'ar fi înspăimân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

tat. Avocatul se dădu jos din birje, sună, intră şi se 'ntoarse peste zece minute.

— Coboară-te! vorbi el soră-si. Ia'ţi cutia de pălării.

Şi el însuşi se îngreue cu geamantanul, pe care i-l luă, de cum pătrunseseră pe uşe, o servitoare, împreună cu cutia. Casa avea parter şi etaj. Nu făcuseră douăzeci de paşi pe gangul îngust, care ducea la scara etajului, şi o uşe se deschise, în care'i întâmpină medicul însuşi.

— Pe aici! îi petrecu doctorul, ca pe nişte oaspeţi aşteptaţi.

Fără veste, ca 'n vis, Zamfira se găsi într'o cameră curată, cu parchetul ceruit de curând, cu un pat alb în cearceafurile lui proaspete, ca un lan de crini. Se respira bine în odaia destul de încăpătoare, şi nu se afla nimic de faţă care să amintească boală şi spital.

— Nu'i aşa, că'i plăcut aici? zâmbi mamoşul.

Şi privindu'şi mosafiirii, se adresă lui Guţă:

— Cum îţi seamănă!

Ca o pereche de palme aprinse faţa tânărului avocat.

— E soră-mea! credeam că ţi-am spus.

— Are să fie aici, ca la dânsa acasă. Mai bine chiar; înţelese medicul deosebirea. Chiar eu am s'o îngrijesc.

Şi pentrucă i se păru mamoşului că Guţă ar avea şi fetei şi lui să'i vorbească aparte, se întoarse:

— Te aştept, domnule Dumbărău, în biroul meu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi zâmbi amândorora, ca şi cum nu era vorba decât de un lucru plăcut şi foarte util.

Rămânând singuri, fratele şi sora, Guţă se grăbi să'i spue Zamfirei:

— Ăsta e un mamoş eminent şi un om fără pereche de discret. Înţelegi? Ai să stai aici, până te'i vindeca. Acum e uşor, copilul nu e nici cât un pumn de mare; poţi să-l lepezi ca pe un dumicat din gură. Naşterile de copii în lege sunt grele, sunt dureroase.

Şi pentrucă fata, speriată totuş, parcă nu pricepea, ori nu se invoia:

— Ai să eşi din casa asta fată cinstită, fecioară! Înţelegi? Ai să avortezi, şi nimeni n'are să ştie că ai păcătuit cu un... cu un...

Şi dădu cu tifla în aer şi eşi pe uşe. Zărind cheia 'n broasca uşii pe din afară, o întoarse. Zamfira tresări, auzindu-se închisă, şi un plâns sbuciumat o lăsă moale pe scaunul de lângă pat, în odaia streină, care avea să fie temniţa ei.

Acasă la domiciliul lor, în locuinţe anume pentru asta închiriate şi părăsite fără să lase urme, în casele unor familii de încredere, la mamoşi şi la moaşe, cu instalaţii anume, fete care greşesc, sau cucoane cu bărbaţi sterpi, mai ales din înalta societate, îşi leapădă pruncii la diferite epoci: cu scârbă, cu ură, — pentrucă le strică frumuseţea şi le împiedică un timp să facă drago te! Copilul e o grea povară, de când e 'n pântecele mă si. Braţele lui trandafirii, toată îngereasca lui făptură, impun femeii altă iubire, st.tornică, obositoare, plină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

de trudă şi de sacrificii. Poate femeia care sufere tocuri de o schioapă la ghete: ca să calce frumos! care se strânge 'n corset ca o viespe: numai ca să placă! poate femeiuşca asta cochetă, frumoasă, invidioasă, deşartă, să fie sclava şi martira care trebue să fie muma?

Doctorul Hrisostom aranjase cu Guţă, ca şi pe tânăra doamnă Clotilda Dumbărău s'o moşească de timpuriu, de câte ori va fi nevoe. Numai oamenilor săraci le e uşor să crească copii, pentru că sunt fără conştinţă, pot să le moară şi fac alţii, îi cresc alături de porc şi de găini deavalma şi nu se gândesc la viitorul lor, la societatea de mâine, în care îi va fi poate peste putinţă omului să'şi câştige pâinea, locuinţa, şi să-şi menţină locurile de onoare moştenite dela părinţi săraci. Oameni fără nume şi fără ambiţiuni, ce riscă? Şi mamoşul asigură că şi el va face la fel, ca toţi oamenii conştienţi de ziua de mâine.

Guţă nu se mai întoarse în odaia hărăzită soră-si. Doctorul Hrisostom, om de patruzeci de ani, puţin cărunt, cam buzat, molău parcă, întră în camera Zamfirei cu un dulce aer de frate mai mare. O întrebă dacă-i e foame, dacă se simte obosită, dacă a avut greţuri până atunci; îi luă mâna, ca să-i pipăe pulsul şi i-o ţinu până când, fata, lămurind ceva, şi-o trase uşor, dar hotărât.

Se vedea limpede că el voia să fie prietenul ei, că nu'i trecea prin minte s'o învinovăţească de ceva, nu pentru că vina ei intra în sfera intereselor lui, ci pur şi simplu pentru că'i plăcuse,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

pentru că ea îi insufla încredere, ca un suflet altui suflet, în afară de culpe şi de alte raţionamente.

Atât de stăruitor o privise doctorul pe Zamfira, cu ochi mângâetori şi sinceri, mai mult decât compătimitori, vreme de un ceas, două, încât aceia care nu mai era fată, se întreba:

«Oare e însurat doctorul ăsta? Mă ia drept un copil mic?.. A'ncărunţit de timpuriu!... O fi având griji... Câte suferinţe vede el!...»

Şi gândindu-se la suferinţe, tânăra femee se înfiora. Chiar domnul ăsta prietenos, cunoscut de câteva minute, avea să i le căşuneze. Dar dacă ar fi născut la timp ca toate femeile, n'avea să sufere? Unora din lehuze li se trăsese moartea din facere! Poate aşa era mai uşor. Să nască la vreme? dar îi uita pe cei de-acasă? Guţă ştie ce face. Şi nimeni altul nu mai ştie că ea'i aici şi nu ştie nici bietul Anton! Şi domnul ăsta cu totul strein avea s'o vadă ca maică-sa, ca pe un prunc! Ce ruşine! El era acolo, o privea, şi se gândea de sigur la toate astea! S'o vadă goală un bărbat, şi cum!

Şi Zamfira îşi îngropă faţa în palme, ca şi cum ascunzându-şi-o de ochii bărbatului strein, nu mai era acolo.

— De câte ori voi avea o clipă liberă, voi fi aici, cu dumneata, ca să nu ţi se urască, spuse medicul. Şi pentru că întâmplarea face ca sărbătorile Crăciunului să le petreci aici, spune te rog când preferi să începem mica operaţie. Dacă o facem mâine, cam într'a patra zi de Crăciun poţi fi liberă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu! se'ngrozi Zamfira.

— Bine! făcu liniştit medicul. Avem timp. Să nu ţi se urască însă. Dacă vreai, o să mâncăm totdeauna împreună... Eu sunt singur aici. Aşa ne vom mai împrieteni, şi dacă vreai lăsăm operaţia pe după Crăciun.

— Domnule doctor! se svârcoli fata pe locu'i, cu umerii cutremuraţi ca de friguri.

— Sunt cel mai bun amic al dumitale! moîconea dulce medicul cuvintele. Uită că sunt doctor!

Şi pentrucă ea ridicase ochii şi'l privea cu întrebări speriate:

— Haide, domnişoară, din camera asta, se rugă el, mieros, în care ai fost închisă cu cheia, să'mi vezi casa, ca toate casele, să ne oprim în sufragerie.. Este ora şapte.

Şi el o luă de braţ, şi Zamfira se sculă, cu oarecare şovăire.

Înrudit cu Dumbărăii ăştia teribili, cugeta medicul, petrecând-o pe Zamfira la braţ, aşi lua catedra dela universitate, pe care o merit. Drăguţa asta de fată, ce lesne o să mai avorteze... Trebue să aibă şi ceva zestre.

Acasă la el, Guţă spuse nevesti-si, că sora-sa nu putea fi luată la moşie, precum avusese de gând, pentrucă nu era bine dispusă, răcise; dar că, între Crăciun şi Anul Nou, sau între Anul Nou şi Boboteză, avea de gând, fiind nevoit să vină în Bucureşti, s'o ia la ei, unde aveau s'o găsească soacră-sa şi nevastă-sa.

Cât despre Tase, rămânea să creadă că Zamfira

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a plecat cu familia lui Guță. Priceputul frate alcătuise bine lucrurile.

Chiar în noaptea de Moș ajun, o ninsoare bogată se așternu pământului, fără viscol, fără ger, încet, schimbând fața feluritelor acoperișuri, drumurile și pustiul negru al ramurile: într'o feerie albă, sărbătorească.

Ajunul, cele trei zile de Crăciun, Guță le petrecu la moșie. Athanase Dumbărău, marele proprietar, consilier comunal, nu petrecea de loc. Nu mânca, ar fi vrut să bea și nu putea, nu dormea; slăbise de se învineți se, și nu'și găsea locul. Ar fi stat în casă, dar prin ferestre vedea mereu cârciuma înstrcinată de inima lui, haină acum, de i-ar fi pus foc. Pe drumuri n'avea rost; el nu știa ce's teatrele și plimbarea. Își sfredelea mintea cum ar face să-l alunge pe Anton din cârciuma lui, să-l neomenească în bătăi. Îi trecu prin gând să'i dea fata de nevastă. In capul lui nimic nu se limpezea. Păuna venise și ea de vacanțe, și nu pricepuse ce'i jelania din căminul părintesc. Fără soră sa i se ura, și fata se ducea pela colegele ei, ca să petreacă.

Anton se făcea în patru ca să'și servească mușterii. Noroc cu ei, aminteri ar fi nebunit, credea el. Când avea răgaz să se gândească, obosit cum era, se odihnea, și simțea că aștepta. Avea încredere în dragostea Zamfirei. Nu venea Puica singură, strecurându-se ca un șoarece, în miez de noapte, în odaia lui, înfruntând toate primejdiile? Nu se temuse ea, ca și el, până și că tată-său ar ucide-o,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prinzând-o ducându-se la el, la Tonică al ei? O luaseră acum, că erau sărbători și se potrivea, dar aveau s'o aducă, și Zamfirița tot a lui avea să fie. Ce oameni plini de fumuri și Dumbărăi ăștia! Și Anton, suferind așa, se pregătea de izbândă și de fericire.

Ibovnicul se înșela. Dela nunta fratelui ei, săvârșită în biserica Domnița Bălașa, din balul plin de miresme atâtătoare, de decolteuri până sub sân, de perechi înbătate de patimă, Zamfira întrevăzuse altă viață decât aceia închipuită până atunci, în tovărășia fostului tejghetar Anton Sitaru. In mijlocul desfrâului copleșitor, al dorințelor molipsitoare, viitoarea doamnă Sitaru se despărțise de bărbatul ei, cârciumar. Ea mai venise totuși în odăița lui cu statornicie, dar nu pentru că'l iubea pe el, ci pentru că însăș dragostea îi plăcea; venea pentru plăcerea ei trupească, pe care dela nunta lui Guță o înțelesese și mai bine. Adevărata ei necinste, de care n'o învinovățea nimeni, nici ea, se pecetluise atunci. Nu plăcerea e spurcată, ci săvârșirea ei fără iubire.

In prima zi de Crăciun, Zamfira zăcea slăbită, desgustată, blestemând în gându'i viața, amorul, pe Anton și pe ea. Mamoșul îi golise pântecele în ajun, și o asigura că nu vor trece douăzeci și patru de ore, și se va simți bine. In a treia zi de Crăciun, deși s'ar fi putut da jos din pat singură și umbla, bolnava ședea întinsă sub cuvertura albă, cu brațele pe perine.

Doctorul, pe un scaun, alături, plecat însă adânc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

într'un cot pe crivat, cu capul aproape de al ei, o mângâia, o înbărbăta, deşi înţelegea bine că femeia pe care o văzuse în toată goliciunea ei trupească, avea nevoe să se refacă, să coc heteze. El o văzuse mai intim chiar decât omul iubit, care'i făcuse copilul. Nu mai putea fi un strein pentru ea.

Ascultând cuvintele lui blajine, privindu-l cu alţi ochi, conştient şi inconştient, Zamfira resfira părul bogat şi cărunt al medicului, de sigur cel mai bun amic al ei.

— De mâine, îi spunea el, să'ţi iai un halat de bolnavă, ca dacă o veni domnul Dumbărău, şi te-o găsi în picioare, să nu te ia acasă. Înţelegi puişorule? îi şoptea Hrisostom.

Şi Zamfira asculta, visătoare. Tot «pui» o vedea şi el. Pe semne că părea mică, tânără de tot. Asta era bine. Şi-acum, când lepădase un copil? Când era să fie mamă? Totuş poreclа asta nu'i plăcea. Îi aducea aminte de Anton, şi de mama ei, şi de tată-său, furios, negru-verde, şi de operaţia îndurată. Dar nu cuteza să'i spună nimic medicului, şi'l privea din când în când cu un oftat înăbuşit. Ce avea să se mai întâmple cu ea? Oare doctorul ăsta, om învăţat, cu câştiguri mari, veşnic printre oameni de seamă, avea într'adevăr de gând s'o ia de nevastă?

— Dumneata care m'ai văzut în halul ăsta, mai mă poci plăcea? zâmbi ea tristă.

— Sunt obişnuit. Şi pe celelalte femei, în bal, pe stradă, parcă le-aş moşi, aşa le văd.

Şi ea ridicase sprâncenele, uimită, căutând să pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceapă, cu un început de bucurie și de convingere pe chip. Doctorul se aplecă mai tare, și buzele lui moi, sigilară obrazul bolnavei cochete, care nu se îndepărtă de pe locul ei.

Hrisostom aflase de terenurile virane ale lui Tase Dumbărău, și de cel puțin treizeci de mii de lei, bani peșin, ai zestrei Zamfirei. De Anton, de cârciumăraș, n'avea să se teamă, bine că nu era vreun om din societate! Socrul? nenea Tase? avea să numere mai mult de cincizeci de mii de lei, pentru că nu putea spune că fata lui e neprihănită, și pentrucă cine ar fi luat-o de nevastă când el, Hrisostom, cel care o moșise, era în stare să destăinuiască isprava vinovată a Zamfirei? Mai scăpase doctorul prilejuri bune, dar pe ăsta n'avea să'l lase să'i scape!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Unde ni se pare că înviază soţia lui Matei Dumbărău şi aflăm că marele om va da la lumină o gazetă.

Vorbe cu tăiuş, răutăţi, işi spuseseră de multe ori, în viaţa trăită la olaltă, Matei şi Margareta Zizu. Nimeni nu ne cunoaşte şi nu ţine morţiş să ne arate că ne cunoaşte, ca tovarăşul destăinuirilor noastre trupeşti. Parcă tocmai pentru că voise s'o sugrume, în seara furtunoasă din parcul Sinaei, Matei se simţea şi mai legat de Margareta. Ocara, acuzaţiile drepte chiar, nu pot ucide o dragoste încuibată în trup, ci numai saţul şi desgustul, care despodobesc încet încet, ca o zăcire treptată, făptura mulţumirilor noastre.

Dumbărău n'avea s'o facă nevasta lui, nici odată, pe femeia despre care poate nu minţise turburătoarea scrisoare-anonimă. Prea mulţi amanţi avusese, până s'ajungă la el, şi prea o cunoştea toată lumea! Margareta Zizu: d-na Dumbărău! asta nici odată!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea părea să spere totuş, din seara aceia vijelioasă. Poate tocmai pentru că fusese în stare ministrul s'o bată! Margareta nădăjduia, mai ales pentru că după ce se certaseră aşa de groaznic, Matei, cu mânia topită în duioşie şi amor, spusese pe neaşteptate, că se va divorţa de Aspasia Mascuris. Iar mâna lui, fierbinte în clipa aceia, îşi petrecuse degetele printre degetele mânii ei, ca şi cum mărturisea dorinţa unei legături şi mai strânse pe viitor. Oare nu se mai văzuseră asemenea uniri? Erau mai cinstite femeile ciocoilor de cât ea? N'aveau şi ele aceleaşi hachiţe şi gusturi? Trebuia să se căsătorească cu tâmbălău?

Şi faimoasa cocotă aştepta cu o răbdare de pisică, sub căderea firească a împrejurărilor vieţii lui, ca nici odată de supusă, de dulce, preîntâmpinându-i toate voile, copleşindu-şi amantul cu voluptăţile ei.

Margareta nu se gândise la măritiş în toată viaţa ei. Bucureştii n'o văzuseră nici odată omidă, ci de-a dreptul fluture. Cine era? de unde era? Nimeni nu ştia şi nici nu se întreba. N'avea nici un fel de familie. Viaţa ei, slobodă, tânără, nu fusese legată de-a altora, ca să cunoască mizeria, boala şi moartea. In tinereţea ei dispreţuitoare de ziua de mâine, numai ambiţiile luxului o strâmtoraseră, arar, şi o răniseră. Fusese totdeauna sănătoasă, ca o cucută verde. Dar Margareta, numai ea ştia, împlinea treizeci de ani. Alte femei uşoare, tot risipitoare parcă, erau moşierese, aveau terenuri petrolifere, aveau proprietăţi aducătoare de venit, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unele răuşiseră să se mărite ca nişte virgine. Margareta nu agonisise. Nu avea de cât locuinţa ei din Strada Olimpului, tot de Dumbărău cumpărată. Şi cocheta nepăsătoare se desmeticea. Işi găsise un fir de păr alb în cap. Pe lângă ochi, laba gâştei ameninţa să se desemnezé tot mai adânc.

Când Matei îi propuse să vie cu el la Bucureşti, chiar a doua zi după ceartă, Margareta îl urmă fără părere de rău, veselă. Pierduse şi prea mulţi bani la joc. Ce putea ea spera dela Carol Mascuris? Minorul ardea să petreacă; o plăcuse, aţâţat de ideia că-i răpeşte lui Dumbărău amanta. Fusese nostim băiatul, nepotolit; dar tinerii de vârsta lui sunt primejdioşi uneori; se acaţă de o femee prosteşte şi până nu te cotoroseşti de el, uşa ta, liberă, rămâne închisă pentru toată lumea. Dacă avea să-l întâlnească în Capitală, Margareta avea să-i întoarcă spatele, ca unui necunoscut.

In tren, venind dela Sinaia, ministrul tăcea, părea gânditor. La un moment, Margareta eşise pe culoarul comun al vagonului, ca să privească. Se lăsase cu coatele pe fierul rotund şi mobil al ferestrei când, una după alta, din două părţi, două palme o bătură ca pe copiii mici, prieteneşte, şi două hohote de râs izbucniră la urechile ei. Erau fraţii Paţachinas, veşnic amândoi. Fraţii se înbulziră în ea, intimi, fără sfială, cu gura plină de complimente... Aluzii la fostele lor plăceri, amintiri deşuchiate, erau spuse în gura mare, în franţuzeşte, cu un răsbârnăitor, în chihote de râs şi cu înghesuieli amicale. Intre fraţii Paţachinas, Marga-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

reta uitase pe Matei şi de proectele serioase. Când îşi aduse aminte, trenul se oprise în gara Ploeşti, şi ei o trăgeau vârtos de mână să vină la restaurant.

— Dar nu se poate! şoptea ea, neînţelegătorilor. Este aici! El e aîci!

Paţachinas pricepură şi se întoarseră spre cabina lui.

— A! eşti aici? dragă prietene! Vino cu noi! N'ai să stai în vagon o jumătate de oră! Ai muri de urât! spuseră ei, repede, în franţuzeşte.

Erau prieteni. Unul din fraţi era din acelaş partid cu Matei, altul în partidul protivnic. Asta era o dibăcie a lor, ca să fie totdeauna la putere. Fraţii erau moşieri şi aveau interes să aibă primarii lor, judecătorii lor, doctorul, jandarmii, moaşa lor. Aminteri mocârţanii ar fi fost în stare să facă revoluţie, să le impună tocmeli agricole după legi votate de parlament, — pe moşia lor! Ca să-i scoată la arat şi la treer, era nevoe de logofeţi cu harapnice, de primar şi de toată albăstrimea jandarmilor locali, deşi ţăranii nu lucrau pe veresie: li se dădea din şase părţi una, sau optzeci de bani pe zi, fără mâncare, fireşte!

In tovărăşia lor, excelenţa îşi descreţi fruntea. Fraţii erau amândoi oameni de spirit. Calambururile, uşoare în limba franceză, jonglau, săreau ca mingiile dela unul la altul, în pofida şi a lor, şi a ministrului, şi a Margaretei, şi mai ales a prietenilor comuni. Fostei lor amante îi spuneau Margo. Acum, pentru că ea vorbea des româneşte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu Matei, fraţii o tachinau.—«In româneşte trebue să-ţi zică Magareta, de sigur. — Asemenea lucruri supără. Margo e naţionalistă. Nu ştii că e un curent nou? Vrea să vorbim româneşte! ataţa celalt frate. — Şi-a regăsit limba! — Dar Matei şi-a perdut-o pe a lui!»

Ministrul mai mult tăcea. Drept răspuns la obrăzniciile fraţilor, Margareta se repezea cu pumnii, şi ei ofereau muşchii loviturilor ei, plini de chihote şi necăjind-o mereu.

Spirituală şi pornografă, mica societate ajunse, fără să i se urască cu drumul, la Bucureşti, unde se risipi în saluturi cu două înţelesuri şi în vesele hohote de râs.

In Capitală, ministrul trase în strada Olimpului, la Margareta acasă, de odată cu ea. Ce era să caute în palatul Mascuris, plin de slugi, anost pentru el? Chiar a doua zi consultă codul, şi văzu până'n amănunte ce avea de făcut, ca să divorţeze. Ştia că dacă soţia înebuneşte, soţul nu poate să se despartă de ea. La urma urmei, Aspasia nu era nebună, actele ei aveau o pricină şi o ţintă limpede. Nu era altceva decât o femeie isterică şi monstruos de rea, cu care nu se putea trăi gospodăreşte, ca soţ şi soţie. El, Dumbărău, avea să întenteze proces de divorţ, şi deci avea îndatorirea să producă martori. Avea berechet! Toată slugărimea curţii suferise de pe urma pandaliilor Aspasiei, oameni bătrâni unii şi în serviciul curţii Mascuris de treizeci de ani. Firesţe toată lumea asta ştia că Dumbărău le va rămâne stăpân,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

pentrucă al lui era palatul, şi că domnul nu va pleca din palat din ziua divorţului, ca un simplu musafir întârziat. Declaraţiile doctorului care o îngrijea acasă şi a medicilor sanatoriului, şi chiar a unora din membrii consiliului de familie, precum şi a celui care era numit tutore, a lui Mindirescu, aveau să conchidă şi să se conbine la olaltă.

Poate că Matei avea să scadă în consideraţia celor cari îl priveau drept unul dintre cei mai bogaţi oameni politici. Dar nu ştiau ei că averea lui Mascuris şi-a Aspasiei, născută Paţaianis, intrate pe mânile lui, trebuiau să treacă în mânile copiilor legitimi ai răposatului? Credeau ei că iscusitul om de stat va putea să'şi apropie tot avutul lor? Oricât de deştept ar fi fost, n'ar fi putut-o face. Se'nţelege, n'avea să se despoae de starea intrată legal pe mânile lui, prin sacrificarea tinereţii! Inainte de a se cununa cu Aspasia i se vânduseră o moşie bună, din judeţul Balta, o casă din oraşul Balta şi casa domnească din Bucureşti, în care sălăşluia.

Administrând averea, sub numele tutorelui de pae, ticluind toate actele cari aveau să dea dovada cheltuelilor, Dumbăraŭ, în mâna căruia se vărsau mai întâiu câştiurile, chiriile şi preţurile vânzărilor, fusese darnic, se purtase cu sine ca cu un Cezar! Când avea nevoe de nelipsitele iscăliturî, tuturele era acolo, venea gâfâind, sfios, se aşeza într'un jilţ şi iscălea.

Şi cu Mindirescu, şi cu bătrânul acela simpatic avea să stea de vorbă Matei, până nu da lovitura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi într'o bună zi îl chemă. Când Dumbărău îi spuse tărăşania, moşneagul tresări speriat, abia îşi putu prinde ochelarii, săriţi de pe nasul lui gros, şi pleoapele'i grele se luptau cu ochi'i serbezi, cu nedumerire.

— Lasă, nu-ţi fie teamă! Am eu grijă de dumneata! înţelese Dumbărău grija unchiaşului. Cine mi-a căzut odată drag, nu mai ese dela inima mea. Opt sute de lei pe lună, care ţi'i dau, ai să'i primeşti toată viaţa dumitale; Ce vreai să fac? începu să se plângă ministrul, pot să trăesc aşa, singur cuc? Eu am nevastă şi n'am! Ai fost şi d-ta tânăr şi ştii: nenorocire mai mare se poate? Aspasia nu se mai vindecă. Mi-au spus doctorii. Are nervii sdruncinaţi fără tămăduire! Ce consultaţii de medici?.. Medicamente, băi, e degeaba! Pot eu să trăesc cu cocote? Sunt om însurat! sunt ministru nene Mindirescule, gândeşte-te! Adună consiliul de familie, dacă socoteşti că este nevoe, deşi nu văd să fie... Fără să fie nebună, cum ştii că se svonise, Aspasia nu mai este de suferit. Şi svonul ăsta, că trăesc cu o femee sărită din minţi, pentru că e bogată, mai pot eu să'l îndur? Rămân mai bucuros sărac, sărac şi curat, numai cu ce'i al meu, şi lese-mă sărman şi rămână ea bogată.

Şi Mindirescu, rubedenie săracă a lui Mascuris, nu-şi putea ţine plânsul. Gândul că o pereche aşa de avută, aşa de sus pusă, nu putea trăi în fericire, în palatul acela măreţ, în care lui i se tăiau picioarele de cum îl zărea, îl storcea pe moşneag

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca pe un burete ud. In zadar încerca să'şi prindă de nas ochelarii, ca să'l vadă în toată măreţia sacrificiului lui, pe acela care'l înduioşase atâta cu trista lui poveste, sticlele săritoare se umezeau, ochii lui lăcrămau neîntrerupt, şi omul bătrân şi milos îşi găsi pălăria în jurul lui, pe un scaun, şi strângând mânile care i se întinseseră prietenoase, plecă.

— Să nu crezi că te uit ; Vii în fiecare lună aici să-ţi iei cei opt sute de lei ai dumitale. Când nu poţi veni, trimiţi un bileţel, şi e tot una ! vorbea respicat, ca să audă moşneagul, Matei Dumbărău.

S'o aducă mai întâi acasă pe Aspasia, să locuiască iarăş la olaltă cu ţicnita, şi după o vreme, dacă ea va fi paşnică, s'o jidăre ca pe câini, ca iarăş să'şi dea drumul nebuna furiilor ei !... La ce bun ? N'o cunoştea slugărimea curţii destul de bine ? O uitase careva ? O iubea vreuna din cameristele ei ? Astea cel puţin se schimbau câte două trei pe lună ! Dar dacă Aspasia se instala în casă, ca o stăpână cu minte, îşi vizita toate neamurile, cu care nu mai vorbea de ani, se împrietenea cu înalta societate, plină de judecată şi de sigur şi de tânguiri împotriva lui ? Parcă el nu avea duşmani şi prieteni politici, gata să tragă cu urechea la orice infamie pusă pe socoteala lui, şi fericiţi s'o răspândească multicoloră ?

Matei îşi cunoştea omul : chiar înzdrevenită, Aspasia era un pachet de nervi, peste măsură de sensibili ! Pe de altă parte se putea ca însăşi ea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index/1901_1932

fi cugetat, în chilia sanatorului, la divorţ. Il mai iubea ? Mai putea spera să'i hărăzească el bucuriile căsătoriei, de care ea era aşa de exaltat de lacomă ? Dacă'i venise judecata, dacă patima i se curmase de la sine, Aspasia mai de grabă trebuia să'l urască şi să'i alunge până şi imagina din minte! Femeia care'i strigase cu sete «parvenitu'e», care urlase că a prădat-o de avere, că a ajuns ministru de pe urma alianţei cu ea, să mai locuiască odată cu el! Dar dacă, femeia asta, din pricina urii, care orbeşte, nu înţelegea că moşia din Balta şi casa Mascuris, nu mai sunt ale ei? Să se creadă, adică, încă stăpâna lor? Dar asta nu se putea. Toate astea îi fuseseră vândute înainte de căsătorie, şi atâta lege pricepea şi ea! Nebună femee! cum şi-ar fi putut închipui, că'şi poate vinde cineva tinereţile, numai pentru biblicul blid de linte? Acum, dacă judeca, avea să vadă că se înşelase, şi că nu'i mai rămăsese altă cale sănătoasă, decât divorţul. El n'o lăsa pe drumuri! Ea mai avea o moşie, mai avea o casă de locuit în Capitală, închiriată acum unei instituţii şi, pentrucă era bătrână, se cuvenea să se mândrească cu amintirea plăcută : că fusese nevastă a doi miniştri.

Dumbărău se duse aşa dar să'şi vadă soţia. Zâmbind, mângâindu'şi barba, aşa apăru excelenţa, în privazul uşii, închise de altcineva la spatele lui, în camera ca de hotel mare a pacientei.

Când îl văzu, când se dumeri că este el, un fior străbătu corpul nervos al Aspasiei, şi ochii ridicaţi spre el, scânteiară fără să se plece. Poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voia să spună ceva, şi nu izbutea. Aspasia era cu o carte în mână, şi cele ce'i venea să rostească, trebuiau să răzbată, ca ghiocelul prin omăt, prin frazele atunci culese din carte.

— Nu te-aşteptai nici odată să mă vezi! căzu depe buzele lui, domol şi trist.

— Nici odată! făcu ea, şi se ridică depe scaun.

— Imi pare rău! oftă el. E destul să facă cineva, un om care ne aparţiue, un alter ego, să facă o faptă pe care noi s'o socotim rea, de pildă, pentruca noi să nu avem nici o gratitudine, nici o amabilitate pentru el, şi să vestejim până şi amintirea lui multiplă!

— Şi omul ăsta nu eşti poate tu? îl întrerupse ea. Şi el, şi alţi mulţi şi mai canalii şi mai odioşi, nu eşti tot tu? toţi la un loc?

Şi Aspasia îi aduna cu mânile şi'i izbea unul de altul, iritată, pe inşii închipuiţi şi mişei, toţi el, Dumbărău, din fraza ei turbure şi înveninată.

— Să fim liniştiţi! lăsă capul blând pe un umăr, Dumbărău. Ai fost adusă aici pentru linişte. Aveai absolută nevoe! Şi găsesc că eşti mai bine, fără seamăn mai bine.

— Da, peotru asta m'ai adus aici! Nu'mi aduce aminte! strigă ea învineţită.

Dar Matei părea neclintit în tristeţea lui înţeleaptă şi dulce:

— Tot mai crezi că mi-a făcut plăcere să te aduc aici, când ştiai că toată lumea are să mă întrebe de tine; când o despărţire de felul ăsta este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaifransi.wordpress.com/1901-1932

mai rea de cât un divorţ! auzi? un divorţ!

— Mai bine divorţul!

— Spui vorba asta cu hotărâre! Dacă ne-am despărţi, fiecare dintre noi ar fi sărac, ar pierde jumătate din rostul lui social. Cu siguranţă că eu mi-aşi vedea fărâmată cariera politică!

— De asta oare să'mi pese mie! râse ea, fără hohot, sanchiu.

— Am venit să te iau acasă! Vom fi iarăş împreună.

— Acasă? la tine? Hâm! Acum e casa ta! Copii mei trebue să-şi zidească, să cumpere un palat ca acela! Şi tu, parvenitule, te lăfăeşti în el, ministru! Neam de neamul tău n'a păşit cu capul sus pragul unei asemenea locuinţe! Ah! mă sufoc! Ce-am făcut! Eu sunt vinovată! Erai blând ca un miel, supus, te credeam jucăria mea!

Tot blând, ridicând ochii ca un preot cucernic pe anvon, Matei oftă.

— Pe mine, care'i scriam discursurile lui Mascuris!

Ea nu'l auzea parcă, şi urma:

— Fire prea pasionată! plină de iubire eram... Imi păreai frumos...

— Şi eram tânăr!...

— Prefăcutule! Parvenitule! Cine ştie ce planuri urmăreşti, de-ai venit aici! N'ai vrea să divorţezi, hai? Ţi s'ar înjumătăţi averea! Ce'mi pasă! De averea mea mă doare, şi a copiilor mei. Ah! Dumbărău vrea să fie arhimilionar! Parve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrc1901-1932

venitule! Spune-le ăstora, măgarilor ăstora de doctori, să'mi dea drumul!

— Aspasio! se rugă Matei, liniştește-te! Chiar acum dacă vrei, pleci, de astă-dată cu mine. Vii acasă, bine înțeles cuminte... Dacă'mi promiți că nu mai aprinzi casa cu nebuniile tale!... Altfel, unde vreai să te duc? Tu nu știi că am drepturi asupra ta, că sunt soțul tău?

— Dar nu te recunosc!

— Atunci ce'i de făcut?

— Ce drepturi ai tu, ca să mă ții aici închisă, ca într'o temniță? După ce voi fi liberă, voi vedea ce e de făcut...

— Nu mi-ai vorbit nici odată așa! Puteai pleca de aici ori și când.

— Minți! Nu mă lăsau să plec!

— Ei, nu, firește, erau datori să te însănătoșească mai întâi. Dar dacă vorbeai cu mine, dacă îmi spuneai mie că vreai să fii liberă, pentrucă nu mai ești bolnavă, ei nu te puteau ține! Ai trimis vre-odată după mine?

— Fie! Spune-le că plec! Du-te și le spune chiar acum!

— Dar unde pleci? Ești soția mea!

— Dacă nu vin acasă, constată faptul domnule avocat, și treaba dumitale! Dar libertatea să mi-o respecți, auzi? și femeia clocotea de furie. Dă-mi drumul de aici! Să'mi dea drumul! repeta ea.

— Dacă dorești cu atâta putere să'ți pierzi sănătatea, aproape retăcută în sanatoriul ăsta... pleacă... La revedere, te aștept acasă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Matei Dumbărău plecă din odaia Aspasiei, ca să vorbească doctorului şef. Bărbatul cerea dovada scrisă, că soţia lui, internată pentru boală de nervi în sanatoriu, a plecat în ziua şi ceasul cutare la locuinţa ei.

Numai decât, salutând până la podele, încovoiaţi de politeţe, oameni de-ai casei de sănătate veniseră să împlinească ordinile doamnei Dumbărău. O trăsură de lux aştepta afară. Dar doamna, după ce se îmbrăcase ca pentru plecare, nu luă nimic din lucrurile ei: haine, albituri, utensile, rămânând ca să i se trimeată, la cerere. Aspasia însă nu ştia unde va dormi în noaptea aceia.

— In cotro, cucoană? întrebă birjarul, care adormise pe capră, aşteptând-o.

— Mână! porunci ea, iritată şi negăsindu-şi locul pe perne.

Unde să se ducă? In nici un caz acasă, unde-l putea vedea, unde el era stăpân, unde suferise atâta, de unde fusese ridicată ca o mobilă şi deportată ca un asasin. La neamuri? La care anume? Nu se ştia iubită de nimeni. Şi-apoi se putea să nu fie acasă, rubedenia, să fie încă în viligiatură, la băi. Să oprească trăsura pe la ele, să întrebe şi să plece, negăsindu-i, la altă casă, la alt neam? Ce mizerie! N'avea oare pe cineva obligat s'o primească, plin de politeţă, serviabil?

— Opreşte, birjar!

Trăsura se opri înaintea porţii generalului Berlik. Un servitor, dintr'un fund de curte, veni în trap milităresc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamna General este acasă? întrebă ea, trufaşe.

— Nu, să trăiţi! Sunt la Sinaia! i se răspunse.

— Mână, birjar! strigă subţire şi aspru doamna din birje.

Cel mai bun lucru era să se ducă la tutore acasă. Mindirescu nu era din lumea bună, ce'i drept, dar atât mai bine, era obligatul ei, îl numise tutore pentru administrarea averii copiilor şi se hrănea în mare parte din leafa ce'i acordaseră ea şi Dumbărău, prin bună înţelegere.

Acum ştia unde să se ducă, femeia fără cămin. Îşi şterse năduşeala de pe frunte şi se linişti.

Bătrânii Mindirescu, amândoi, eşiră întru întâmpinarea ei. Ochelarii moşneagului erau în grea cumpănă. Nu'i venea omului să creadă în atâta cinste lăcută casei lui şi, cavaler, se apleca mereu într'un peş, ca să ofere braţul soţiei protectorului.

De cum coborâse din birje, în stradă, Aspasia începuse a blestema pe toţi bărbaţii şi toate căsătoriile. Doamna Mindirescu, bătrână ţeapănă, cu aer de veche profesoară de externat, înoda, în necunoştinţă de cauză, lănţuşorul subţire de care atârnau ochelarii ei. Posac, gata pe stradă, birjarul aştepta, schimbându-şi locul pe capră. La plată, el respinse mâna care'i întindea o piesă de cinci lei.

— De cinci ceasuri suut luat! Am încremenit aici! Uu franc pe ceas? Adormisem pe capră, până să se urce cucoana!

Se 'ntâmplă ca Aspasia să fie atentă la vorbele lui. Omul se putea să aibă dreptate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramaromana.ro/din 1901-1932

— Dar mai frumos nu poți să vorbești? Mo-jic! țipă ea, și'i întinse o hârtie de douăzeci, repede smulsă din portmoneu.

Chiar în seara aceia, Mindirescu veni să'i spună lui Dumbărău minunata veste: doamna Dumbărău venise să locuiască la ei!

In taina cugetului lui, Matei se încruci: «E plină de judecată viespea! gândi el. Cu morga ei să se adăpostească în casa oamenilor aștora săraci, numai pentru că sunt oarecum obligații ei! Motiv de om înțelept!»

— Ascultă, nene Mindirescule! nu'i pomeni nimic de divorț. Știu că și ea vrea să divorțeze, dar dacă ar înțelege că vreau și eu, e așa de încăpățânată și de anapoda, că n'ar mai vrea ea. Cred însă că n'am nevoe să'ți recomaud eu: trateaz-o ca pe o prințesă! Iacă o mie de lei, ca să taci față cheltuelilor de menaj. Isprăvește-o cât de repede și vino să'ți dau alta. Să nu mai fie nevasta mea, și tot i-aș purta de grije, pentru că mi-a fost. Și dacă auzi câte ceva, care mă poate interesa, ușa mea e fără lacăt pentru nenea Mindirescu, și în miez de noapte. Pregătește'ți însă totdeauna și o scrisoare, ca dacă se întâmplă să nu'mi poți vorbi, să aflu ce ai de spus din scrisul dumitale.

Veni o epocă de așteptare pentru Dumbărău. Aspasia par'că nu mai gândea la nimic, decât la vizite. In fiecare zi cădea mosafir la una din numeroasele ei neamuri și cunoștințe. Ținea pe semne să înlăture numele de nebună, de închisă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

la balamuc, pe care'l credea crainic prin lume. Lui Matei nu'i strica, mai ales că ea, după multă meditare de sigur, nu se tânguia şi, cu îndemânare, ocolea întrebările asupra soţului ei. Pretutindeni Aspasia poza ca o mamă iubitoare, dornică să'şi vadă copiii pe lângă ea.

Venise toamna de demult, se adâncea rărind grădinile; boerii se întorseseră în Capitală, şi viaţa îşi începuse cotilionul. Ambiţiile obosite se întremaseră în cure de băi şi de aer şi, odihnite şi puternice, veniseră să dea asalt rangurilor sociale visate.

Dumbărău era ministru, ajunsese. Valuri de ură izbeau în el, albastre ca seninul, dar cu tăria duşmăniei şi cu meşteşuguri strategice. Marele orator însă, era stâncă de granit. Când intriga de partid reuşea să'l copleşească, întâmplarea aducea nevoia unei cuvântări în parlament, iscată de partidul protivnic, şi Dumbărău vorbea! Marea lui voce amuţea toate şoaptele şi, ca o cascadă de ape colorate: imaginile, ca o pulbere de aur: ideile, — plecau frunţile creţe ale intriganţilor şi stârnea admiraţia personalităţilor din partidul adversar. Conservatorul Meliţeanu, liberalul Clempănescu, înţelegeau ascultându-l, că nu sunt la înălţimea lui şi veneau cu mânile întinse şi'l felicitau.

Aşa dar, putea divorţa liniştit, bravul Dumbărău! Viaţa lui de particular nu era nici ea mai scandaloasă, decât a majorităţii parlamentarilor.

Totuş Matei se temea de surprize. O forţă nu stă pe loc; sporeşte sau decade. Tot mai mulţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/nr 1901 1932

dintre oamenii politici fondau gazete, le cumpărau pe cele existente cu director cu tot. Pe de altă parte, Iorgu Bolohan scădea văzând cu ochii, se ramolise. Şeful partidului putea să moară de pe o zi pe alta, iar moştenirea lui la şefie nu fusese orânduită. A, se înţelege că Matei n'o visa. Erau încă destule rable în partid, care puteau fi puse copăcel pe scaunul prezidenţial.

Bătrânul Agiamiadis i-ar fi convenit lui Dumbărău. După fiecare discurs al lui Matei, Agiamiadis se simţea dator să vie la orator acasă, ca să-l felicite în numele său şi al partidului, — deşi nimeni nu-l însărcina. Rabla se credea însă una cu partidul, fusese printre înfiinţătorii lui şi, deşi se trăgea dintr'un neam ilustru în ţările române, de fanarioţi, n'avea patrie, n'avea familie, când era vorba de partid! Pus şef, puterea lui Dumbărău ar fi crescut şi, în viitor, cine ştie? putea să-l urmeze, adică să fie în sfârşit consacrat şi talentul!

Intemeerea unei gazete se hotărâse în mintea excelenţei, dar, ca disciplină de partid, trebuia discutată în anume cercuri. Obositul Bolohan o primise, Agiamiadis păruse fermecat de ideia unui ziar în care va scrie şi oratorul cel mare al partidului. Pâciulescu, bătrânul senzual, verde şi duşmănos, de şefia căruia se temea Dumbărău, nu vedea firește nevoia unui nou glas, care, spunea el, prin chiar faptul că se ridică, e o dovadă de coterie, de disidenţă.

Intr'adevăr, partea cea mai grea, şi aceia asupra căreia nu se hotărâse Matei, erau ideile. Un nume

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de jurnal se găseşte lezne, de multe ori e şi găsit, i se spune jurnal, gazetă, ziar, şi porecla e gata. O redacţie se înjgheabă uşor, — dar ce îndrumare să se afirme în articole, asta încă nu ştia Matei: reacţionară sau democrată?

Dacă Pâciulescu ar fi avut anume idei, în contradicţie cu ale lui Agiamiadis, lucrul ar fi fost dela sine pornit. Matei ar fi căutat cu un ceas mai 'nainte să răspândească în partid, prin organul lui, ideile lui Agiamiadis, şi Pâciulescu ar fi fost desgrădinat.

Dar nici ei, nici oamenii politici dinapoia lor, ajutătorii lor, nu lucrau în numele unor ţeluri şi puteau foarte bine să treacă în partidul advers, unde lucrurile se petreceau la fel.

Ideile reacţionare! Emoţionat se gândea Matei la vastul material pe care l'ar fi putut frământa el, în desvoltări uriaşe, propovăduind întoarcerea la tradiţii, arătând că prezentul s'a rupt de trecut, lăsând o prăpastie între noi, epigonii, şi măreţii noştri strămoşi, aceia cari se considerau părinţii satelor şi'i creşteau pe ţărani ca pe copiii lor, îi botezau, îi cununau, îi înzestrau, şi trăiau la olaltă cu ei. Civilizaţia, adusă ca un răsad şi înea exotică la noi, a inegalat spiritele, a înstreinat inima boerului de ţăran, iar pe sătean l'a făcut duşmanul stăpânului lui.

Ideile democratice! Astea cel puţin le mânuia ca un jongler! Putea merge până la socialism, rămânând totuş perfect dinastic. Intr'o ţară latină, poezia ideilor era de ajuns. La aplicarea lor, chiar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când se făceau legi, nu se mai gândea nimeni, pentrucă moravurile şi oamenii stăpânirii aceiaşi rămâneau.

Guţă era nerăbdător să vadă odată apărând gazeta unchiului, «a noastră», cum zicea el. Mare parte din tineretul partidului atâta aştepta: un curent nou! adică zâzanie, o fierbere, o răsturnare de echilibru, de pe urma căreia, dând din coate ca într'o îmbulzeală de 10 Mai, să răzbească ei; nu cu toţi, căci fiecare se gândea numai la sine, şi se temea de viclenia, ipocrizia, trecerea şi norocul celorlalţi. Dar Matei, şi mai apoi Guţă, putea să profite de pe urma lor, a cât de mulţi din ei, a massei lor, şi să'l ţie pe şeful partidului de păr, ca pe un cap retezat cu sabia.

Fostul director al Nepărtinirii îşi oprise graba lui de totdeauna în biroul lui Matei, auzind printre cei dintâi de înfăptuirea unui ziar. Sfatul lui nu era de prisos: nici o atitudine de o camdată, gazeta să fie oglinda vieţii parlamentare, tălmăcirea pe larg a proectelor de legi în dezbatere, bine-înţeles a proectelor alcătuite de Dumbăranişti.

Grümberg îşi cunoştea omul. Cuvântul «Dumbăranişt» îl înfiorase de plăcere pe Matei.

Chiar dacă Păciulescu avea să ajungă la şefie! pentru ca să nu despice partidul în două, avea să stea de vorbă cu Dumbărău, negustoreşte, şi să-i dea poate mai mult de un portofoliu. Dar ziarul trebuia bine condus şi de aproape. Matei trebuia să scrie cel puţin odată pe săptămână. Cât despre Grümberg, fără să treacă prin redacţie, avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să scrie din când în când şi la «Oglinda Vremii», cum se hotărâse titlul jurnalului, şi avea să mai scrie şi în alte gazete, cu aceleaşi intenţiuni. Păciulescu, risipitor numai cu femeile, avea o lipsă înaltă de respect pentru mântuitorii peneі. De când îl cunoştea Grümberg, nu luase dela el nici trei mii de lei.

Dacă Oglinda Vremii apărea înainte de 1 Ianuarie câştiga, în aparenţă, un an de vechime. Matei ar fi vrut să-şi înceapă divorţul şi să-l vadă terminat. Dar Mindirescu nu aducea vestea cea bună. Aspasia nu pomenea nimic de divorţ. Dumbărău ar fi vrut să-l intenteze deodată cu ea, ca să se pară că sunt deplini înţeleşi în privinţa despărţeniei şi să nu excite împotrivirea ei. Să-i trimeată un avocat? Pe Guţă? Aspasia îl cunoştea; tânărul purta numele lui.

In vremea asta Bolohan se afunda în senilitate. Multe din consiliii se făceau fără el. Păciulescu făgăduia în dreapta şi în stânga demnităţi, sinecure, moşii de-ale Statului în arendă, vânzări, schimburi şi compromisuri de toate felurile. Gazeta trebuia să apară. Agimiadis parcă nu ştia pe ce lume trăeşte.

— Ia spune Guţă, îşi întrebă Matei rubedenia şi secretarul, care dintre tinerii devotaţi nouă, ar putea să scrie la Oglinda Vremii?

— Ar putea unchiule să scrie la noi şi unii care nu sunt devotaţi, şi cari, semnând un articol, ar fi considerat de ceilalţi ca partizan al nostru.

— L'am compromite, cu alte cuvinte! râse Ma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

tei. Atât mai rău sau mai bine pentru el, rămâne să se vadă... Cam cine ştie să scrie?

— Ancioiu, Bostănescu, Moşan, Potopan care nu ne e prieten, dar are să scrie totuş, şi se va prinde în cursă!...

— Cum văd, nici un boer! constată excelenţa. Ciocoii nu... Dar tu, voinicule?

— Pe semne sunt ciocoi şi eu!... Vorbesc cu înlesnire, dar...

— Nici eu nu mânuesc cu înlesnire şi plăcere blestematul de condei... Pentru asta ne-ar trebui un băiat... Nu un peh ivan de gazetar ca Grümberg sau ca ardelcanul ăla care îşi împrumută nevasta lui Păciulescu! Imi trebue un om... modest, ascultător şi discret, firește. Inteligent şi cu stil! Cât de poetic stilul, nu strică! Şi eu, în discursuri, mă cunoşti! mă împodobesc cu flori de retorică şi de poezie, ca o mireasă! Cunoşti tu pe cineva?...

— De multă vreme îl cunosc! făcu Guţă.

Ministrul râse cu hohote şi Guţă râse şi el.

— Adu-l aici! N'are să scrie nici odată fără avizul meu. Un articol două pe săptămână îl putem citi din ajunul publicării lui, aşa că nu putem fi surprinşi de ceiace se publică sub iscălitura noastră. Băiatul ăsta, bineînţeles că nu vreau să facă parte din redacţie. Vine la mine, îi spun ce să scrie, se întoarce de'şi lasă oul de aur, şi pleacă la casa lui.

— E un biet poet fără cingele la ghete...

— O să aibă. Cât crezi că trebue să'i plătim? întrebă ministrul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trei sute de lei îi ajung. Întrece aşteptările lui.

— Nu e mult, te înşeli. Dar dacă e aşa de necunoscut, o să-i ajungă. Adu-l mâine. Oglinda Vremii trebue să fie oglinda lui Arhimede: să ardă toate corăbiile lui Păciulescu—satirul!

Şi imagina Margaretei trecu nebuloasă pe dinaintea lui Matei. Cocheta femee se făcuse dulce ca hermina. Se pătrunsese ea de gravitatea împrejurărilor prin care trecea el? Îmbătrânise? Matei zărise în coafura ei câteva fire albe. Avea remuşcări? Dela Sinaia se cuminţise de nerecunoscut! Tot mai umbla forfota, firească. Ce făcea toată vremea în care era ocupat, Matei nu ştia, nu-şi putea închipui. Dar ce măsurat vorbea şi se purta acum! Pătrunsese în gândurile lui şi, aflând că se va divorţa, spera, nebuna, s'o ia el de nevastă! Asta n'avea să se întâmple nici odată! Ce greşală să nădăjduiască asemenea imposibilitate! Dar ce-i păsa? Atât mai bine! Margareta se cuminţise.

La un ceas când nu primea pe nimeni altul, decât pe locţiitorul său în procese, Matei Dumbărău, marele orator, deschise însuşi, mângâindu-şi barba, uşa biroului, şi pofti înăuntru cu voce caldă pe tânărul mic, subţire, cu faţa colorată de bucurie şi cu pleoapele agitate de temere. Guţă, care pătrunsese mai înainte la ministrul şi ruda lui, şi'l lăsase pe poet la uşe, îl aştepta acum înăuntru, zâmbitor.

Dumbărău cel mare privi, dela fruntea lui bombată până la ghetele întunecate, pe poet. Se privi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

în el, ca într'o oglindă, gândindu-se că băetanul acela va fi el însuşi, pentru marele public. Ce plăpândă, ce şubredă făptură! Putea copilul ăsta să ridice dela pământ târnăcopul greu cu care se fărâmă un ministru?

Şi excelenţa se duse din faţa tânărului şi se aşează pe un fotoliu, preocupat adânc. Îşi trecu mâna pe propria lui frunte. Ideile, berbecii care aveau să dărâme cetatea inamicului, aveau să purceadă din ea, din fruntea lui, nu a băetanului acela. Poetul subţiratic avea stil, atât! Poetul avea să scrie numai, iar muza avea să fie el.

— Să încercăm! silabisi ministrul în tăcerea respectuoasă din juru'i, păstrată şi de Guţă, drept pildă.

— Domnule George Dumbărău, lasă-ne singuri! rosti Matei şi întinse mâna nepotului care plecă, cu ghiozdanul la subţioară, încurajând cu o privire de amic pe Mihail Oprişanu.

Poetului îi bătea inima în piept, ca de vrabie prinsă 'n pumn. Ar fi vrut bietul om să piară ca o nălucă. Nu cum-va atotputernicul ministru avea să-l întrebe de acte? Îşi luase volumul de versuri cu el... Nu era acela un rod mai pozitiv decât un atestat? Poate că excelenţa avea să'i dicteze ceva? Mihai simţea că n'ar putea să scrie două rânduri drepte. Poate că avea să'i dea un subiect de articol, pe care el să'l scrie acasă. În sfârşit, va vedea! De ce tremura aşa? Îşi periase hainele bine. Cravata? era la locul ei! Ce deosebire între chichiţa lui de odae şi între bogăţia gravă de aici!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi toată viaţa lui fusese un întuneric şi-o mizerie! Şi totuş, avea să se ispravească odată şi întrevederea asta! şi poate cu bine! Cum îşi închipuise el că e mândru şi că este o entitate socială! Oare nu se observă că tremură? Nu se arată stupid de stângaci, ca un crescut în bordei, ca un...? Ce ar fi râs Florica să-l vadă aşa, ea care'l credea om în toată firea, şi încă om de seamă!

Florica Georgescu nu mai era pentru el o cunoştinţă vagă, un chip frumos de fată, văzut într'o noapte de vijelie, în adăpostul unui pavilion, la lumina nesigură a lămpilor electrice, sub reflexul frunzişurilor clătinate de ploae. Mihail o văzuse mereu, zilnic, şi inimile lor se apropiaseră repede una de alta şi se vărsaseră una în alta, ca două cupe în mâna unui scamator. Şi ceiace se cuvenea să se întâmple, se întâmplase cu uşurinţa şi naturaleţa din toate iubirile neinteresate. N'aveau cuib, erau siliţi să hoinărească aşa, ca două haimanale. Uneori îndrăzneau să pătrundă în hotelele eftine, răznite şi murdare, ea cu batista pe obraz, el cu ochii în toate părţile. Mihai tocmai îşi perduse slujba, când Florica, galbenă, plânsă, îi şopti ceva. Ce zi cumplită fusesă aceia! Tânărul îndrăgostit se uita ca spăimântat în toate părţile şi se pleca apoi spre ea, tremurând din tot trupul:

— Eşti sigură c'ai rămas?

Florica era sigură. Ce era de făcut? Mustrări neîndurate stredeleau inima nenorocitului amorez. Florica rămăsese însărcinată şi el n'avea nici un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căpătâi, nu avea nici o nădejde față de ziua de mâine și nici căsătoriți nu erau!

— Și mama ta poate să afle? întrebase el.

— Firește! E mai bine să'i spun, decât să bage ea de seamă și să fiu vinovată și pentrucă i-am ascuns.

— Dar poate că te înșeli... Poate că până atunci se mai întâmplă ceva și scapi de sarcină, sau capăt eu vre-o slujbă...

— Și dacă...

— Și dacă iau o slujbă vin la mama ta, mă cunoaște acum, te cer de nevastă, mi te dă, nu'i așa? și mai pe urmă îi putem spune, sau poate să afle... ești nevasta mea! e altceva!

— Vecina noastră a născut mai dăunăzi al optulea copil. Și știi ce spunea? «Fiecare vine pe lume cu norocul lui!» și-l săruta! Era atâtica!

Și Florica, zâmbind amintirii ei, arăta cu mânile cât era noul născut de micuț.

Din ziua aceia, Mihai se simțise dator să vină tot mai des în casa dărăpănată a văduvei Georgescu. Muma înțelesese din vorbele scăpate de el, că tânărul spera să ia o slujbă, ca s'o ceară pe Florica de soție. Ea îl primea bine, îl oprea la sărmana lor masă; iar tânărul care începuse să'și vândă poeziile pe câte douăzeci de lei una, începuse să ajute mica gospodărie a soacrei. Pe părinții lui se văzuse nevoit să'i lase în grija lui Iancu, frate-său, care iar câștiga binișor la tribunal, unde fusese răsădit de vestitul conu Mișu. In cele din urmă, Mihail locuia în casa văduvei Geor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gescu, deocamdată ca chiriaș, pentru ochii lumii.

Intr'o zi, întâlnindu-se cu Guță, și aducându'și el aminte că avocatul îi ceruse odată adresa, îi spuse că acum și-a schimbat-o, și'i dădu pe cea nouă. Guță și-o notase. Nu trecuseră două săptămâni, și nepotul ministrului Dumbărău, venise să-i propună marea afacere, care avea să'l fericească pe poet.

Crăciunul avea să'l găsească cu Florica alături, însurat și, pe de-asupra, proprietar de casă. Micul bordei era toată zestrea Florichii. Guță căruia i se destăinuise, pentru că vedea că se interesează de el și dorea să-l pricopsească, îi propuse lui Mihai să'l cunune el.

Cum trecuseră atâtea lucruri de seamă, în întunericul trecutului și acum iată-l înaintea unui atotputernic, ca înaintea destinului!

Vreme de zece minute, adunându și barba cu putere în palmă și netezind-o, Matei Dumbărău, țintuindu-și cu privirea redactorul tainic, rosti primul articol, cuvântul de temei al cotidianului, «Oglinda Vremii». Ințepenit, cu capul pe spate, suferind de încordarea atenției prea mari, Mihai Oprișanu asculta.

Îl vedea și nu'l vedea pe ministru. Avea patruzeci de ani sau cincizeci, marele podentat? Dinții puternici i se izbeau cu sunet, buzele i se lipeau cu mulțumire una de alta, ochii săgetau ținte îndepărtate. Cuvântul ministrului se ridica uneori tunător și se rostogolea de pe înălțime.

Oprișanu vedea munți, mări învolburate și, din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când în când, faţa oacheşe a ministrului întreagă, amănunţită până la creţurile mărunte dintre ochi şi umerii obrajilor. Şi'i plăcea totuş, asculta uimit frazele lungi şi răsunătoare.

Când Dumbărău isprăvi:

— Acum, tinere, vino mâine dimineaţă cu articolul dumitale. Cred că nu ţi-a scăpat nimic din cele ce ţi-am spus?

— Da, excelenţă, să îndoi Mihai, gata să plece.

Ministrul îi întinse mâna, neîncrezător, socoti că n'are nimic de adăogat, şi'l lăsă să plece.

— E pur şi simplu splendid! spuse a doua zi dimineaţa Guţă, intrând la unchiu-său, şi desfăcu un sul de hârtie, în care avea articolul prim al Oglinzii.

Dumbărău, cel mare, începu îndată să-l citească. Intâi în gând, apoi, răpit de diapazonul frazei, tot mai tare, mai oratoric. La răstimpuri făcea pauze de efect, întorcea capul spre nepot.

— Unde e? să! pup! isprăvi el articolul. Piciul ăsta rebegit e vrednic de mine!

Oprişanu era acolo, despărţit de ei numai cu uşa. Voioşi, gata să-l îmbrăţişeze, aşa 'l primiră cei doi oameni de Stat. Matei întinse braţele spre el, apucă cu amândouă palmele capul fin şi'l sărută pe poet, pe obraz. Guţă îi luase o mână trubadurului şi i-o ţinea strâns. O salbă de mărgăritare se rostogoli pe faţa scriitorului, şi el fu nevoit să-şi ridice şi să'şi pună peste ochi tot braţul. N'avea batistă, o uitase acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Inimă de poet! Suflet mare! făcu Matei.

Şi îndată, ca semn al mulţumirii lui, excelenţa deschise portofoliul şi scoase trei hârtii de câte o sută.

— Astea sunt afară din leafa dumitale de trei sute de lei pe lună. E un premiu, să'i zicem academic!... Scrii versuri? întrebă el.

— Da, excelenţă! putu răspunde Mihai, cu suspinul din piept stăpânit.

— Voi stărui să te premieze şi Academia. Pune-le, să ţi se facă raport!

— Iţi mulţumesc, dragă Mihai! ţinu să spună şi Guţă. Şi să ştii că ţin să te cunun eu, şi să'ţi botez copilul. Şi când apărem? se întoarse Ghiţă către Matei.

— Iacă nu! Vino Sâmbătă pela mine, îl angaje excelenţa pe redactor.

Rămaşi singuri, unchiul şi nepotul îşi zâmbiră mulţumiţi, când Matei îşi aduse aminte un lucru pe care se vedea că voise să-l spună şi-l perduse o vreme din gând.

— Ei, Guţă dragă, am primit o vizită dorită şi neaşteptată: pe domnul avocat Stoicescu, ştii ăla care are grije să spună, când i se pare că nu-l cunoşti din nume, că face parte din adevărata familie Stoicescu! E! venea din partea... Aspasiei! Nevastă-mea a înţeles în sfârşit că lucrul cel mai cuminte e divorţul. Şi se temea dumneaei că aşi şicana-o! Am fost, firește! nemângâiat, m'am uluit şi în cele din urmă, am priceput, cu capul plecat, enervat şi abia înfrânându-mă, că trebue să mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

supun, să mă despart pentru totdeauna de scumpa mea soție!

Și ministrul râse cu poftă, ca de o farsă, apoi adăogă:

— Tu nu știi ce țâcnită, ce chinuitoare e femeia asta! Renunț la toată bogăția, și deci la puterea legată de tovărășia ei, bucuros. D-l Stoicescu mi-a adus citația. Uite-o! Prețioasă hârtie! Du-te astăzi la tribunal și regulează așa ca ședința să fie cu desăvârșire secretă. Situația mea nu admite multe urechi la desbaterile procesului, de altfel scurte. «Nepotrivirea de caractere», asta va fi motivul despărțirii. De acum gazeta poate să apară!

— Dar Mindirescu te-a servit cu ceva? întrebă atotștiutorul nepot.

— Imi spusese. Așteptam, dar nu credeam. Aspasia e cu toane. Ce-i drept, avusesă vreme și să se schimbe și să ia o hotărâre statornică. Odată divorțul pus la cale, Oglinda Vremii poate să apară. Iată cu ce voi înlocui eu prestigiul averii lui Mascuris!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Regăsim aici câteva din cunoştinţele noastre, pe care noi le doream, iar autorul era să le uite

---

Crăciunul pe care consilierul comunal Athanase Dumbărău avea să-l petreacă mâhnit şi pustiu, ca şi arendaşul cârciumei lui, Anton Sitaru,—fata lui Zamfira avea să-l petreacă bine.

Deşi vânduse două din terenurile lui virane şi tăiase porc, bietul Tase nu petrecea.

Ca un copil răsfăţat, aşa se alinta leuza, repede întremată. Visuri, cari nu-i aduceau de loc aminte cârciuma tatălui ei şi-a lui Anton, trandafirii, dulci, o ajutau să vadă acvea tot ce-i murmura doctorul Hrisostom. Avea să se mărite cu un doctor, să fie doamna doctor, să aibă trăsură de casă, să fie poftită la baluri şi să dea oaspeţe, să aibă o servitoare care s'o îmbrace şi s'o coateze! Ce om isteţ era fratele ei! Numai el le imbinase toate astea, ca s'o despartă de bietul Anton. Săracul Tonică! Of! de nu s'ar mai gândi la el! O să se omoare poate, când o auzi că ea se mărită! Dar dacă n'o îngăduiau părinţii, dacă el era un biet

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

om fără carte, un cârciumar? La urma urmei, el ce-a pierdut? Să se resemneze! El n'a suferit nici pe sfert din ce a îndurat ea, cu lepădarea pruncului semănat de el. Numai plăceri a avut Anton, pe când ea? Cine era în drept să se plângă? Era nestatornică? era trădătoare? Dar putea face altfel? Tătucu n'ar fi dat-o în ruptul capului după el, iar Guță... Guță o adusese aici!

Și Zamfira nu știa ce să dorească: să treacă mai de grabă zilele de Crăciun, să vie Guță și să-i spună ea cântecul doctorului, sau să se lungească zilele, pentru ca visul ei să dăinuiască așa, cu doctorul Hrisostom alături, departe de toată lumea, ca într'altă viață.

Între timp, răsfoia cărți groase, scumpe, cu vederi de prin Paris, unde poate avea să se ducă cu el, cu el ăsta care nu existase până la nenorocirea ei, până la avort.

Era viscol afară? geruia? Zamfira nu știa nimic și aținea des în cuverturile calde. Și drăgăstoasa privire a mamoșului o urmărîa și în vis. Pe câte fete, pe câte femei, se gândea Zamfira, nu le ușurează el, și le mântue de rușinea unui copil! Dar frumoasă nu era totuș meseria asta, și Zamfira ar fi dorit ca de-atunci înainte Hrisostom să și-o părăsească. Până și părul cărunt al doctorului i se părea tot mai fiumos leuzei întremate și recunoscătoare.

La Maria Bugulescu, născută și rămasă Dumbărău, cum se recomanda ea și celor cari o cunoșteau de demult, în seara primei zile de Cră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciun, avea să se întindă un joc de cărți strașnic, pe șase mese lungi de sufragerie.

Caniota sporea, aducea mai mult de două mii de lei pe lună, și Marița începuse a da bani cu camătă. Imprumuta oameni siguri, pe amanet totuș, și cu cinci la sută pe lună, și cu zece-

Pe Gheorghief, pe comisar, nu-i mai primeș, se cotorosise de ei, și era să se mântue și de căpitan, dacă viteazul ofițer n'ar fi venit într'o bună zi cu galoane late de maior. Dase examen, avusese parte de o comisie care să-i cunoască familia, unul dintre membrii se lăsase convins pentru o mie de lei, și căpitanul reuși, înaintă la gradul de maior. Acum, până la general, cariera lui era deschisă. Putea Marița să reziste unui om așa de deștept și de bine văzut în societate?

La prânz, în prima zi de Crăciun, era mare ospăț la Aglaia. Actrița izbutise să-l hotărască pe Clempănescu să rămâe în Capitală. Vestitul orator depeșase acasă: «Scăpat trenul, afaceri multe, mâine sosesc».

Aglaia, sătulă de amantul care nu-i da de cât două mii de lei pe lună, n'avusese de cât să-și ridice ochii și să-l privească într'un anume fel pe Clempănescu, într'un bal mascat, ca să-l fâstăcească. Plină de nazuri, după ce'l înșfierbântase, actrița nu voia să-l primească acasă la ea și nici să plece cu el din bal. Intrase în tratative serioase, voia statornicie. Nepoata lui Dumbărău nu se mulțumea cu mai puțin de zece mii de lei pe lună. Fără să fie sgârcit, deși era milionar, Clempănescu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu putea număra atât: Omul voia să se ţină de cuvânt, faţă de nepoata lui Dumbărău. A! dacă ar fi fost vorba de o simplă actriţă! Dar ea cerea prea mult! Odată şi odată avea să fie ministru, şi atunci Aglaia trebuia să se gândească, atunci: da! avea să poată plăti o sută douăzeci de mii de lei anual. El nu se gândea la o lună două de plăcerea ei, om serios, simţea pentru Aglaia un amor care să treacă dincolo de mormânt, în testament.

După multe precupeţiri, actriţa îl primi, învoită cu numai cinci mii de lei lunar, băşca daruri şi cheltueli cu ospeţele, etc.

In prima zi de Crăciun avea să se cetluiască noua legătură. Pentru ca prânzul să fie mai vesel, cu învoirea lui Clempănescu, fură poftiţi la masă un comic, societar al teatrului, şi un tânăr care debutase atunci într'un rol de amorez.

Ospăţul avea să fie vesel; comicul era plin de anecdote, le spunea serios, de te strâmbai de râs, şi bea ca un surugiu. Tânărul debutant, drăgălaş, plin de foc şi obraznic în privire, declama ca Notara şi plângea, ticălosul! lacrămi adevărate! Pe lângă ei erau poftiţi şi maică-sa, firește, şi maiorul, recunoscut oficial oare cum în casă. O divorţată, prietena mă-si, care trăia cu un bancher, plecat la ţară de Crăciun, fusese de asemenea poftită.

Dintru'nceput masa fu veselă. Toate cele şapte persoane erau flămânde şi însetate. La desert, comicul începu să-şi deslege sacul. Snoavele, tot mai fără perdea, scuturau pântecele pline ale mesenilor şi încrucişiau privirile de-asupra mesei. Se bea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mereu. Debutantul se lupta cu ameţeala, căuta să-şi aducă aminte ceva de spirit şi nu izbutea. Fu rugat să declame. Pe dată, încheindu-se la haină, se ridică de pe scaun şi spuse «Nuşa» de Gheorghe Coşbuc. Se trezise. Reaşezându-se la masă, nu slăbea paharul cu vin bun. O căldură dulce îl coprindea. Indrăcitul de comic era limbut şi avea haz. Şi ce frumoasă era Aglaia! Tânărul o privi adânc. Era acolo lângă el, şi ce departe i se părea când clipea din ochi. Il poftise acasă la ea, în prima zi de Crăciun, pentru că-l aprecia de sigur. Şi ea juca roluri de amorezâ. Avea să-i dea replica. Frumos cum era el, tânăr, ea era mai în vârstă oleacă, putea să-i reziste lui, poate cel mai mare talent din teatru? Şi iar bea, debutantul. Hotărât că avea să încerce. Şi de ce nu?

Actorașul, plecat peste masă, ca in ascultare, îşi strecură uşor mâna pe genunchii colegei. Femeia simţi palma fierbinte de pe piciorul ei. Privi de jur împ[re]jur. Nimeni nu luase seama la gestul actorului nărăvaş, poate beat. Luă mâna îndrăzneaţă din poala ei şi-i dădu drumul alături.

Dar după o clipă, mâna fierbinte veni iar. Aglaia mai băuse un pahar. Se uită la tip. «Al dracului!» îşi zise ea! «Ce crede el?» Şi-l lăsă, curioasă. Avea să mai tacă ceva, golanul? Ăsta se închipuia răpitor, şi n'avea de sigur o sută de lei în pungă! Cu guriţa lui, cu ochii lui de leliţă îndrăcită, credea că aprinde sângele în femei!

Aglaia mai sorbi îndelung un păhărel. Debutantul stăruia. Mama ei, Mariţa, poamă bună, simţea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromanului.ro/ro/1901-1932

dela locul ei depărtat mâna turburătoare, şi căuta să înţeleagă dacă-i face plăcere fie-si, ori ba.

Dar Aglaia se dezmeteci din căldura plăcută, se sculă în picioare, după ce dăduse cu iscusinţă mâna actoraşului în lături, şi-i spuse amical, prietenului îndrăzneţ din teatru:

— Ia vin să-ţi arăt ceva! să nu uit!

Tânărul o urmă, sperând poate, crezând într'o viclenie de femee, bună pentru el. Intrară în altă odae. Aglaia se întoarse brusc în faţa lui:

— Să ţi dau o palmă? făcu ea, arătând palma. De ce nu eşti cuminte?

Rugător, actorul căuta s'o îmbrăţişeze, simulă o îngenunchere. Dar tovarăşa de teatru îi râse în nas:

— Altora, băiatule! Nu fi cabotin!

Ea se îndreptă spre sufragerie şi, până să nu deschidă uşa, îi şuieră:

— Sunt în stare să te dau de urechi afară, dacă reîncepi!...

Caraghiosul, beat cum era, putea să-i strice combinaţia cu Clempănescu. Cinci mii de lei pe lună! Dar lucrurile se petrecuseră nostim; debutantul reveni, se ţinu să mai bea, declamă alte versuri. Comicul istorisi pătanii actoreşti, într'o veselie tot mai sgomotoasă. Clempănescu uita că departe, în provincie, îl aşteptau nevasta şi copiii şi că ar fi vreme să se gătească de plecare. Sărbătorile veniseră cu bine, anul care avea să înceapă în curând, se vestea cu noroc şi veselie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aflăm cu bucurie aici, că Zamfira se mărită onorabil, şi ne întristăm de moarte, asistând la secarea vocii celui mai mare orator; şi plângem mai apoi moartea boerului Bolohan, şeful, veseli că s'a isprăvit romanul.

In a patra zi de Crăciun, Guţă îşi lăsă familia la moşie să petreacă şi el veni în Capitală, ca să vadă ce se mai întâmplase cu soră-sa. Soacră-sa şi nevastă-sa le spusese că plecarea lor se simţise foarte, că era mare nevoe de o femee, de o stăpână în casa dela Bucureşti, în tânăra gospodărie lăsată pe mâna slugilor noi, şi că avea de gând s'o mute pe soră-sa în casa lor. Avea s'o ţină şi mai apoi pe Zamfira, după venirea familiei dela ţară: pentrù că taică-său, Tase Dumbărău, se făcuse ursuz şi nu era chip să le treacă pragul un om tânăr. La el, altceva: era societate, petreceri, fata putea face cunoştinţe bune, în vederea unui măritiş...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://biblioteca-digitala.ro/mdrr1901-1932

După ce dădu o raită pe la casa lui, necesară după o călătorie în trăsură de țară și în tren, se duse să-și vadă sora.

N'avea presimțiri rele, și intră senin în casa mamoșului Hrisostom.

Doctorul se aștepta să'l vadă, chiar în ziua aceïa, după cum le fusese vorba. Cei doi bărbați își strânseră mânile cu prietenie, și zâmbetul aproape fericit al lui Hrisostom, se reflectă până în inima lui Guță.

— A fost ușor? întrebă fratele.

— Sora d-tale, rosti mamoșul, e un înger. A mers ușor... n'a suferit și e perfect sănătoasă. Dar mai am ceva de spus! făcu doctorul cu glasul lui moale. E bine să nu mai știe nimeni întâmplarea prin care a trecut... vreau să spun că este chiar în interesul meu!

Guță se pricepea. Zâmbea, înțelegând că soră-sa a scăpat și de copil și de ponos și de fostul ei amant, după cum aranjase el lucrurile. Se dovedise inteligent, ca totdeauna.

Doctorul, după o tăcere, continuă:

— Vreau să fie și în interesul meu! Cu alte cuvinte, îmi place atât de mult sora d-tale, că aș voi să le vorbesc părinților... Sunt neînsurat, am o situație; are desigur și dânsa o situație, ca fiică de oameni care se respectă, — iar cele întâmplate, voi fi cel dintâi care să le uit! Mie mi-e mai ușor decât altuia, căci sunt ca un fel de duhovnic...

Guță se'nvioră cu desăvârșire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Doctore, parcă te înțeleg! îi luă el mânile amândouă!

— Da! aprobă Hrisostom, vreau să fim cumnați, și el întinse brațele să'l împresoare pe Guță.

— De sigur că i-ai spus și ei, Zamfirei?

— Primește!

Uimit și fericit de întoarcerea în bine a lucrurilor de nepovestit altuia, Guță zise:

— Din partea mea, căsătoria e ca și tăcută, dragă cumnate! Și pentru că nu se poate să vă întruniți la mine, posesorul tainelor și mărturisirilor, ca să discutați, să ne întâlnim: tata, dumneata și cu mine la restaurantul Central, diseară la opt. O să mâncăm acolo: românul toate le pecetluește cu câte un ospăț... Acum, pentrucă Zamfira e sănătoasă, am s'o iau acasă. Dă-mi voe s'o văd.

Intrevederea dintre frate și soră fu veselă, deși Zamfira părea rușinată oleacă de aflarea ei acolo, de leuzia prin care trecuse, ca și de noua întâmplare miraculoasă: îndrăgostirea mamoșului de dânsa.

Fata îmbrăcă vestmintele în care venise, de iarnă, își luă geamantanul și cutia de pălării, și se urcă în trăsură alături de frate-său, într'o stare de spirit mult diferită de aceia în care venise. Cu o privire de regret împresura ea casa în care suferise durerile nașterii omenești. Și numai gândul că se va mai întoarce acolo, catifela privirea fetei. Anton Sitaru era hărăzit uitării!

Hrisostom îi conduse până la trăsură, purtând cu eleganță bagajele Zamfirei. Sărutase mâna fără-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duitei mirese, ţinând-o mult şi frământând-o dulce în mâna lui mare, şi stătuse aplecat multă vreme cu capul sub burdufuł ridicat al birjii.

După ce trăsura se urnise, când trapul cailor toca ritmic şi monoton pe drumul înghețat, Guţă se întoarse tot către soră-sa şi exclamă uluit:

— Ce'i cu tine, Zamfiriţo?

Sora plecase ochii, dar nu din părere de rău, era voioasă. Şi Guţă, gândindu-se, adăogă:

— Numai să nu ceară o zestre!.. Te-a întrebat el ce dotă ai? Te-a întrebat!

— Da... mieună Zamfiriţa. I-am spus trei-zeci de mii de lei... şi i-am spus şi de locurile acelea pustii.,.

— Te duc acasă la mine, spuse Guţă, te las singură, nici la masă n'o să pot veni diseară; şi eu plec în căutarea tatii. Să batem fierul până e cald. Doar nu vei fi rămas însărcinată şi cu el..

De astădată Zamfira se înroşi, săltă pe locu'i, se supără vădit şi, căutând în spre drum, nu mai întoarse capul către frate-său.

Seara la orele opt, cei trei bărbaţi, cinând împreună, hotărâră după masă, căsătoria Zamfirei cu Hrisostom. Doctorul venise cu actul de naştere la el, atât era de hotărât. Tase, parcă visa. Nu pricepuse bine ce căutase Zamfira în casa doctorului, nu ştia că Hrisostom o moşise, precum nu înţelesese din gura nevesti-si, că fata lui a rămas borţoasă cu tejghetarul Anton. Fata lui care greşise, pe care o crezuse pierdută, era cerută în căsătorie de un doctor, prin mijlocirea lui Guţă, atâta înţelegea Tase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi fericitul părinte abia avusese tăria să se tocmească în lege. Doctorul voia şeaizeci de mii de lei, bani peşin, şi două locuri virane.

Insfârşit, după tocmeli îndelungate, dar prieteneşti, Dumbărău tatăl bătuse palma: avea să'i numere ginerelui patruzeci şi cinci de mii de lei şi să'i treacă în foaia de zestre o proprietate, un imobil, dela care avea să ia ginerele două mii de lei anual, precum şi un loc viran.

Hrisostom poruncise şampanie, şi se despărţiră la urmă, sărutându-se. Soarta Zamfirei se îndruma bine, cu temei.

Pregătită din ajun, Oglinda Vremii apăru în în ziua de Anul Nou, cu formatul obişnuit al gazetelor, pe patru pagini. Deocamdată toate cheltuelile fuseseră susţinute de către directorul ei, Matei Dumbărău. Gazeta fusese nevoită să însereze pe pagina patra anunţuri neplătite, dar pe cari administratorul spera să le stoarcă mai apoi cu lansarea ziarului.

Articolul prim al «Oglindei» făcuse vâlvă în lumea politică. Prieteni şi adversari îl citiseră în taină, răspicat şi oftaseră. Dumbărău se vădea un om politic de mâna întâia: nu lua nici o atitudine, îşi deschideă toate căile, spre toate ţelurile, şi plutea aşa, într'o regiune superioară, gata să se îndrepte către o putere cât mai multă, către măriri tot mai înalte. In cluburi, până să înceapă jocurile pasionate, nu se vorbea decât de el. Scrisorile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/ndr1901 1937

elogioase curgeau, multe anonime, abonamentele de asemenea.

Agiamiadis veni şi de astădată să-l felicite pe marele orator, şi'i propuse. cu stăruinţa celui mai bun prieten, să susţină el o parte din cheltuelile mari ale apariţiei unui jurnal. Sub diferite pretexte, alţi membrii mai mărunţi ai partidului, îl vizitară şi, la plecare, după ce'l felicitaseră pentru articol şi ziar, se interesară dacă «Oglinda Vremii» primeşte colaboratori şi socoate să se transforme dintr'o gazetă personală într'una pusă pe acţiuni.. Era de dorit ca «Oglinda» să ajungă organul oficial al partidului. Asemenea gazetă nu mai apăruse în ţara românească !

Dar Dumbărău nu se lăsa prins. Strângea toate mânile care i se întindeau, primea colaboratori, era încântat de sprijinitorii băneşti, dar ziarul rămânea o opinie modestă a lui, supusă criticei generale a comitetului executiv, cu cel dintâi prilej de orientare politică a partidului şi-a veneratului şef.

Oglinda apăruse la timp. Ideia succesiunii la şefie îşi făcuse drum, se discuta în cercuri tot mai largi; conul Iorgu Bolohan nemai fiind în stare să'şi conducă măcar ministerul cu care se însărcinase.

Viaţa lui Matei Dumbărău se tăia bulevard, drept şi luminos, printre destinele întortochiate ale semenilor lui. Ministrul, marele orator, directorul celei mai temute gazete, nu mai avea nici grijile divorţului şi ale majoratului lui Carol Mascuris.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Cu Aspasia se înțelesese, prin avocatul Stoicescu, să se despartă în liniște, ca doi inși ale căror interese nu se mai potrivesc. Prima înfățișare avusese loc la Tribunal, fusesă pacinică și hotărâtoare. Fusese, firește, secretă, ca toate înfățișările de divorț. In nici o gazetă nu apăruse nimic cu privirea la divorțul lor.

Margareta... parcă 'mbătrânea! Avea o purtare de înger. Era pocăită, sau urmărea planuri ascunse? Matei nu pricepea. Se bucura pe de o parte, pentrucă putea să lucreze și să gândească în tihnă la lovituri politice, dar n'o mai iubea cu setea, cu nevoia absolută de ea, simțită până atunci.

Dumbărău îi mai dictase lui Mihail Oprișan un articol, pe care tot așa de bine 'l scrisese tânărul poet. Guță adusese și el câteva articole scrise de tineri debutanți în politică, așa că în curând Oglinda Vremii putea să pară organul unei grupări întinse.

Oprișan era fericit. Cele trei sute de lei dăruite de director, căzuseră ca o ploae pe un ogor uscat. Il bucuraseră pe el, pe Florica, pe mama Florichii, ca un început hotărât de viață nouă, meritată, așteptată și fără chinuitoarea grije a zilei de mâine. Actele fetei și ale lui fuseseră înaintate la oficierul stării civile, și căsătoria lor, deși numai o formă, pentrucă trăiau împreună în taina casei, se vădea ca sfârșitul unei stări de neorânduială.

Eusese și pela bătrânii lui părinți Mihai Oprișan, și le lăsase și lor o părticică din darul boeresc cu care se înfruptase. Moșnegii îl primiseră mai întâi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

posomorâți, dar când el îi strecură în mână bătrânei două hârtii decâte douăzeci de lei, iar muma dându-se de oparte într'un ungher, urmărită de bătrân, privi hârtiile, părinții se luminară la față. Avea să se însoare, le spunea el, și unchiașii dădeau din cap. Iar când feciorul se despărți de ei, îl petrecură amândoi până la poartă.

Iancu, fratele lui Mihai, nu se schimbase, bea ca totdeauna și locuia tot acolo, îngrijit de maică-sa și ținându'și părinții cu puținul ce'i scăpa printre degete, necheltuit cu băutura.

Pe la Aglaia acasă, Mihai nu mai fusese și n'avea să mai calce vre-odată. O zărise de câteva ori, o salutase, dar ea întorsese capul, mândră și disprețuitoare.

Piesa primită la Teatrul Național și în care era vorba să joace vechea lui amică, nu fusese pusă în repetiție, semn că n'avea să se joace. Mihai renunțase la ea, fără părere de rău, nu se credea autor dramatic.

Acum aproape nu mai publica poezii și rar scria versuri. Articolele lui Dumbărău îi umblau prin minte ca tunetul prin nori. Se pătrunsese de felul de-a vorbi al omului politic, încât se prindea vorbind și cu Florica declamator și insinuant, ca Dumbărău. Cu vremea avea să ajungă să scrie articole și fără dictarea pe scurt a directorului, și numai să i le citească acestuia gata tipărite.

In ziua de 5 Ianuarie, la prânz, pe când Mihai se așeza în fruntea mesei, ca singurul bărbat din casă, iar nouă lui familie, nevasta și soacra, îl pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1901-1932

veau bucuroase de voioșia și de liniștea lui, o trăsură se opri la poartă, și pași repezi se auziră prin curte.

Mihai eși dela locul lui, întru întâmpinarea celui grăbit. Era Guță. Respirând greu, deși venise cu birja, tânărul om politic parcă lepăda vorbele din gură:

— Haidem! ia'ți paltonul! Avem de lucru imediat!

— Scuzați-mă, doamnelor, își aduse el aminte, și salută pe cele două femei, ivite și ele în pragul ușii, speriate.

— S'a întâmplat ceva rău? cuteză să întrebe soacra.

— Nu pentru el, sau pentru noi! zâmbi asigurător Guță. E nevoe de scris ceva numai decât, și el... e artist!... Bună ziua! dădu din cap Guță, și cei doi tineri plecară.

In trăsura neclintită dela poartă, Guță îl deslușì pe Mihai cam despre ce era vorba. Era nevoe de un necrolog, numai decât. Se putea ca într'un ceas două, nașul lui, cel care îl cununase, adică șeful, conu Iorgu Bolohan, să'și dea duhul, iar gazeta lor, firește, trebuia să apară îndoliată și cu un articol în frunte: despre răposatul mare om politic.

— Chiar șetul guvernului moare? întrebă cu temere Mihai.

Guță se porni pe râs:

— Halal ție, poete! scrii articole fulgerătoare, aperi guvernul, și nu cunoști nimic din toată șu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir/1901_1932

rubăria politică şi nu ştii, sunt sigur, cum îl chiamă pe primul ministru!

— Şi se schimbă ceva cu moartea lui? urmă să se îngrijoreze trubadurul. Cade Guvernul?

Oprişan abia luase trei sute de lei, şi aceia cadar, şi se şi temea că roata norocului se întoarce peste el.

— Nu cred! făcu nepăsător Guţă. Iar întrucât te priveşte pe tine, eşti cel mai fericit. Chiar dacă trecem, să zic, în opoziţie, Oglinda Vremii, în care e angajat numele unui mare om politic, detalia lui Dumbărău, cel mai mare orator al epocii, nu poate să înceteze! Scoţi trei numere şi nu mai apari? Se poate?

Când intrară în palatul Mascuris, Mihai era liniştit şi chiar mândru; pricepuse că devenea util. Ministrul trimisese după el, îl aştepta de sigur cu nerăbdare, peste ora mesei.

Într'adevăr, Dumbărău cel mare, singur în biroul lui, părea tare abătut. Strânse cu putere mâna tânărului colaborator de glorie, (mâna lui ardea) şi'i făcu semn, stăruitor, să se aşeze chiar la biroul lui.

Guţă se aşezase pe un colţ de canapea, aşa ca să nu stingherească. Ministrul se plimba, cu capul plecat, netezindu-şi cu putere barba. De-odată, excelenţa întoarse ochii către Mihei, care avea pregătite înainte'i hârtie, toc şi cerneală, şi deschise gura.

Dar buzele ministrului se lipiră, fără să rostească un cuvânt. Neliniştitul om de Stat, îşi dus

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

mâna la beregată, şi-o netezi cu degetele prelung, şi iarăş deschise gura. Dar lucrul obişnuit, uşor în orice clipă, vorbirea, era cumplit de greu de săvârşit. Omul se silea, se încorda, se învineţise, se înroşise, vinele gâtului se umflaseră ca mari lipitori... Ca o mioriăitură sugrumată eşi din gura lui.

Cu ochii holbaţi, galben la faţă, se opri Dumbărău în mijlocul camerei. O spaimă nebună se zugrăvea pe chipul ministrului. Un ţiuit prelung într'o ureche îl lăsă aşa, câtva timp, nemişcat, ţeapăn, înfipt în parchet, cu sprâncenele posomorâte, pe ochii tot mai întunecaţi şi mai desnădăjduiţi.

Deschise iarăş gura ca să vorbească, tot sângele i se urcase la cap, dar vocea lui strangulată abea se auzea, cu toată încordarea de auz şi a lui şi a celorlalţi doi martori ai nenorocirii: «Astăzi, naţiunea...».

Oprişan, ca să facă ceva, ca să iasă din groaza care-l înăbuşa şi-l asuda, scrisese cuvintele scăpate din gâtlejul ministrului.

Guţă se trăsese de pe colţul canapelei până în spătar şi se cocoloşise acolo. Matei, văzând că nu poate vorbi, după ce'şi şterse fruntea brobonată de sudoare, îi arătă lui Guţă, cu amândouă mânile, cu gesturi disperate din mâni, spre gât! «Nu pot!» părea că mărturiseşte ministrul şi lacrămi mari ţâşniră pe întunecaţi'i ochi.

Nepotu-său, dela locul lui, se apropie de unchi.

— Nu te sili să vorbeşti! strigă el, ca şi cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

nu'şi auzea vocea, să nu rupi ceva! Ştiu eu? Ia deschide gura, să văd...

Matei căscă fălcile, tare cât putu de întins, şi Guţă cercetă.

— E foarte roşu în fund... e aprins...

— Adu un doctor, îi şuieră abia auzit omul bolnav, aşa, dintr'odată.

— Acum chiar? întrebă nepotul şi, pentru că înţelesese că îndată, se şi repezi.

— Da! dădu mai mult din cap, Dumbărău cel mare, decât grăi.

Palid ca de ceară, şovăitor, se strecură dela biroul excelenţei, Mihail Oprişan. Avea simţământul unei mari nenorociri. Vlăguit se trase într'un ungher al marei camere şi cu ochi mari urmărea scena mută dintre unchi şi nepot... Îi părea nespus de rău, că fusese de faţă la amuţirea lui Dumbărău. Se simţea vinovat. Poate că ei era toată vina nenorocirii! Nu sunt oare oameni, al căror amestec cât de neînsemnat în viaţa altora, căşunează nenorociri din chiar senin? Dumbărău, cel mai minunat orator, profesor universitar, să nu portă articula un cuvânt! Se putea concepe aşa ceva, fără amestecul a ceva misterios, a unei puteri duşmănoase şi batjocoritoare? Şi cine avea să iasă mai sdrobit din întâmplarea asta nemai pomenită, decât el, Mihai? Va să zică era urmărit de vechiul lui nenoroc, până şi în palatul acesta fericit!

Mihai privea cu remuşcări în suflet faţa iubită caum a binefăcătorului lui. Şi-ar fi dat bucuros

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gâtlejul, i l-ar fi dăruit marelui om, ar fi rămas mut pentru eternitate. Cu lacrămi în ochi urmări pe Guță, care pleca zorit să aducă un doctor. Matei Dumbărău, adâncit în gânduri și în groază, nici nu-l privea. Se ferea oare să-l privească? Bănuia că el i-a adus nenorocirea, târâtă veșnic cu umbr lui subțiratică?

Netezindu-și cu putere barba, Dumbărău se plimba grăbit, cu pași mari. Tristețea lui neagră strâmtora locul. Veni la biroul lui, încercă încă odată să vorbească, își simți coardele vocale neputincioese, și două șiruri de lacrămi se rostogoliră din ochii-i, până în inelele bărbii, își șterse fața și fruntea cu batista, disperat, și se așeză în scaun. Privi, ca din întâmplare, cuvintele scrise după dictatul lui, de Mihai, care tremura istovit, lipit de un perete. Își îngropă capul în palme și stătu un lung răstimp, așa, în tăcerea bătăii înimii lui și a martorului nenorocirii sale. Apoi, făcu un semn lui Mihai să se apropie, dar nu-i vorbi, îi scrise pe hârtie:

— Să faci un necrolog, ca prim articol, după cele ce'ți voi scrie eu aici. Ai să vezi...

Și omul de acțiune, ca să nu se lase pradă și închipuirii care-l încolțea, începu să scrie.

Subțirele sgâriat al hârtiei părea un sgomot mare în tăcerea înfricoșată din odae.

Dar cugetarea omului înspăimântat nu era sporniță. Dumbărău se opreă din scris, des, și pentrucă îi lipseau ideile, și pentrucă i se năzărea mereu că se oprește o trăsură la poartă, birja cu doc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/mdr/1901-1932

torul şi cu Guţă. Totuş, isprăvi înainte de sosirea celor aşteptaţi. Făcu iarăş un semn de chemare, prietenos,—recunoscuse un amic în bietul băiat cu lacrămi în ochi, şi Mihai se apropie.

Marele om luă mâna slabă a poetului şi-o strânse, privindu-l cu duioşie pe trubadur. Şi pentru că tot simţea că nu poate vorbi, scrise:

— Dragă, să nu pleci până nu faci articolul ăsta. Se poate să moară şeful partidului, şi Oglinda trebue să aibă un cuvânt bun despre el.

Cât ar fi vrut Oprişan să vorbească de dulce şi să-l mângâe cu un raţionament înţelept, pe scumpul lui binefăcător! Dar parcă şi el n'avea grai, abia scăpă cuvântul: «da», încet, şi numai ochii lui mari şi compătimitori arătau iubirea simţită pentru Dumbărău.

Matei dorea ca articolul să fie scris numai decât. Mihai se aşează la birou, dar, deşi citea frazele ministrului, pe cari avea să le desvolte, parcă nu pricepea nimic. Dumbărău iarăş se plimba, agitat, prin cameră şi el nu putea să nu-l urmărească. Citise de zece ori rândurile puţine scrise de director, şi nu reuşea să scoată nimic, când, în sfârşit, Guţă, urmat de medic, intră în odae.

Matei îl luă de mână pe doctor şi trecură urmaţi de Guţă în camera orientală, lăsându-l pe Mihai singur.

— L'am luat, ca şi pe Oprişan, dela masă, pe d l doctor! spuse Guţă, zâmbind, ca să alunge tristeţea unchiului.

Matei mulţumi doctorului din ochi cu o strângere uşoară de mână!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De fel nu puteţi vorbi? întrebă medicul.

— Ba da! se amestecă Guţă. Dar se teme, nu-i aşa? îşi simte vocea prea slabă, ca o aţă care s'ar putea rupe...

Şi nepotul vorbea vesel, din adins, ca să nu alarmeze pe nimeni.

Apropiat de fereastra cea mai luminată, în camera orientală, cercetarea începu. Doctorul, mai înalt, se pleca şi căuta să pătrundă cu privirea până în fundul de peşteră care se pierde al înghiţitoarei. Conştiinţa că este vorba de cel mai de seamă orator al neamului, lungise figura prelungă a medicului, care nu reuşea să-şi ascundă cu desăvârşire emoţia. Deşi nu făcea politică, medicul citea discursurile frumoase, singura literatură care-i plăcea. Dumbărău era autorul lui favorit.

— Nu pot să vă ascund gravitatea... spuse medicul, coborând privirile în pământ. Aţi avut vreodată manifestaţii de... boala asta e foarte curentă, în ţara noastră mai ales... Aţi avut sifilis? S'ar putea...

Cu energie, scuturându-şi capul, Matei făcu «nu!»

— S'ar putea să fie şi altceva... se grăbi doctorul să rostească, dar... se poate să fi avut boala asta, fără să ştiţi, excelenţă, şi...

Plin de întrebare, spăimântat, Matei privea pe omul ştiinţei, ridica din umeri, dispera văzând cu ochii, pe când Guţă îşi muşca buzele şi se făcea mic, cu genunchii încovoiaţi.

— Poate fi numai o răceală, se milostivi doctorul să se îndoiască de ştiinţa lui. Ori cum, e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nevoe de un consult medical de specialişti. Staţi în casă, puneţi comprese în jurul gâtului, faceţi gargara pe care voi scri-o eu... Se poate ca după o cură, vocea să vă revină tot aşa de neaşteptat, după cum spuneţi că v'a pierit.

Cercetarea medicală depănase multă vreme. Doctorul nu mai avea ce vedea şi ce spune. Avea să scrie reţeta şi să plece. Trecură cu toţii iarăş în birou.

Aci, Oprişan, rămas singur, se trudise mult până să înceapă a scrie, dar acum avea peste jumătate din articol. Intrase în subiect, izbutise să'şi uite emoţia, s'o înlăture.

— Consultul de medici?... întrebă Guţă dinţr'odată şi pe Matei şi pe omul ştiinţei.

Ş. Matei arătase spre medic.

— Să'l faceţi dumneavoastră cu confraţii care credeţi... înţelese şi tălmăci Guţă, cu aprobarea din cap a unchiului.

Doctorul luase hârtie şi toc, lăsându-l la locul lui pe Mihai, care voise să i'l cedeze, şi scrise reţeta.

— Ce să fie asta? îşi întreba excelenţa nepotul, cu un gest larg din mâni, după plecarea medicului, cu un gest de disperare, prin care se întreba şi pe el şi toate amintirile şi tot trecutul.

— Este o răceală! întemee Guţă. Nu uita că afară e iarnă. Ai vorbit în aerul îngheţat de afară, după ce vei fi băut în casă un ceai fierbinte... aşa ceva!

Mihai se înverşuna să isprăvească necrologul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar era foarte curios să ştie ce spusese medicul. Auzind de răceală, se mai înseninâ.

Matei bâgă de seamă că tânărul lui colaborator e stânjenit. Il arătă cu degetul, şi numai decât luă hârtie şi toc şi scrise:

— Guţă, du-te şi vezi ce mai e cu Bolohan.. Vino şi'mi spune. Să'l lăsăm pe tânăr să lucreze..

Şi amândoi, numai decât, părăsiră biroul.

Peste o jumătate de ora, Matei, intorcându-se în biroul lui, îl găsi pe Oprişan aşteptându-l, cu articolul isprăvit.

— Citeşte-l! îl imbie cu privirea directorul.

Oratorul renunţase sa mai încerce a vorbi.

Cu stângăcie mai întâi, apoi tot mai clar, şi mai religios, ademenit de mulţumirea ce-o citea la răstimpuri pe faţa framantată a lui Matei, poetul îşi citi răsunătoarea proză.

— Foarte bine! foarte bine! arătă cu zâmbetul şi cu capul, Matei, când Oprişan terminase lectura.

Dumbărău luă iarăş tocul şi scrise:

— Nu spune nimănui, ce mi s'a întâmplat. E o răceală. Poate mâine poimâine să fiu vindecat.. Du-te şi mănâncă. Iţi mulţumesc... N'ai face rău să treci şi diseară pe aici, pe la opt.

— Da, excelenţă! răspunse tare Mihai, aducându'şi aminte limpede de toţi cei lăsaţi în jurul mesei, acasă.

Poetul salută respectos, şi plecă.

Ce curios se uita la el lacheul dela uşa palatului Mascuris. Il lăsa totdeauna să'şi îmbrace singur paltonul sărăcăcios, să deschidă şi să închidă singur

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uşa. Servitorul bine hrănit, plin de bani din multele bacşişuri primite dela lumea pe care putea să n'o lase să pătrundă până la ministru, mirosise că flăcăul acela e o sărăcie. Nu'l cinstise nici odată, şi tare ar fi avut poftă să nu'l lase în casa bogată ; dar avea ordin să-l primească ori când.

Oprişan nu cutezase însă, bietul naiv, să'l bacşişească, pentrucă vârsta, ţinuta gravă a servitorului şi haina lui bună, îi impuseseră.

Lacheul nu putea pricepe ce căuta băiatul acela acolo, şi'l bănuia vre-o rudă umilită, întrodusă cine ştie sub ce moft de cuvânt de către Guţă, cu care-l văzuse mai des.

Când Oprişan ajunse acasă, găsi masa neatinsă ; era aşteptat. Tanărul se scuză. Scrisese un articol ; nu putuse scăpa mai de vreme. Nu spuse nimic din grijile care îl cutreeraseră, remuşcarea pe care o simţise, de om aducător de nenorocire.

Femeile îl priveau. Mânca hlupav, muteşte, iar muma şi fata se uitau una la alta, îngrijorate. Pricepuseră că omul lor fusese ameninţat de o primejdie.

După masă, Mihai n'avea aatâmpăr. Stătu câtva, apoi se sculă, îşi luă pălăria şi paltonul şi plecă, pe când femeile ofteau prin colţuri.

In stradă, dela primul om cunoscut cu care legă o trecătoare conversaţie, află că în dimineaţa zilei aceleia murise vestitul conu Mişu, iar îndată după masă însuşi preşedintele consiliului de miniştri, Iorgu Bo'ohan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Tânărul tresări, cași cum avea o parte însemnată de culpă în moartea bătrânului șef de partid. Pe când acela își trăgea duhul, el îl ucisese. Convorbitorul lui bagă de seamă turburarea lui Mihai, și-l întrebă, cam în râs:

— Dar ce, erai neam cu el? Te-am văzut pela Dumbărău pe acăsă!

— Ași, nu! se lepădă seriös poetul. Dar e păcat! Un om de seamă!

Compătimindu-l, scepticul se depărtă.

«Ce zi nefastă!» se gândia Oprișan. Și își aduse aminte o sumedenie de lucruri. Oare frate-său, Iancu, se înrădăcinase destul de adânc la tribunal, or avea să fie dat afară, acum când murise conu Mișu, protectorul lui? Dacă Matei Dumbărău rămânea, așa, fără grai, putea să mai fie ministru, mai ales acum când cabinetul avea sa se remanieze sub alt șef, sub alte înfluențe, cu alt echilibru politic? Și chiar dacă ar fi căzut guvernul dela putere, putea Dumbărău să'și sugrume gazeta, abia apărută? Oratorul care năzuise să fie și scriitor, să aibă două voci puternice, acum, când pierduse una, putea renunța și la cealaltă? Putea să se retragă din politică?

Și fără să vrea, fără să știe pe unde trecuse, Oprișan se trezi înaintea palatului Mascuris. Se putea ca directorul Oglinzii să aibă nevoe de el, înștiințat de moartea șefului. Iar dacă nu fusese înștiințat, avea să'i ducă el vestea...

Mihai intră, lacheul îi deschise de astă dată ușa, mirat de importanța lui, mirat că-l vedea în ace-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrt1901-1932

iaș zi de două ori. Aflase și el de moartea conului Iorgu Bo'ohan, dar nu putea să pună în legătură vizita omului cu palton sărăcăcios, cu șeful de partid.

Anunțat ministrului, Mihai fu primit pe dată. Guță era și el de față.

— Foarte bine ai picat! exclamă vechiul lui amic.

Matei Dumbărău, cu gâtul înfășurat, silit să stea țeapăn, ședea în fotoliul biroului lui, urmărind parcă mai mult cu ochii cele ce auzea.

— Sunt pe hârtia asta scrise câteva date, câteva lucruri mai importante, cari, cu cele ce le știi acum despre răposatul Bolohan, poți să le întrebuințezi la plămădirea unui discurs. Ne trebue o cuvântare de astă dată. La înmormântări se citește de obicei, așa că e nevoe de condeiul tău. Discursul àsta funebru va fi citit, sau de domnul ministru, care sperăm că până atunci se va tămădui, sau de mine în numele domnului ministru, care va fi de față. Cel mai târziu poimâne fii gata. Ai, va să zică, vreme destulă.

Să nu poată vorbi la înmormântarea șefului, el, Dumbărău, fusese o mare lovitură, pe care Matei socotea că trebue s'o resimtă dureros și partidul! Amuțirea lui și moartea șefului, întâmplate în aceiaș zi, erau o coincidență stranie, turburătoare. Gândul că Agiamidis va fi de față, lângă cavou, în așteptarea marei lui cuvântări, și că el nu va putea articula, îl copleșa ca o năpastă nedreaptă și nebună! Mai mare trebuia să fie jalea pierderii vo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cii lui, decât a dispariției unchiașului acela de multă vreme netrebnic, și în urma căruia puteau să se ridice noi forțe.

Unchi și nepot se străduiseră să găsească ceva în locul rostirii discursului așteptat dela Severin la Dorohoi, și găsiseră. Matei Dumbărău, care avea să apară lângă sicriul răposatului peste măsură de emoționat, în mâni cu discursul scris de astă dată, gata să înceapă a'l citi, avea să deschidă gura și, neputând rosti, cu fața turburată sau scăldată în lacrămi, avea să treacă altuia firele cuvântării lui. Altul acela, era să fie Guță, care nu trebuia să'l părăsească.

In gazete, întâmplarea avea să fie trecută sub tăcere, întrucât ele aveau s'o primească mai înainte de a fi fost rostită. Oratorul avea grije să'și copieze cuvântarea în atâtea exemplare câte gazete existau și să le-o trimeată la timp.

Vestea ciudatei stingeri de glas a lui Matei Dumbărău începuse să se răspândească. Dar cei mai mulți dintre puținii cari o aflară nu'i dădură crezământ, ci o socotiră o manoperă politică. Erau însă unii cari nu se putea îndoi. Marele om de Stat trebuise să dea ochii cu colegii lui din minister, cu personalitățile marcante ale partidului. Era nevoit să'și amâne căutarea sănătății. Șeful murise; trebuia ales alt șef, iar alegerea căpeteniei turbura patimile, îndârja aspirațiile, creia goluri către cari se înbulzeau haite întregi de politiciani, împinși de massa creaturilor lor. Păciulescu, sau Agiamidis? Cel din urmă părea să răușească, era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

mai aproape de mormânt şi avea să apese mai puţin timp asupra aşteptările unora, cari se credeau vrednici chiar de şefie. Insuşi Păciulescu se împăca mai uşor cu ideia şefiei lui Agiamidis, decât a altuia.

Mahalalele se pregăteau să vadă funeraliile naţionale ale răposatului prezident de consiliu ministerial. Nici fostul conu Mişu nu era uitat. Două înmormântări însemnate în aceaşi zi, erau pentru Bucureşti un spectacol pentru care târgul, afacerile, slujbele pe la autorităţi, trebuiau părăsite, chiar fără vacanţă.

Opoziţia fierbea. Şefii ei ceruseră audienţă la rege, ca să-l sondeze pe suveran ce are de gând. Deşi plecase dela putere de curând, se putea să vină iarăş, prilejul era potrivit.

Ameninţat, speriat, partidul dela cârmă era treaz ca un om. Insuşi Păciulescu, ministru, pricepea că nu trebue să caute prea stăruitor să'şi facă partizani la şefie. Părerile erau nevoite să nu şovăiască, să nu se împartă, să se închiege de grabă, într'o singură voce, a majorităţii. Şeful trebuia să fie ales cu unanimitate de voturi, fără un murmur de protestare, de uimire, şi prin simple aclamaţii, după recomandarea preşedintelui de Senat, întărită de mai înainte.

Lui Matei, nefasta lui boală îi folosise într'un singur fel: printre grangurii cei mari, ştiindu-se că e bolnav, avusese loc mai multe conciliabule politice la el, decât la toţi ceilalţi. Deşi putea părăsi casa şi'şi vizitase pe mai mulţi dintre colegi, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţinea seamă de starea lui. Oameni cari nu călcaseră niciodată în casa lui Matei, veniseră acum să'i audă părerea. Ideia că cel mai temut orator al partidului amuţise chiar în ziua morţii şefului, înfioráse ca un glas de cobe, şi înlăturase vremelnic duşmănia din inimi. Dumbărău câştiga; câştiga tocmai pentru că nu mai era atâta de temut.

Cei cari îşi dădeau întâlnire la el, tovarăşii de minister şi foştii miniştrii, trebuiau se se aplece spre el, să facă tăcere adânca, să'l facă centrul lor, ca să'l poată asculta. Căci Matei, după groaza prin care trecuse, acum îndrăznea să vorbească.

Vorbea încet însă, penibil, răguşit, stins, sugrumat. Asculta mult, vorbea puţin şi, lăsat la urmă, din condescendenţă pentru boala lui, i se dăruia rolul celui care spune cel mai de seamă şi ultimul cuvânt.

Până şi Pâciulescu venise în palatul Mascuris, la un ceas de consfatuire.

Matei îl primise ca pe un amic, ca pe un tovarăş de partid, una cu el însuşi.

Opoziţia care crezuse în dezbinarea celor dela putere, avea de ce să fie disperată. Guvernul era, în sfârşit, mai tare decât oricând. Nenorocirea pierderii şefului, înlăturase conpetiţiunile şi adusese armonie.

Insemnata lui activitate, alegerea tot mai sigură a lui Agiamidis, care i se părea acum lui Dumbărău că se împlineşte după prevederile sale, nu'i dădeau răgaz lui Matei să se îngrijoreze prea mult de stingerea graiului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901_1932

Numai după ce Guță, care aproape că nu-l mai părăsea toată ziua, îl petrecea în trăsură, dincolo, în strada Olimpului, la Margareta acasă, unde excelența dormea de obicei, numai atunci și acolo situația lui de orator fără grai începea să-l tortureze.

Consultul de medici se rostise fără șovăire asupra boalei lui: sifilis! De unde'i putea veni îngrozitoarea nepaste? Dela Margareta? Ea nu suferea de nimic! Doctorii îi spuseseră totuș că este cu putință ca să fi primit boala dela cineva care, în aparență, nu o are.

Matei își privea înorat iubita, plin de bănuială. Printre atâtea brațe trecuse femeia asta, care, colac peste pupăză, se îndulcise acum, se făcuse mângâioasă ca de catifea.

Și bărbatul, iritat, ar fi vrut să discute pe larg, să se certe, dar n'avea decât un fir subțire de voce, pe care se temea să nu-l întindă, ca să nu se rupă cumva.

Ar fi vrut s'o părăsească, să nu vie măcar o noapte în casa ei, dar, de cum se 'nopta și nu mai avea treburi politice, singurătatea marelui palat Mascuris îl împresura ca o pustietate, și Matei se simțea nevoit să plece. Și unde s'ar fi putut duce, mai ales acum, arțăgos și neputincios ca un copil, bolnav și mut, dacă nu la ea, cu care putea să nu schimbe un cuvânt, și totuș vremea să treacă ușor, ca și când ar fi vorbit, s'ar fi sfădit.

Și Margareta se arăta supărată, îmbufnată, când simțea prea stăruitor asupră-i privirea lui bănui-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare. Ca o femee care se sacrifică, aşi ar fi voit ea să fie preţuită. Nu mai mergea nicăeri, ca să nu le agrăiască vreun cunoscut... şi să fie nevoe de conversaţie. Cochetăria ei nu mai strălucea în teatre, în localuri cu lume, în serile de iarnă splendide ale Capitalei. Şi apoi, nu era mereu ameninţată, trăind în apropierea lui nemijlocită, să se îmbolnăvească la rându-i? Iar dacă se molipsea, avea s'o caute el, cu acelaş dragoste ca a ei, mai aprinsă acum, ca la o vreme de nevoe? Ea se ferea, să înţelege, să doarmă pe acelaş căpătâi cu el, să se slujească de aceleaşi vase şi, încunoştiinţată de toate cele ce se întâmplau, aştepta nerăbdătoare îngroparea lui Iorgu Bolohan şi alegerea noului şef de partid, ca Matei să înceapă căutarea boalei, dictată de medici.

Gândul că nu va trece mult şi că Matei va fi liber, va fi divorţat, o cumineca, o făcea soţie vrednică şi blândă.

Avea să se mute negreşit în palatul Mascuris! Ideia asta o îmbăia în fericire, o renăştea. Toată viţa ei, de haimana, poate, de golani de sigur, tresărea de mândrie şi svâcnea în bătaia inimii ei. Palatul Mascuris! casă de voevod! Nu erau multe ca aceia în Capitală! O zidise domnitorul Paţaianis, şi ea, Margareta, avea s'o locuiască, în ciuda tuturor prietenelor, care făceau odinioară trotuarul cu ea, şi dintre cari unele fuseseră pizmuite pentrú norocul lor. Hei, dar avea să le arate şi ea noroc! Iar dela mutarea ei singură, acolo, până la căsătorie, cât mai era? La urma urmei se pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?d=1901-1932

tea lipsi de măritiș, numai să iasă ca o prințesă de trei ori pe zi în trăsură, pe cele trei laturi ale palatului! Nu se temea de loc că Matei ar putea s'o înlocuiască. De asta-i ardea lui, bietul mut?

De unde va fi luat Matei boala, Margareta se întrebase, dar fără stăruință și temere și fără gelozie. Dela ea n'o luase, asta o credea neclintit. Femeia se întrebase dacă boala lui Matei nu e ucigătoare. Auzise de tuberculoză în gât. Sifilisul n'o înspaimânta. Boală ușoară și îngăduitoare, daca te cauți. O are toată lumea, și zâmbește, și bea, mănâncă și iubește, căutându-se în taină, cu regularitate. O avusese și ea. Chiar când o căpătase, dela unul din frații Pațachinas, dacă nu dela amândoi, se colase cu Matei. El, Dumbărău, nu știuse și nu aflase. Margareta urmase însă trei ani încheiați cu tratament și, pricepând că-și face silă trupului de geaba, nemai având nici o manifestare și plictisindu-se, părasise căutarea medicală, desigur tămăduită. Dacă Matei, socotea ea, s'ar fi îmbolnăvit atunci, ar fi fost ea vinovată; dar acum, mizerabilul, cine știe cine 'l-a «decorat»!

Felinarele îmbrobodite cu crep de doliu ardeau ziua în amiaza mare, pe tot parcursul cortegiului funerar. Consilierul comunal care luase asupră-și îndoliarea Capitalei câștiga zece mii de lei. Calea Victoriei roia de lume. Ziua era dulce, de iarnă bajină. Pe la ceasurile trei, Ghiță Popa, mă.e-larul, se opri în fața grădinii Ateneului, se alătură de felinar, consoarta făcu front lângă Ghiță,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

iar copiii dumnealor trei la număr, ca mai mici, trecură înaintea lor, ca să poată vedea.

Era şi vremea. Un sgomot ciudat venea de departe. Cu încordarea auzului, lumea se deslușì: era o muzică de lăutari. Lumea se îngrămădi toată în marginea trotuarului, capetele se întoarseră către șoseaua Kiselef.

Vizavi, în dreptul lui Popa, în hainele lor cele mai bune, ca toată lumea de altfel, Stroe Bubuc cu nevastă-sa, o femee grasă ca şi el, aşteptau țepeni, mândri, siguri că şi la ei se holbează pizmaşe destulă lume. El se înfoia într'o blană de o mie de lei, se descheiase ca să se vadă căptuşala bună şi costumul negru; ea, işi spânzurase de mână un manşon de jder, mare de-i obloja tot pântecele, până la genuchi.

Gheorghief, ajuns mare şi tare la poliție, trecu prin mijlocul drumului ca un Vodă şi făcea semne lumii, când nu răcnea să nu se împingă peste muchile trotoarelor. Când ajunse în dreptul celor doi cunoscuți, înștințat parcă, Gheorghief întoarse capul şi la dreapta şi la stânga, şi între cei trei vechi prieteni de zaiafet, ca şi cum s'ar fi întins o sârmă de telegraf, se legă o conversație, în auzul întregei lumi, care-i asculta cu luare aminte şi cu respect. La urma urmei, conversația se sfârşi cu bezele: carul funebru se apropia.

Parcă toți lăutarii Oraşului Bucuriei, precum poreclise Bucureştii însuşi răposatul conu Mişu, trăgeau din arcuşuri, fără capelmaistru, fie care pe seama lui şi din toată inima. Naiurile țipau: ți-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gani îmbrăcaţi boereşte, asudaţi, cu ochii lor galbeni boboşaţi şi mai crâncen, sufiau din răsputeri în coastele acelea şuerătoare. Lemnul dricului aproape nu se mai vedea de coroane. Convoiul păşea încet, plin de ascultare.

Asta era înmormântarea conului Mişu, după cum o dorise el cu limbă de moarte. Om vesel toată viaţa lui şi pricină de veselie, conu Mişu voise ca nici la moarte să nu i se cânte de jelanie, ci «Deşteaptă-te Române!»

Lumea rădea şi se înduioşa în acelaş timp. Sicriul era urmat de norod destul. Se desfundaseră mahalalele. Mulţi inşi puşi în slujbe de el, călcău cu adevărată durere după sicriul lui. Conu Mişu fusese iubit şi nu umilise pe nimeni. Când din întâmplare îşi eşea din ţâţâni şi îi da cuiva o palmă, se răsgândea pe dată, se pocăia, şi, aceluiaş ins pe care-l pălmuise, scotea şi-i da repede o carboavă de cinci lei. El nu lua cârciumile la rând, numai din nesăţioasa lui nevoe de băutură! Nimeni nu-l văzuse vre odată bând singur, de dorul lelei! Conu Mişu avea nevoe de societate, şi mai ales de tovărăşia oamenilor mici, cărora le putea veni în ajutor, aşa cum pricepea el, plătindu-le cheful, băutura.

Pentru asemenea om venise toată lăutărimea Bucureştilor să cânte gratis. Şi ea îl cunoştea de aproape, ca pe om la chef, pe conu Mişu. Fusese mândră că n'o uitase, că nu dorise muzica militară, ca boerimea ţâfnoasă, ci muzica naţională ca turburelul, fleicile şi mititeii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iancu Oprişan urma de aproape sicriul binefăcătorului lui, mereu cu batista la ochi. Parcă ţinea să mărturisească în public că fusese numit de două ori în slujbă, numai după stăruinţa răposatului.

Când cortegiul trecu prin dreptul teatrului naţional, Săvescu, colegul lui Iancu, se apropie de prietenul lui, ca să-i spună o vorbă şi să-l ia cu el. Dar Iancu Oprişan se smunci aproape şi rămase printre jalnicii petrecători la groapă ai conului Mişu.

Cu totul altfel se înfăţişa Capitalei cortegiul funebru al fostului prim ministru. Trei care încărcate cu coroane luxoase, ţărani frânţi de şeale, flămânzi, însetaţi şi neodihniţi, aduşi de pe moşiile ciocoiului; societăţi cu stindarele lor, două muzici militare şi două coruri, mai multe companii trudite de soldaţi; o lume învestmântată numai în paltoane negre, sub cari se ghiceau fracuri. O lume care păşea după dric ca curcanii, dădea cortegiului un aer de gravitate, măreţ! Nimeni nu plângea, ca la conu Mişu. O nepăsare solemnă, înţeleaptă, resemnare de sigur, se zugrăvea pe toate figurile. Arar puteai zări pe vre un chip îngrijorarea: deşi a doua zi aveau să fie alegerile la şefie pe deoparte, iar pe de alta, chiar în ziua aceia, şeful partidului din opoziţie mai fusese odată la rege.

Lumea de pe trotoare, de pe treptele de piatră ale clădirilor mari, de prin ferestrele caselor cu etaj, îşi spunea numele celor cari ţineau pangiicele şi ale celor cari urmau de aproape dricul.

Căutând să privească peste capetele oamenilor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Grümberg privea zâmbind uşor interesantă privelişte. Topolog, cu care făcuse cunoştinţă de curând şi se găsise în mulţime din întâmplare, îl întreba cine crede că va urma la şefie. «Agiamidis, cu siguranţă!» răspunsese gazetarul îndată. Şi, ce nu ştia el?

Mihail Oprişan îl arăta cu stăruinţă pe Matei Dumbărău nevesti-si şi soacră si. Noua familie se aşezase bine, la înălţime, pe treptele palatului poştii din Calea Victoriei.

La alt capăt al treptelor, Aglaia şi maică-sa, în tovărăşia maiorului, aşteptau să'l vadă pe acelaş personaj. Auziseră de nenorocirea lui şi erau curioase să ştie dacă poate rămâne acasă la asemenea solemnitate a partidului.

«A mai slăbit, bietul frate-meu, Matei Dumbărău!» zise tare Mariţa, zărindu'l.

Toată lumea întoarse capul spre ea, zâmbindu'i. Maiorul scoase pieptul şi mai milităreşte înnainte. Muma Aglaei, fericită, se prefăcea că cercetează mai departe prin lume. Clempănescu era şi el printre cei din convoi.

Până şi Anton Sitaru era acolo, printre mulţimea îngrămădită pe trotoare, şi privea lacom. Numai Sgândărici lipsea. Anton îl văzuse pe Tase şi pe Guţă Dumbărău alături, urmând sicriul, făcând parte din boerimea ţării. Departe ajunseseră de pe urma lui Matei! Şi inima îndrăgostitului, nevindecată, îşi simţise vii şi usturătoare toate rănile. Crezuse bietul că n'ar putea trăi o zi fără s'o vadă pe Zamfira, şi nu numai că n'o zărise,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdr1901-1932

de departe măcar, dar nici nu putuse afla unde este, ce face, ce mai gândește! Credința că ea nu'l poate uita, încet încet și dureros se smulsese din mintea lui. Nu trecuse mult ce'i drept, dela plecarea ei din casa părintească, din apropierea lui, dar zilele îndrăgostitului nu erau zile, ci ani! Se așteptase să fie ucis de fostul lui jupân. Crezuse că la un ceas când nu e nimeni în prăvălie, va veni Tase, și va sta de vorbă cu el, după cum îl amenințase. Se gândise să dea îu genunchi înaintea părintelui ei și a fostului lui patron, — dar Tase trecea cu ochii peste cele șapte geamuri de către curte ale cârciumei, fără să le adâncească o clipă. Ba într'o zi, Anton îl văzu vesel, crezuse că i-a înebunit jupânul și, mai gândindu-se, îi înghețâ inima în piept: poate că avea de ce să fie voios! poate că'și mărita fata!

La înmormântarea ministrului Bolohan, care prilejise discuție, un chef monstru în ajun, și în fosta cârciumă a lui Tase, venise Anton Sitaru și cu speranța că s'ar putea s'o vadă pe Zamfira. Dacă era în București, dacă era sănătoasă, putea să lipsească dela așa ceva?

La o fereastră de hotel din strada Carol, Margareta, cu voal des pe ochi, privea și ea cortegiul. Închiriase o cameră anume pentru asta.

După trecerea cortegiului mai departe, către Calea Șerban-Vodă, gardiștii care păziseră ordinea, lăsară lumea în voia ei. Depe trotoar, zidurile șovăitoare de oameni se prăbușiră în stradă. Anton Sitaru se învălmăși în mulțime, voi să se răznească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

şi zări, de-odată, aevea, o pereche de oameni la braţ, după care rămase cu capul întins. Zărise o tânără femee acăţată cu drag de braţul unui bărbat, soţul ei, gata la tot minutul să'şi ridice privirea şi să i se uite în ochi. Era Zamfira! Neştiind cum calcă, cu paşi împletiţi, Anton voi să se repeadă pe urma perechii, ca să vadă bine că se înşală, că i se năluceşte. Perechea lupta şi ea cu învălmăşeala, nu se perduse de ochii lui Anton, şi îndrăgostitul mai văzu odată, bine, chipul femeei iubite. Dar tot ţinea să se apropie, ca să se desmintă. Un val de oameni veni însă buluc peste el, îi tăe drumul, altă ceată luă ca un vârtej perechea urmărită şi, cu toată străduinţa, Anton n'o mai găsi.

Fusese într'adevăr Zamfira, găsită întâmplător cu Hrisostom, după ce se pierduse de familia lui Guţă, cu care locuia.

Anton colindă mult uliţele Bucureştilor, intră prin restaurante şi cafenele, în care altă dată n'ar fi cutezat să pătrundă, în căutarea perechii. Bărbatul cu care o văzuse la braţ pe Zamfiriţa, i se păruse tejghetarului un boer. Care va să zică, hotărât că nu era de nasul lui Zamfira. De prisos o aştepta şi crezuse nestrămutat în statornicia ei! Anton uita că veştejise credinţa în statornicia iubitei. Neamurile ei bogate şi sus puse îi găsiseră soţia repede, şi el rămăsese, deşi fusese a lui fata-mare, tot golanul şi mitocanul Anton, cu şorţ verde. Dar cu copilul din pântecele ei, oare ce aveau să facă? Copilul! ce'i păsa lui de copil? Poate că i se pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ruse numai Zamfirei că e însărcinată, ori îl lepădase, cum fac toate cucoanele! Au boerii atâția copii, ca țăranii ori mahalagii?

Obosit, istovit, așa se târî până la crâșma lui, Anton Sitaru. Când își privi de departe firma, pe care mândru și cu multă bucurie o atârnase acolo, cu piroane mari, ca să țină, patronul scuipă alături. Era așa de scârbit, că nu stătu nici o clipă la tejghea și se strecură de-adreptul în odaia lui de becher, așa de fericită odinioară. Stătu mult pe marginea patului, pe salteaua pe care avea să se svârcolească toată noaptea.

Înaintea cavoului familiei Bolohan avea să vorbească marele orator al partidului guvernamental, Matei Dumbărău. Lume multă, ca la o întrunire publică, aștepta cu capetele descoperite cuvântarea funebră, de glorificare. La cei cari urmaseră convoiul, se adăogaseră și cei care fuseseră după coșciugul conului Mișu, precum și altă lume, venită din vreme la cimitir, pe jos, în tramvae, cu trăsuri.

Când veni clipa să se rostească, Matei, cu discursul scris în mână, deși el nu vorbise nici odată, după note măcar, își duse mâna la ochi, apoi la gât, ca și cum emoția îl sugruma. Un fior străbătu mulțimea încordată, și trupurile înghesuite se aplecară ca un lan către marele orator.

Matei, schimbat la față, întoarse capul, ducându-și batista la ochi, către Guță, care era acolo, ca un aghiotant. Norodul înțelese. «Nu poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdr1901-1932

vorbi ! Emoţia ! Ce crezi ! Era ca un copil al şefului!» se auzi prin norod, şoptindu-se. Mulţi plângeau.

Vocea limpede şi tânără a lui Guţă se ridică de odată, vibrătoare: «Intristată adunare !» şi se făcu tăcere profundă.

Dela primele cuvinte, Tase Dumbărău plângea de fericire, ascultându şi fiul.

Matei Dumbărău da din cap, mişca uşor buzele, că şi cum el vorbea. Se vedea că-şi cunoaşte pe de rost discursul, ca plăsmuitor al lui.

Dar după primele cuvinte, Matei nu mai asculta, îşi mişca buzele, aproba din cap, şi se gândea la ziua însemnată de a doua zi. Agiamidis avea să fi proclamat şef al partidului, prin aclamaţie. E. Dumbărău, rămânea la postul lui, guvernul nu s clintea, nu se clătina ! Opoziţia îndârjită, neroadă soma guvernul să se explice, să-şi arate programul, acum cu schimbarea de şefie. Şi Matei se întreba şi el: «reacţionar sau democrat ?»

— FINE —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932